

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ

ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΜΕΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2016-2017

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της: ΛΥΔΙΑΣ ΙΩΑΝΝΗ ΒΕΝΕΡΗ

A.M.: 7340011916002

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ UNABLE OR UNWILLING ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.

Επιβλέποντες:

Μαρία Γαβουνέλη

Γεώργιος Κυριακόπουλος

Αναστάσιος Γουργουρίνης

Αθήνα, 7/12/2017

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί προϊόν έρευνας και προσπάθειας στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος των Διεθνών Σπουδών της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στην επιβλέπουσα Αν. Καθηγήτρια Μαρία Γαβουνέλη και στα μέλη της τριμελούς Λέκτορες Γεώργιο Κυριακόπουλο και Αναστάσιο Γουργουρίνη για τη συνδρομή και τη βοήθειά τους καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής.

Ευχαριστώ επίσης τον συνεργάτη του μεταπτυχιακού προγράμματος Δρα Ευθύμιο Παπασταυρίδη για την ουσιαστική συνδρομή και βοήθειά του προκειμένου να εκπονηθεί η παρούσα μελέτη.

**Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ UNABLE OR UNWILLING
ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
[Η περίπτωση του ISIS]**

Copyright ©: Λυδία Βενέρη, 7/12/2017.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Συντομογραφίες:

α: Άρθρο

Βλ: Βλέπε

ΗΕ: Ηνωμένα Έθνη

ΗΒ: Ηνωμένο Βασίλειο

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΙΚ: Ισλαμικό Κράτος

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΣΑ: Συμβούλιο Ασφαλείας

σελ: Σελίδα

σημ: σημείωση

DRC: Democratic Republic of Congo

ICJ: International Court of Justice

ICISS: International Commission on Intervention and State Sovereignty

ISIL: Islamic State of Iraq and the Levant

ISIS: Islamic State of Iraq and Syria

NAM: Non Aligned Movement

NATO: North Atlantic Treaty Organisation

NSA: Non State Actor

VNSA: Violent Non State Actor

para: Paragraph

R2P: Responsibility to Protect

Res: Resolution

SC: Security Council

UN: United Nations

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
A.	Terrorism on International Level:	7
B.	Η περίπτωση του ISIS	10
C.	Ο ISIS ως μη κρατικός δράν του Διεθνούς Δικαίου	11
D.	Ο εμφύλιος στη Συρία	12
II.	ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΒΙΑΣ	14
A.	Το άρθρο 2(4) του καταστατικού Χάρτη των ΗΕ και η απαγόρευση της χρήσης βίας.....	14
1.	Η απαγόρευση του άρθρου 2(4) για τη χρήση βίας και κατά της τρομοκρατίας	16
B.	Το άρθρο 51 και το δικαίωμα της άμυνας κατά ‘non- state actor’	17
1.	The Nicaragua Case	21
2.	Η έννοια της ένοπλης επιθέσεως - ‘Armed Attack’	22
C.	Η Αρχή της Ανθρωπιστικής Επέμβασης - The Humanitarian Intervention Doctrine.....	26
1.	Η Περίπτωση του Κοσόβου	29
2.	Επιχειρήσεις κατ’ εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ	30
3.	Η Βρετανική προσέγγιση αναφορικά με την αρχή της Ανθρωπιστικής Επέμβασης και της χρήσης βίας.....	32
D.	Η αρχή της Υποχρέωσης Προστασίας - The ‘Responsibility to Protect’ doctrine	33
E.	Η περίπτωση της επέμβασης σε εμφύλιες συρράξεις	35
III.	Η ΘΕΩΡΙΑ UNABLE OR UNWILLING.....	37
1.	Η εφαρμογή της θεωρίας στην Συρία	44
B.	Η δημιουργία εθίμου	48
1.	Ο έλεγχος της ύπαρξης σαφούς <i>Opinio Juris</i> για τη θεωρία του <i>Unable Or Unwilling</i> . 48	
2.	Το ζήτημα της συναίνεσης- πρόσκλησης κατά την εφαρμογή της θεωρίας- η στάση των κρατών στην περίπτωση της Συρίας.	58
C.	Κριτική θεωρίας	63
IV.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	65
A.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ.....	66
V.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	69
A.	ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	69
B.	ΑΝΑΦΟΡΕΣ	70
1.	ΚΕΙΜΕΝΑ	70
2.	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ	71
3.	ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ.....	71
4.	ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΚΡΑΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΑ	73
5.	ΚΕΙΜΕΝΑ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ.....	75

6. ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ	76
7. ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	77
8. ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	78

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. Terrorism on International Level:

Το ζήτημα της τρομοκρατίας έχει απασχολήσει από το παρελθόν σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο. Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα οι τάσεις συσπείρωσης ατόμων γύρω από μια ιδεολογία πολιτικού και θρησκευτικού περιεχόμενου και η επιδίωξη εξαναγκαστικής επιβολής της μέσω πράξεων βίας αποτελούν φαινόμενο, που μολονότι έχει διεθνοποιηθεί τις τελευταίες δεκαετίες στο πλαίσιο της εντατικοποίησης της παγκοσμιοποίησης της διεθνούς κοινωνίας, δεν συνιστά δημιούργημα του σύγχρονου κόσμου¹, ούτε μπορεί να εντοπιστεί και να περιοριστεί στα όρια ενός μόνο κράτους. Οι δράσεις εθνικών τρομοκρατικών ομάδων σε πληθώρα χωρών, έκρηξη των οποίων υπήρξε κατά τη δεκαετία του 1980, αποτελούν ζήτημα για τις εθνικές υπηρεσίες αστυνόμευσης και καταπολέμησης των σχετικών εγκλημάτων. Η πολυπλοκότητα και πολυδιάσπαση της σύγχρονης τρομοκρατίας, αλλά και η επέκταση των χρησιμοποιούμενων μέσων, σε συνδυασμό με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, καθιστούν δυσχερή την εύρεση ενός απόλυτου τρόπου αντιμετώπισης του συνόλου των πιθανών εκφάνσεων και περιπτώσεων του φαινομένου².

Οι κυρίαρχες τρομοκρατικές ομάδες εμπνέονται από τον ισλαμικό φονταμενταλισμό ο οποίος, στο όνομα του Ισλάμ και της επικράτησής του, προβαίνει σε μαζικές δολοφονίες σε παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικά στην Ευρώπη, η αύξηση των τρομοκρατικών χτυπημάτων με «τυφλό» χαρακτήρα τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί καθιστώντας απαραίτητη την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου για την διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος και της ίδιας της συνοχής της κοινωνίας. Ειδικότερα, όσον αφορά στη Γηραιά Ήπειρο³, η έντονη αποσταθεροποίηση στις χώρες της Μέσης Ανατολής, ο βίαιος εμφύλιος πόλεμος που μαίνεται στη Συρία, αλλά και οι εμφύλιες

¹Ήδη από τον 7ο αιώνα, η λατρεία της θεάς του τρόμου Kali στην Ινδία οδήγησε τους 'Thugs' σε τελετουργικές ανθρωποκτονίες, τρομοκρατώντας την Ινδία μέχρι την εξάρθρωσή τους στα μέσα του 19ου αιώνα. Υπολογίζεται ότι οι απώλειες από την εν λόγω ομάδα σε διάστημα 12 αιώνων αγγίζουν το 1 εκατομμύριο άτομα. Αντίστοιχα, την περίοδο 1090-1272 στα εδάφη της Συρίας η τρομοκρατική δράση της ριζοσπαστικής αιρετικής σχέτας του Shi'a Ismaili στράφηκε κατά των χριστιανών της περιοχής. Μέχρι συνεπώς το 19ο αιώνα θα μπορούσαμε να πούμε, πως η θρησκεία απετέλεσε τον κύριο παράγοντα ανάπτυξης τρομοκρατικής δράσης, όπως επισημαίνει και ο Raporort. Αργότερα, τον 20ο αιώνα η διαδικασία της αποαποικιοποίησης και η ανάπτυξη αντιαποικιακών και ριζοσπαστικών κινημάτων διευκόλυναν την ανάπτυξη εθνικιστικών οργανώσεων, που σε κάποιες των περιπτώσεων κατέληξαν σε τρομοκρατική δράση. Βλ: David. C. Raporort, *'Fear and Trembling: Terrorism in Three Religious traditions'*, American Political Science Review, vol. 78, no3, 1984, «The Holly Terror», σελ. 659, Βλ: Χαράλαμπος Δημόπουλος, 'Παγκοσμιοποίηση και Τρομοκρατία', Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ.30-33.

²Το κυβερνοέγκλημα, η δυνατότητα παρείσφρησης στα δίκτυα ασφαλείας κρατικών και διεθνών οργανισμών, και η δυνατότητα ελέγχου των τραπεζικών συστημάτων, καθιστά τις τρομοκρατικές μεθόδους ένα πεδίο που ξεπερνά πλέον κατά πολύ τις μέχρι τώρα μεθόδους των βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας ή της αεροπειρατείας.

³Βλ. Κωνσταντίνος Φίλης, *'Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ασφάλεια'*, εκδ. Παπαδόπουλος, 2017, σελ. 37.

συρράξεις σε πολλές αφρικανικές χώρες σε συνδυασμό με την αιματηρή δράση φονταμενταλιστών Ισλαμιστών του ISIS, της Al Kaida, και της Boko Haram⁴, έχουν οδηγήσει εκατομμύρια ανθρώπων στο δύσκολο και επικίνδυνο δρόμο της φυγής από τις εστίες τους, ελπίζοντας στην παροχή ασύλου σε ευρωπαϊκό έδαφος. Δυστυχώς, αν και όχι αποκλειστικώς, εντός των προσφυγικών ροών έχουν παρεισφρήσει και τρομοκρατικά στοιχεία αυξάνοντας τον κίνδυνο χτυπημάτων. Αξίζει βέβαια να αναφερθεί το γεγονός της δραστηριοποίησης τρομοκρατών οι οποίοι αποτελούν μετανάστες δεύτερης ή και τρίτης γενιάς, γεννημένων εντός του ευρωπαϊκού εδάφους, αποκομμένων σε πολλές περιπτώσεις από το κοινωνικό σύνολο, που αποτελούν εύκολο στόχο στρατολόγησης από τις ομάδες του ISIS.

Το ζήτημα που θα απασχολήσει την παρούσα εργασία δεν είναι το ζήτημα των επιμέρους τρομοκρατικών ομάδων, που δραστηριοποιούνται σε εθνικό επίπεδο. Για τις συγκεκριμένες ομάδες υπεύθυνες θεωρούνται οι αρχές του εκάστοτε κράτους το οποίο, βάσει της εθνικής του νομοθεσίας, έχει διαμορφώσει το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο, ώστε να ανταποκριθεί στις διεθνείς του υποχρεώσεις⁵. Η ποινικοποίηση των τρομοκρατικών ενεργειών, η δίωξη και η καταδίκη των τρομοκρατών, ακόμη και η διακρατική συνεργασία προς αυτό τον σκοπό, αποτελούν ζητήματα που ρυθμίζονται από εθνικούς και διεθνείς κανόνες. Η αδυναμία πολλές φορές πρόβλεψης της μεθόδου, του χρόνου της επίθεσης, αλλά και του πιθανού στόχου οδηγούν στην ανάγκη όχι μόνο προληπτικής αντιμετώπισης των χτυπημάτων αλλά ριζικής εξάρθρωσης των τρομοκρατικών ομάδων. Σε αυτό το πλαίσιο έχει κινηθεί ιδιαίτερα μετά τις αιματηρές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου και η αμερικανική πολιτική, που έχει θέσει τις βάσεις για την θεωρία των προληπτικών επιθετικών μέτρων, (Pre-emptive measures) που σε μεγάλο βαθμό έχει γίνει αποδεκτή από μερίδα κρατών.

⁴Βλ. Institute of Economics and Peace, 'Global Terrorism Index 2016': <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/11/Global-Terrorism-Index-2016.2.pdf>.

⁵Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η δράση της *Europol* έχει διευκολύνει σημαντικά τις προσπάθειες των κρατών μελών αναφορικά με την πρόληψη και καταστολή της τρομοκρατίας. Η *Europol* συνδράμει τα κράτη μέλη στη διενέργεια επιτυχών ερευνών στον συγκεκριμένο τομέα παρέχοντας τους ανάλυση και προϊόντα ανάλυσης, όπως εκθέσεις, αξιολογήσεις απειλών και πληροφόρηση, ανταλλαγή πληροφοριών και πρόσβαση στις βάσεις δεδομένων, στα συστήματα ανταλλαγής αλλά και εμπειρογνομosύνη μέσω του κινητού γραφείου της που παρέχει τη δυνατότητα επιτόπιας συνδρομής. Η χρήση της τεχνολογίας, και συγκεκριμένα η ανάπτυξη τεχνολογιών, όπως το '*Mondus Operandi Monitor*', ενός μοντέλου συνολικής δραστηριότητας που αξιολογεί αδιαλείπτως τρομοκρατικά γεγονότα ή/και έρευνες που επηρεάζουν την κατάσταση ασφάλειας στην ΕΕ και επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες πτυχές του τρόπου δράσης των τρομοκρατών, συμβάλλει καθοριστικά στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Το 2010 έγινε εκτεταμένη αξιοποίηση της ομάδας Check the Web, για την εξάρθρωση τρομοκρατικής ομάδας στο Μάντσεστερ του Ηνωμένου Βασιλείου. Διασταυρούμενοι έλεγχοι αρχείων, ανάλυση και συλλογή στοιχείων μέσω των εργαλείων της πληροφορικής κατέδειξαν τους υπόπτους και οδήγησαν στη σύλληψή τους βοηθώντας με τη συλλογή των στοιχείων και τις έρευνες σε άλλα κράτη-μέλη. Με στοιχεία από την *Europol*:

https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjw1K7u mbbWAhWLNxOKHd2YBDoQFggpMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.europol.europa.eu%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fdocuments%2Fel_europolreview.pdf&usg=AFQjCNFxe0FCzWHVTa5dCcQ29Goj_ottmA.

Σε αυτό το σημείο, και μετά την αναφορά των επιθέσεων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, που άλλαξε οριστικά τον έως τότε τρόπο ρύθμισης και αντιμετώπισης των τρομοκρατικών δράσεων και τον βαθμό πρόληψης, τίθεται το ζήτημα της αντιμετώπισης τρομοκρατικών ομάδων με διεθνές πρόσημο. Ομάδων δηλαδή, που διατηρώντας βάσεις στο έδαφος ενός ή και περισσότερων κρατών, επιτυγχάνουν τη διενέργεια χτυπημάτων υπερεθνικού χαρακτήρα. Οι συγκεκριμένες ομάδες διακρίνονται από την οργανωτική τους δομή και τον υψηλό βαθμό ιεραρχίας στο εσωτερικό τους. Οι ομάδες επιτυγχάνοντας ακόμη και με εμπορική δραστηριότητα⁶ την εξασφάλιση των αναγκαίων κεφαλαίων για τους σκοπούς τους, και καταλαμβάνοντας τμήμα εδαφών σε κράτη μέσω στρατιωτικού χαρακτήρα επιδρομών, επιτυγχάνουν την ανάπτυξη δομών και δικτύων που ξεπερνούν ριζικά τις εγχώριες τρομοκρατικές ομάδες. Αυτό ακριβώς το στοιχείο τους δυσχεραίνει κατά πολύ την αντιμετώπισή τους με βάση το υπάρχον νομικό εθνικό και διεθνές πλαίσιο.

Το ζήτημα που ανακύπτει εν προκειμένω αφορά την δυνατότητα χρήσης βίας από το κράτος που πλήττεται από τις διενεργούμενες επιθέσεις προκειμένου να αντιμετωπίσει τη ύπαρξη απειλής που διασαλεύει την ειρήνη στο εσωτερικό του και την ασφάλεια των πολιτών του. Η χρήση βίας, σαφής απαγόρευση της οποίας καθιερώνεται στο άρθρο 2(4) του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, επιβάλλεται σε αυτή την περίπτωση να έχει νομιμοποιητική βάση. Ο Χάρτης θέτει εξαιρέσεις της απαγόρευσης τόσο στο κεφάλαιο VII, με τις διατάξεις περί συλλογικής ασφάλειας υπό την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας, όσο και στο άρθρο 51 στο οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην νόμιμη άμυνα των κρατών. Ζητήματα που ανακύπτουν και θα αναλυθούν εν συνεχεία αφορούν την κατάληψη και διατήρηση εδάφους του 'host state' που χρησιμοποιείται ως 'safe havens' (χώρα-παράδεισος) για την τρομοκρατική δράση, το είδος, και την έκταση της επίθεσης που οι ομάδες πραγματοποιούν.

Εμφανίζεται συνεπώς να ανακύπτει ένα ζήτημα ανάδυσης ενός δικαιώματος εξωεδαφικής άμυνας, που ξεπερνάει την ενεργοποίηση του δικαιώματος σε εγχώριο επίπεδο και περιλαμβάνει ένοπλη χρήση βίας εντός του εδάφους άλλου κράτους, ενέργεια για την οποία είναι απαραίτητη η νομική δικαιολόγηση, ώστε να μην οδηγεί σε παραβίαση της εδαφικής κυριαρχίας και της πολιτικής ανεξαρτησίας του 'host state'. Η αδυναμία ενεργοποίησης και δικαιολόγησης τέτοιου δικαιώματος μονομερώς, χωρίς δηλαδή την πρότερη έγκριση από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, οδήγησε στην ανάπτυξη νέων θεωρητικών κατασκευών, όπως η αναβίωση της Ανθρωπιστικής Επέμβασης (Humanitarian Intervention Doctrine), η Ευθύνη Προστασίας (The Responsibility to Protect-R2P), η επέμβαση σε εμφύλιες συρράξεις ή μεταγενέστερα η θεωρία του

⁶Γράφημα I. Η χρηματοδότηση του ISIS μέσω παράνομων εμπορικών δραστηριοτήτων. Πηγή: BBC: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>.

Unable Or Unwilling, που αποτελεί και το αντικείμενο του δεύτερου τμήματος αυτής της εργασίας. Η θεωρία χρησιμοποιήθηκε από το Ισραήλ, ήδη από το 1970, για νομιμοποίηση ενεργοποίησης του δικαιώματος άμυνας κατά του Λιβάνου με την αφορμή διασυνοριακών επεισοδίων μεταξύ των χωρών χωρίς να γίνει αποδεκτή από τη Διεθνή Κοινότητα, ενώ ακόμη εφαρμόστηκε στην πράξη στην περίπτωση των αεροβομβαρδισμών κατά του ISIS στο συριακό έδαφος από τις ΗΠΑ, και από τα συνεργαζόμενα με τις ΗΠΑ κράτη⁷.

Τα ζητήματα που ανακύπτουν αναφορικά με το άρθρο 51, ως εξαίρεση του άρθρου 2(4), η τυχόν ύπαρξη εναλλακτικών μορφών νομιμοποίησης μιας στρατιωτικής επέμβασης με άλλες θεωρητικές κατασκευές, αλλά κυριότερα η θεωρία του Unable Or Unwilling και η εφαρμογή της ακόμα και χωρίς σύνδεση του κράτους φιλοξενίας με τον μη κρατικό δρώντα, θα αναλυθούν στην παρούσα εργασία.

Ως δείγμα προς εξέταση θα ληφθεί η περίπτωση του ISIS⁸, που με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία φαίνεται να οδεύει⁹ προς την σε μεγάλο βαθμό εξόντωσή του¹⁰, με στόχο την τυχόν διαπίστωση της ύπαρξης νέου εθιμικού κανόνα δικαίου, ικανού να οδηγήσει σε αναδιαμόρφωση του υπάρχοντος νομικού πλαισίου του jus ad bellum, που να μπορεί να εφαρμοστεί μελλοντικά σε αντίστοιχες περιπτώσεις τρομοκρατικών ομάδων, και να διευκολύνει την πραγματική και ουσιαστική εξασφάλιση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας με ταυτόχρονο σεβασμό προς τα δικαιώματα των 'host state'.

B. Η περίπτωση του ISIS

Το Ισλαμικό Κράτος, αρχικά γνωστό ως *Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και του Λεβάντε*¹¹, αποτελεί τρομοκρατική οργάνωση, που βασίζεται ιδεολογικά στις αρχές της Τζιχάντ. Από το 2014, σε μια έκταση που καλύπτει μεγάλο τμήμα της Συρίας και του Ιράκ, το Ισλαμικό Κράτος κήρυξε μονομερώς την ίδρυση Χαλιφάτου. Η οργάνωση έχει αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς με την ΑΙ

⁷Γράφημα Π. Διάγραμμα των επιθέσεων της αμερικανικής συμμαχίας. Πηγή: BBC. σημ. 6.

⁸Οι δυνατότητες σχετικά με την δυνατότητα ποινικής δίωξης των μελών του ISIS ή με την πιθανότητα να επιτευχθεί σύσταση Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου με παραπομπή από το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν αφορούν το περιεχόμενο της παρούσας εργασίας. Βλ. σχετικά, Αγγελος Γιοκαρης-Φωτεινή Παζαρτζή, *Εθνική και Διεθνής Ποινική Καταστολή των Διεθνών Εγκλημάτων*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 238-239.

⁹Βλ: Χάρτης Ι. συγκριτικής απώλειας εδαφών του ΙΚ από την έναρξη των αεροβομβαρδισμών μέχρι σήμερα. Πηγή: BBC, σημ. 6.

¹⁰Βλ: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/07/losing-ground-fighter-morale-is-it-all-over-for-isis-syria-turkey>.

Βλ: <https://www.nbcnews.com/storyline/isis-terror/isis-revenue-falls-80-percent-militants-lose-ground-iraq-syria-n778071>.

¹¹Βλ: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/06/18/isis-or-isil-the-debate-over-what-to-call-iraqs-terror-group/?utm_term=.440ef7d8b00a.

Kaida , ενώ κυριότερα παρακλάδια της ή ομάδες που έχουν δηλώσει πίστη και συνδέονται με το ΙΚ είναι, μεταξύ άλλων, και η Boko Haram, οι Taliban, και το Μέτωπο Al Nusra¹². Αν και το ΙΚ ξεκίνησε τη δράση του από το Ιράκ πολύ σύντομα, ακολουθώντας και τις επιθετικές μεθόδους τις Al Kaida, βρέθηκε να κατέχει μεγάλο τμήμα του Συριακού εδάφους στο οποίο όχι μόνο εγκαταστάθηκε αλλά και από το οποίο ξεκίνησε να προβαίνει σε τρομοκρατικά χτυπήματα στις γύρω περιοχές. Το Χαλιφάτο κατάφερε να δημιουργήσει οργανωτικές δομές στις μεγάλες συριακές πόλεις, με πρώτη από όλες την Ράκκα¹³, που μεταξύ άλλων στόχευαν να ελέγχουν την υπακοή και την εφαρμογή των κανόνων της Τζιχάντ στις εν λόγω περιοχές και την πίστη στο ΙΚ¹⁴, ενώ πραγματοποίησε και την έκδοση νομίσματος, του χρυσού δηναρίου. Ταυτόχρονα το ΙΚ επέτυχε να εξασφαλίσει ότι η εκπαίδευση των παιδιών θα γίνεται επί τη βάση των αρχών του προκειμένου να διασφαλίσει την πίστη και υπακοή τους στη Τζιχάντ¹⁵. Το ΙΚ σκοπεύει στην επέκταση και διάδοση της Τζιχαντιστικής ιδεολογίας κηρύσσοντας ‘πόλεμο κατά των απίστων’ που βασίζεται στη διενέργεια τυφλών, αιματηρών τρομοκρατικών χτυπημάτων εντός και εκτός Ευρώπης.

C. Ο ISIS ως μη κρατικός δρών του Διεθνούς Δικαίου

Η Σύμβαση του Montevideo του 1933¹⁶ θέτει τα 4 βασικά χαρακτηριστικά της έννοιας του κράτους και συγκεκριμένα την ύπαρξη σταθερού και μόνιμου πληθυσμού, καθορισμένου εδάφους, κυβέρνησης, δυνατότητας σύναψης σχέσεων με άλλα κράτη και ανάπτυξης κρατικών δομών. Η μετέπειτα αναγνώριση δεν μπορεί να επέλθει στις περιπτώσεις που υφίσταται παράνομη και βίαιη προσάρτηση εδαφών, ενώ η δυνατότητα πολιτικής και οικονομικής ανεξαρτησίας θεωρείται επίσης βασικό κριτήριο.

Παρατηρούμε συνεπώς, πως του Ισλαμικό Κράτους, δεν πληροί κυρίως το κριτήριο της νομιμότητας για να χαρακτηριστεί ως κράτος. Από το ΙΚ ελλείπει τόσο η νομιμότητα ως προς τις πρακτικές επιβολής του, επί ενός πληθυσμού τον οποίο με τη βία έχει κατορθώσει να υποτάξει, όσο και η νομιμότητα ως προς τη βίαιη κατάληψη των ιρακινών και συριακών εδαφών, στοιχεία που δεν επιτρέπουν την απόδοση του δικαιώματος δημιουργίας κρατικής οντότητας, ακόμη και

¹²Βλ: <http://www.ccw.ox.ac.uk/blog/2016/2/7/violent-non-state-actors-and-complementary-governance-what-isis-hizballah-and-farc-have-in-common>.

¹³Βλ: Η σταδιακή απώλεια της κατοχής της Ράκκα: Χάρτης II. Πηγή: BBC, σημ.7.

¹⁴Βλ:<https://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-raqqa-insight/in-northeast-syria-islamic-state-builds-a-government-idUSKBN0GZOD120140904>.

¹⁵Βλ: http://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISIS_Governance.pdf.

¹⁶Βλ: <http://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties-states.xml>.

εντός του πλαισίου του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των λαών¹⁷. Έτσι λοιπόν, θα πρέπει το ΙΚ να ενταχθεί στις περιπτώσεις των μην κρατικών δρώντων του Διεθνούς Δικαίου και συγκεκριμένα στις περιπτώσεις των ‘Violent or Armed non-state actors’ (VNSA), με την έννοια της οργάνωσης με πολιτική επιρροή που έχει τη δυνατότητα να επηρεάζει μέσω της διάδοσης της ιδεολογίας του και του προσηλυτισμού σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο, χωρίς να ανήκει ή να συνδέεται με κράτος αναγνωρισμένο από το Διεθνές Δίκαιο, ενώ ταυτόχρονα χρησιμοποιεί βία για την επίτευξη των στόχων του.

Ταυτόχρονα, μέσω βίαιων ενεργειών πέτυχε την κατάληψη και διατήρηση της κατοχής μεγάλου τμήματος εδαφών σε Συρία και Ιράκ προβαίνοντας στη δημιουργία δομών ελέγχου των πολιτών των εν λόγω περιοχών, δικτύων κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά και εμπορικών και οικονομικών δομών¹⁸. Με τον τρόπο αυτό και μέσω των δολοφονικών επιθέσεων ανά τον κόσμο, το Ισλαμικό Κράτος, επιδιώκει την εξάπλωση και εδραίωσή του με την προοπτική δημιουργίας κρατικής οντότητας, η οποία να αναγνωριστεί ως κράτος κατά το Διεθνές Δίκαιο¹⁹.

D. Ο εμφύλιος στη Συρία

Η εμφύλια διαμάχη που μαίνεται στη Συρία βρίσκεται σε εξέλιξη από τον Μάρτιο του 2011. Ο πόλεμος έχει τις απαρχές του στην εξέγερση που ξέσπασε στη χώρα στο πλαίσιο της Αραβικής Άνοιξης. Στον πόλεμο εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα τα περισσότερα κράτη της Μέσης Ανατολής, καθώς και η Ρωσία, οι ΗΠΑ και αρκετά ευρωπαϊκά κράτη, δίνοντας στη σύγκρουση χαρακτήρα πολέμου δι' αντιπροσώπων. Ο συριακός εμφύλιος έχει στοιχίσει τη ζωή σε σχεδόν 210.000 ανθρώπους. Την ίδια ώρα²⁰ περισσότεροι από τέσσερα εκατομμύρια Σύριοι έχουν εγκαταλείψει τη χώρα ενώ 6,5 εκατομμύρια άνθρωποι περιφέρονται εντός στην προσπάθειά τους να βρουν καταφύγιο.

Πιο αναλυτικά, τα μέτωπα που έχουν εμπλακεί κατά τη διάρκεια του πολέμου είναι οι ΗΠΑ εναντίον της Ρωσίας, τα σουνιτικά θεοκρατικά κράτη της Σαουδικής Αραβίας και του Κατάρ εναντίον του σιϊτικού θεοκρατικού κράτους του Ιράν και της Hezbollah, όπως επίσης η Τουρκία εναντίον των Αράβων εθνικιστών. Η κυβέρνηση Bashar al-Assad έχει κατηγορηθεί για πληθώρα

¹⁷Βλ: Γεώργιος Κυριακόπουλος, η περίπτωση του ISIS, αδημοσίευτες σημειώσεις.

¹⁸Βλ: ‘UNSC Resolution 2249/2015’: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2249.pdf.

¹⁹Βλ: <https://www.newstatesman.com/international-politics/2014/06/isis-and-global-rise-non-state-actors>.

²⁰Βλ: <http://www.dw.com/e1/%CF%84%CE%AD%CF%83%CF%83%CE%B5%CF%81%CE%B1-%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%BC%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%AD%CE%BC%CE%BF%CF%85/a-18317229>.

εγκλημάτων πολέμου και για κατάφωρες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, λόγω όμως της ευρείας δράσης του ΙΚ το ενδιαφέρον τη διεθνούς κοινότητας στράφηκε κυρίως στην αντιμετώπιση της τρομοκρατικής απειλής.

Η κατάσταση του εμφυλίου στη Συρία, σε συνδυασμό με την μακροχρόνια αδυναμία της κυβέρνησης Assad να αντιμετωπίσει την απειλή του ISIS, που συνοδεύτηκε από κατάληψη μεγάλου αριθμού πόλεων του συριακού κράτους που χρησιμοποιήθηκαν ως προπύργιά του, οδήγησε τις ΗΠΑ στην απόφαση λήψης ραγδαίων κατασταλτικών μέτρων για την αντιμετώπιση της απειλής με εκτεταμένες αεροπορικές επιθέσεις στο συριακό έδαφος. Η αδυναμία νομιμοποίησης αυτών των επιθέσεων μέσω του ήδη υπάρχοντος νομικού πλαισίου της απαγόρευσης της χρήσης βίας και των εξαιρέσεων της, οδήγησε στην υιοθέτηση της θεωρίας του Unable Or Unwilling State.

II. ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΒΙΑΣ

A. Το άρθρο 2(4) του καταστατικού Χάρτη των ΗΕ και η απαγόρευση της χρήσης βίας

Άρθρο 2(4) United Nations Charter: 'All Members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations'²¹.

Εναρκτήρια διάταξη για την ανάλυση του νομικού πλαισίου της χρήση βίας αποτελεί το άρθρο 2(4) του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Στο άρθρο προβλέπεται η απαγόρευση της απειλής ή χρήσης βίας από τα κράτη εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας και ανεξαρτησίας άλλου κράτους.

Το ζήτημα της χρήσης βίας αναδείχθηκε κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου και ειδικότερα λόγω των συγκρούσεων που ανέκυψαν κατά την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η προσπάθεια ρύθμισης των διαφορετικών μορφών συρράξεων που εμφανίστηκαν την περίοδο εκείνη, που δεν ενέπιπταν στον κλασικό χαρακτηρισμό διακρατικής σύρραξης, όπως οι προσπάθειες των αποικιακών κρατών έναντι των αποικιοκρατών για ανεξαρτητοποίηση κατά την αποαποικιοποίηση, κατέδειξαν την έλλειψη δυνατότητας να ενταχθούν στο σχετικό σύστημα του Χάρτη του ΟΗΕ των άρθρων 2(4) και 51. Σε αυτό το πλαίσιο έγιναν εμφανείς και οι διαφορετικές απόψεις μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών, και συγκεκριμένα τα προβλήματα που αφορούσαν στην διαφορετική αντίληψή τους σχετικά με τον ορισμό και το περιεχόμενο της έννοιας της χρήσης βίας. Από τον οικονομικό αποκλεισμό και το δικαίωμα στη νόμιμη άμυνα, έως το δικαίωμα στη χρήση βίας και ειδικά στην επέμβαση, κατέστη το εν λόγω ζήτημα ένα από τα πιο αμφιλεγόμενα του Διεθνούς Δικαίου. Τα ερωτήματα που ανακύπτουν αφορούν την έκταση των αρμοδιοτήτων του ΟΗΕ ως προς τη χρήση βίας και τη νομιμότητα της επέμβασης προς αποκατάσταση της ειρήνης και της δημοκρατίας. Σε δεύτερο επίπεδο πρέπει να αναρωτηθεί κανείς αν η διαφορετικότητα των αντιλήψεων, άμεσα συνυφασμένη με τη διαφορετική δυναμική και ισχύ του κάθε κράτους, είναι δυνατόν να δημιουργήσει μια κρατική πρακτική, η οποία θα υπερκεράσει τις αντικρουόμενες αντιλήψεις τους και θα οδηγήσει στη θέσπιση διεθνών κριτηρίων για τη ρύθμιση του ζητήματος, και έτι περαιτέρω αν είναι δυνατόν ένας συνδυασμός της ως άνω πρακτικής με την *opinio juris* των κρατών να οδηγήσει στη δημιουργία εθίμου σχετικού με το

²¹Βλ: 'Charter of the United Nations': article 2(4): <http://legal.un.org/repertory/art51.shtml>.

δίκαιο της χρήσης βίας²². Ακόμη, η έλλειψη αποφάσεων του Συμβουλίου ή της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ που να καταδικάζουν μονομερείς πράξεις χρήσης βίας, όπως για παράδειγμα οι προαναφερθείσες επεμβάσεις των ΗΠΑ στο συριακό έδαφος, θέτουν ερωτήματα αναφορικά με την πιθανότητα ύπαρξης σιωπηρής ανάδυσσης ενός νέου δικαιώματος χρήσης βίας κατά της τρομοκρατίας που ασκείται από VNSA's, το οποίο δεν έρχεται σε σύγκρουση και δεν παραβιάζει το Διεθνές Δίκαιο²³.

Κράτη και σχολιαστές κοινώς αποδέχονται το γεγονός, πως πέρα από συμβατική και εθιμική υποχρέωση²⁴ απορρέουσα από τον Χάρτη στο άρθρο 2(4), η απαγόρευση χρήσης βίας αποτελεί και κανόνα αναγκαστικού δικαίου_ *ius cogens*²⁵. Το ζήτημα ανέκυψε επίσης και στην προσπάθεια νομιμοποίησης των επεμβάσεων στο Κόσοβο από το NATO το 1999. Αυτή η απόλυτη ερμηνεία της απαγόρευσης χρήσης βίας ως κανόνα αναγκαστικού δικαίου μπορεί να καμφθεί μόνο εντός του πλαισίου του δικαιώματος άμυνας κατά ενόπλων επιθέσεων του άρθρου 51, ή μέσω εξαναγκαστικών μέτρων του συστήματος συλλογικής ασφαλείας²⁶ του κεφαλαίου VII. Εξαιρέσεις από την απαγόρευση έχουν τεθεί από τις ΗΠΑ που, θεωρώντας μη περιοριστικές τις δεσμεύσεις που απορρέουν από το άρθρο, προτείνουν μια πιο διευρυμένη ερμηνεία του που μπορεί να οδηγήσει στην κάμψη της αρχής επί τη βάση της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της ειρήνης²⁷. Χαρακτηριστικό των ως άνω περιπτώσεων δικαιολόγησής της επέμβασης (ΗΠΑ και Ισραήλ) και της χρήσης βίας αποτελεί η χρήση του άρθρου 2(4) όχι ως βασικό εργαλείο της προσπάθειας νομιμοποίησης των ενεργειών, αλλά ως δευτερεύον και περιφερειακό (κάτι που δεν φαίνεται να ισχύει στο πλαίσιο του Ανθρωπιστικού Δικαίου)²⁸.

²²Βλ: *'Military and Paramilitary activities in and Against Nicaragua'*, ICJ (1986). Στην υπόθεση Νικαράγουα κατά ΗΠΑ το δικαστήριο δεν απεφάνθη σχετικά με την ύπαρξη εθιμικού κανόνα που να επιτρέπει την χρήση βίας υποστηρίζοντας ότι τα μέρη στα αιτήματά τους ενώπιον του δικαστηρίου δεν υποστήριξαν την ύπαρξη εθιμικού δικαιώματος αλλά αντιθέτως δικαιολόγησαν και νομιμοποίησαν τις ενέργειες τους καταφεύγοντας στις διατάξεις περί συλλογικής νόμιμης άμυνας. Nicaragua case par. 207. Αντίθετα στην περίπτωση του Κόσοβου πολλά κράτη υποστήριξαν την ανάγκη θεώρησης με νέο τρόπο του υπάρχοντος νομικού πλαισίου με στόχο την θεσμοθέτηση μιας αρχής υπό το πρίσμα του ανθρωπιστικού δικαίου: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>.

²³Βλ: Christine Gray: *'International Law and the Use Of Force'*, Oxford University Press, 2000, σελ.18.

²⁴Χαρακτηριστική είναι η άποψη που υποστηρίζει ότι η επαρκής χρήση βίας από τα κράτη πριν αλλά και μετά τη θέση σε ισχύ του Χάρτη, και η αμφίσημη αντίδραση των άλλων κρατών απέναντι σε αυτή, δεν έχει επιτρέψει τη δημιουργία εθιμικής απαγόρευσης της χρήσης βίας, άποψη που αποτελεί όμως την μειοψηφία.

²⁵Βλ: ICJ, *'Nicaragua Case'*, σημ. 21, para. 190.

²⁶Βλ. Σχετικά με επέμβαση Ισραήλ στο ζήτημα της αεροπειρατείας σε πτήση από το Τελ Αβίβ προς την Ουγκάντα στο έδαφος της τελευταίας: *'SC 1940th meeting'*, para. 121, 1976 (Sweden against Israeli actions): http://dag.un.org/bitstream/handle/11176/70154/S_PV.1940-EN.pdf?sequence=17&isAllowed=y.

²⁷Βλ. Σχετικά με επέμβαση ΗΠΑ στη Γρενάδα 1983: *'SC 2491st meeting'*, para. 53, 1983: http://dag.un.org/bitstream/handle/11176/65686/S_PV.2491-EN.pdf?sequence=16&isAllowed=y.

²⁸Βλ: C. Gray, σημ. 23. σελ. 26. Στο Ανθρωπιστικό Δίκαιο και ειδικά κατά τη διάρκεια των επεμβάσεων για την προστασία των Κούρδων και των Σιτών στο Ιράκ οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία δεν προέβησαν σε καμία συγκεκριμένη δικαιολόγηση των ενεργειών τους υπό οποιαδήποτε δυνατή ερμηνεία του άρθρου 2, αξιοποιώντας μόνο την Resolution 688. Ούτε το Συμβούλιο ούτε η Γενική Συνέλευση καταδίκασαν τις ενέργειες των κρατών.

Το ζήτημα που θα απασχολήσει εν προκειμένω, είναι κατά πόσον η απαγόρευση της χρήσης βίας του άρθρου 2(4) μπορεί να καμφθεί μέσω του δικαιώματος άμυνας του άρθρου 51 προκειμένου να αντιμετωπιστεί η τρομοκρατία.

1. Η απαγόρευση του άρθρου 2(4) για τη χρήση βίας και κατά της τρομοκρατίας

Ειδικότερα, αναφορικά με το άρθρο 2(4) από το γράμμα και τη διατύπωση του, δεν προκύπτει εξαίρεση από την απαγόρευση της χρήσης βίας για την προστασία από την τρομοκρατία. Αντιθέτως, το άρθρο αναφέρεται σε διακρατικές σχέσεις εξαιρώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τουλάχιστον φαινομενικά, την περίπτωση των 'non-state actors'. Έτσι, η συζήτηση επικεντρώνεται στο κατά πόσον μπορεί να νοηθεί ένα δικαίωμα χρήσης βίας υπό την μορφή του δικαιώματος εξωεδαφικής άμυνας κατά των τρομοκρατών και όχι κατά κράτους, όπως προκύπτει γραμματικά από τη διάταξη. Οι προσπάθειες διευρυμένης ερμηνείας του άρθρου, που επεδίωξαν να καμφθεί η απαγόρευση με το επιχείρημα της απουσίας άμεσης επίθεσης κατά του 'host state', δηλαδή κατά της εδαφικής του ακεραιότητας και πολιτικής ανεξαρτησίας, δεν βρήκαν υποστηρικτές.

Ειδικότερα το Δικαστήριο στην υπόθεση του Στενού της Κέρκυρας²⁹ απέρριψε τέτοιες ερμηνείες. Εν συνεχεία, στην υπόθεση για τη Νικαράγουα³⁰ το Δικαστήριο ενέταξε την απαγόρευση στη σφαίρα του εθιμικού κανόνα τονίζοντας, ότι η χρήση βίας στο πλαίσιο της εξωεδαφικής άμυνας για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας πρέπει να βασίζεται σε νομική θεμελίωση³¹. Επαναλαμβάνεται ότι, βάσει της γραμματικής ερμηνείας της διάταξης, που περιορίζεται στο επίπεδο των αμιγώς διακρατικών σχέσεων, η περίπτωση της τρομοκρατίας δεν εμπίπτει στην κατηγορία των διεθνών σχέσεων των κρατών στο πλαίσιο των οποίων η χρήση βίας απαγορεύεται. Κατά αυτό τον τρόπο θα μπορούσαμε να πούμε πως η χρήση βίας κατά της τρομοκρατίας μόνο έμμεσα καλύπτεται από την απαγόρευση του άρθρου (όσο δεν σχετίζεται με τους σκοπούς των κρατών στις διακρατικές-διεθνείς τους σχέσεις).

²⁹Βλ.: 'Corfu Channel Case, (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania', ICJ (1948), para. 35, ακόμη και έμμεσες επιθέσεις θεωρήθηκαν παραβίαση της απαγόρευσης χρήσης βίας: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/1/001-19480325-JUD-01-00-EN.pdf>.

Βλ.: Ian Brownlie, 'International Law and the Use of Force, Clarendon Press, (1963)', σελ. 265.

³⁰Βλ.: ICJ, 'Nicaragua Case', σημ. 22.

³¹Βλ.: Christian J. Tams, 'The Use of Force against Terrorists', *The European Journal of International Law*, (2009), σελ. 7.

B. Το άρθρο 51 και το δικαίωμα της άμυνας κατά ‘non- state actor’

‘Άρθρο 51 UN Charter: ‘Nothing in the present Charter shall impair the inherent right of individual or collective self-defence if an armed attack occurs against a Member of the United Nations, until the Security Council has taken measures necessary to maintain international peace and security. Measures taken by Members in the exercise of this right of self-defence shall be immediately reported to the Security Council and shall not in any way affect the authority and responsibility of the Security Council under the present Charter to take at any time such action as it deems necessary in order to maintain or restore international peace and security.’³²

Το άρθρο 51 λειτουργεί συνεπώς, όπως έχει προαναφερθεί, ως εξαίρεση από την σαφή απαγόρευση χρήσης βίας του άρθρου 2(4) που στοχεύει στη διαφύλαξη της εδαφικής ακεραιότητας και της κυριαρχίας του κράτους κατά του οποίου η χρήση βίας ασκείται. Η αμυντική χρήση βίας μπορεί συνεπώς να πραγματοποιηθεί όταν μπορεί να δικαιολογηθεί η παραβίαση της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους. Τα μέτρα που θα ληφθούν στο πλαίσιο του άρθρου 51, και ειδικότερα τα στρατιωτικά μέτρα, απαιτείται από το άρθρο να αναφέρονται άμεσα στο ΣΑ. Το δικαίωμα συνεχίζει να υφίσταται μέχρι την ανάληψη ενεργειών από το Συμβούλιο.

Το ζήτημα που ανακύπτει στην περίπτωση της απειλής που προέρχεται από τρομοκρατικές ομάδες αφορά το κατά πόσον μπορεί να νοηθεί ενεργοποίηση του δικαιώματος κατά κράτους, όταν οι ενέργειες διενεργούνται από δρώντες της κατηγορίας των ‘non-state actor’. Η άποψη που υποστηρίζει ότι μπορεί πράγματι να γίνει δεκτή παραβίαση της εδαφικής κυριαρχίας κράτους με χρήση βίας κατά των ‘non-state actor’, ειδικά χωρίς να παρουσιάζουν οποιονδήποτε βαθμό σύνδεσης με το κράτος, δεν φαίνεται να μπορεί να θεμελιωθεί³³. Αν και η διεθνής κοινότητα εμφανίζεται πιο δεκτική στο να αρνηθεί ότι η χρήση βίας μπορεί να γίνεται μόνο κατά κρατών ή συνδεδεμένων με τα κράτη δρώντων, η νομολογία δεν έχει στραφεί συνολικά προς αυτή την κατεύθυνση, απαιτώντας σαφή σύνδεση των τρομοκρατικών ενεργειών με το κράτος,³⁴ είτε με τη μορφή της κάλυψης, ή της στήριξης, είτε υπό τη μορφή της συμμετοχής υπό την έννοια του ‘effectively controlled by the host state’.

Στην υπόθεση για τη Νικαράγουα αναφέρεται σχετικά ότι: ‘the jus ad bellum could be violated by ‘the sending by or on behalf of a state of armed bands, groups, irregulars or mercenaries, which

³²Βλ.: ‘Charter of the United Nations’: article 51, σημ. 21.

³³Βλ.: Kimberley N. Trapp: ‘Back to Basics: Necessity, Proportionality, and the Right of Self-Defence Against Non-State Terrorist Actors’, British Institute of International and Comparative Law, Cambridge University Press, 2008, σελ. 6.

³⁴Βλ.: ‘Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v Uganda)’, [DRC v Uganda] (2005), para 147, <http://www.icj-cij.org/en/case/116>. Στην υπόθεση Κονγκό κατά Ουγκάντα το δικαστήριο έκρινε ότι η μη σύνδεση των ομάδων με το Κονγκό δεν δημιουργούσε δικαίωμα άμυνας υπέρ της Ουγκάντα.

carry out acts of armed force against another state³⁵... that state has to exercise ‘ effective control [over] the military or paramilitary operations ’. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο στην υπόθεση, αναδιατύπωσε και ερμήνευσε το άρθρο 51 αλλάζοντας την διατύπωση ‘if an armed attack occurs’ με τη διατύπωση ‘if an armed attack by another state occurs’. Κατά το Δικαστήριο την υπόθεση για την Νικαράγουα η διατύπωση του άρθρου θα έπρεπε να περιλαμβάνει τον όρο [attack by another] προβαίνοντας έτσι σε μια διάκριση η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει στην έμμεση κάλυψη της τρομοκρατίας από το άρθρο εν παραλλήλω με την έμμεση κάλυψη της εξωεδαφικής χρήσης βίας.³⁶ Η διατύπωση αυτή περιορίζει την εφαρμογή του άρθρου έτι περαιτέρω³⁷ οδηγώντας στο συμπέρασμα ότι οι τρομοκρατικές επιθέσεις, προκειμένου να ενεργοποιήσουν το άρθρο, θα πρέπει να μπορούν να καταλογιστούν στο κράτος κατά του οποίου αυτό θα ενεργοποιηθεί³⁸.

Ειδικότερα, μετά τις επιθέσεις της 9^{ης} Σεπτεμβρίου προτάθηκε μια αναδιατύπωση του άρθρου 51 τελείως αποκομμένη από την ανάγκη σύνδεσης και συνεισφοράς του host state στην επίτευξη της τρομοκρατικής δράσης. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η θεωρία του Unable or Unwilling³⁹. Σχετικά, στην υπόθεση των στρατιωτικών δραστηριοτήτων στο Κονγκό⁴⁰, το Δικαστήριο αποφάσισε, ότι οι επιθέσεις κατά της Ουγκάντα, που διενεργήθηκαν από το έδαφος του Κονγκό, δεν μπορούν να καταλογιστούν στο κράτος, και συνεπώς η Ουγκάντα δεν είχε το δικαίωμα να ενεργοποιήσει το δικαίωμα άμυνας κατά του Κονγκό⁴¹.

Ερμηνεία που έχει δοθεί από μερίδα της θεωρίας ερμηνεύει γραμματικά το άρθρο, και καθώς η διατύπωση του δεν διαχωρίζει μεταξύ του είδους της ένοπλης επίθεσης που να έχει πραγματοποιηθεί δέχεται ότι η έννοια περιλαμβάνει οποιαδήποτε ένοπλη επίθεση από οποιονδήποτε και αν αυτή προέρχεται⁴² και κατ’ αυτό τον τρόπο συμπεριλαμβάνει και τις ενέργειες των μη κρατικών δρώντων, δηλαδή και των τρομοκρατικών ομάδων, είτε αυτές συνδέονται, είτε όχι με το κράτος.

³⁵Βλ: ICJ ‘Nicaragua Case’, σημ. 22, para. 195.

³⁶Βλ: C. J. Tams, σημ. 31, σελ 16

³⁷Βλ: C. J. Tams, σημ.31, σελ. 12.

³⁸Ενεργοποίηση του άρθρου 51 έκανε το Ιράν στα μέσα του 1990 για την νομιμοποίηση χρήσης βίας κατά των Μουτζαχεντίν σε ιρακινό έδαφος. Ενέργειες που αν και θεωρήθηκαν επιθετικές από το Ιράκ δεν καταδικάστηκαν από τη Διεθνή Κοινότητα.

³⁹Βλ: C. J. Tams, σημ.31, σελ. 26

⁴⁰Βλ: ICJ ‘DRC v Uganda’, <http://www.icj-cij.org/en/case/116>, σημ. 34.

⁴¹Βλ: ICJ ‘DRC v Uganda’, σημ. 34, para 147. Βλ: ‘Separate Opinion of Judge Simma’, DRC v Uganda para 8: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-05-EN.pdf>. Βλ: ‘Separate Opinion of Judge Kooijmans’, DRC v Uganda para 25. <http://www.icj-cij.org/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-03-EN.pdf>. Αποψη της μειοψηφίας θεώρησε ότι το Δικαστήριο έχασε μοναδική ευκαιρία να διευρύνει την ερμηνεία του άρθρου προκειμένου να συμπεριληφθούν και οι επιθετικές ενέργειες από non state actors.

⁴²Βλ: C. J. Tams, σημ. 3131, σελ. 27.

Ένα ακόμη ζήτημα που αξίζει να αναφερθεί είναι αυτό του στόχου της χρήσης βίας, καθώς η χρήση βίας κατά non state actor μπορεί να λάβει δύο μορφές⁴³. Αρχικά, η χρήση βίας μπορεί να στρέφεται αποκλειστικά κατά των ‘non-state actor’ και των βάσεων τους εντός του ξένου εδάφους⁴⁴. Κατά δεύτερον η χρήση βίας μπορεί να στρέφεται κατά του ίδιου του κράτους από το έδαφος του οποίου ασκούνται οι επιθέσεις. Σε αυτό το πλαίσιο κινείται και η προαναφερθείσα άποψη ενεργοποίησης του δικαιώματος άμυνας μόνο στις περιπτώσεις που οι επιθέσεις εμπεριέχουν ανάμιξη του κράτους και παρουσιάζουν βαθμός σύνδεσης με αυτό. Η αναγκαιότητα ύπαρξης αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των διενεργούμενων επιθέσεων και της συμμετοχής του κράτους, και η ύπαρξη βαθμού υπαιτιότητας του κράτους, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι είναι στοιχεία απαραίτητα, όταν τα μέτρα αμυντικής χρήσης βίας θα στραφούν κατά του ίδιου του κράτους και όχι απλώς κατά των ‘non-state actor’⁴⁵.

Στην υπόθεση ‘Wall Advisory Opinion’, η κατασκευή τείχους από το Ισραήλ στα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη θεμελιώθηκε νομικά ως μέτρο άμυνας υπό το άρθρο 51 για την αντιμετώπιση τρομοκρατικών χτυπημάτων. Το δικαστήριο δεν υιοθέτησε⁴⁶ αυτή τη θεμελίωση, και βασιζόμενο και στην κρίση του στην υπόθεση για τη Νικαράγουα, απεφάνθη, ότι για τη νομιμοποίηση της ενεργοποίησης του άρθρου είναι απαραίτητος ο καταλογισμός των τρομοκρατικών ενεργειών στο ξένο κράτος. Εν προκειμένω, κατά το δικαστήριο τα εδάφη βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του Ισραήλ και συνεπώς, δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι επρόκειτο για επιθέσεις πραγματοποιούμενες από εξωτερικό έδαφος⁴⁷.

Λύση στη διαφωνία, που έχει προταθεί, θα μπορούσε να δοθεί στο πλαίσιο του εθιμικού δικαίου και συγκεκριμένα μέσω της εξασφάλισης των κριτηρίων της αναγκαιότητας και προσφορότητας⁴⁸ της χρησιμοποιούμενης βίας. Όταν δηλαδή τα αμυντικά αντίμετρα κινούνται στο πλαίσιο του

⁴³Βλ.: K. N. Trapp: σημ. 33, σελ. 2.

⁴⁴Σχετική δικαιολόγηση και από ΗΠΑ για τις ενέργειες στο Αφγανιστάν. Οι ΗΠΑ υποστήριξαν ότι οι επιθέσεις στρέφονταν αποκλειστικά κατά των βάσεων και των εγκαταστάσεων του Μπιν Λάντεν και όχι κατά του αφγανικού εδάφους, με στόχο την αντιμετώπιση της δράσης της Αλ Κάιντα. Στην περίπτωση του Αφγανιστάν η διεθνής κοινότητα αποδέχτηκε κατ’ ουσίαν τη χρήση βίας και κατά non state actor και κατά του κράτους από το έδαφος του οποίου ασκούνταν η τρομοκρατική δράση.

⁴⁵Βλ.: K. N. Trapp: σημ. 33, σελ. 5.

⁴⁶Βλ.: ‘Wall Advisory Opinion’, *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, (2004), <http://www.icj-cij.org/en/case/131> para 139.

⁴⁷Βλ.: ‘Wall Advisory Opinion’, σημ. 46, ‘Separate Opinion of Judge Higgins’, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-02-EN.pdf> para 34, and ‘Declaration of Judge Buergenthal’, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-05-EN.pdf> para 6. Αντίθετη άποψη: η Παλαιστίνη αποτελεί οντότητα του διεθνούς δικαίου και έτσι εμφανίζεται ενώπιον του Δικαστηρίου. Προστατευόμενη και από τι διατάξεις του ανθρωπιστικού δικαίου θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως έχουσα διεθνή νομική προσωπικότητα και σχετικά με την απαγόρευση ενόπλων επιθέσεων κατά άλλων κρατών.

⁴⁸Βλ.: ICJ ‘Nicaragua Case’, σημ. 22, para 176. Τα Δικαστήριο έκρινε ότι το δικαίωμα χρήση βίας στο πλαίσιο της άμυνας υπόκειντο στο εθιμικό δίκαιο και συγκεκριμένα στις προϋποθέσεις περί αναγκαιότητας και προσφορότητας. Βλ.: Advisory Opinion on the Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, ICJ Reports (1996(I)), para 41: ‘*the customary law requirements of necessity and proportionality apply equally to the exercise of the right of self-defence*

αναγκαίου και πρόσφορου, τότε θα μπορούσαν αυτά να είναι επιτρεπτά. Αντίθετα, όταν το 'host state' προβαίνει στη λήψη μέτρων αντιμετώπισης των τρομοκρατικών δράσεων πραγματοποιώντας ό,τι δυνατόν για την αντιμετώπιση του ζητήματος, τότε το κριτήριο της αναγκαιότητας δεν πληρούται και η παραβίαση της εδαφικής του ακεραιότητας δεν δικαιολογείται. Όταν το κράτος είναι Unable Or Unwilling αναφορικά με την αντιμετώπιση του προβλήματος, τίθεται ζήτημα των δυνατοτήτων αντίδρασης του κράτους θύματος καθώς σε αυτή την περίπτωση ελλείπει τόσο ο δεσμός του 'host state' με τον 'non -state actor' που θα δικαιολογούσε βάσει των προαναφερθέντων (Nicaragua Case, Definition of Agression) τη χρήση βίας με το κριτήριο του 'effectively controlled', όσο και η υπαίτια μη λήψη μέτρων από το 'host state' για την αντιμετώπιση του ζητήματος που θα οδηγούσε στην εφαρμογή των κριτηρίων αναγκαιότητας και προσφορότητας.

Η θεωρία του Unable Or Unwilling θα αναλυθεί διεξοδικά στο δεύτερο τμήμα της παρούσας εργασίας.

Για την ενεργοποίηση του δικαιώματος άμυνας του άρθρου απαραίτητη είναι η ύπαρξη ένοπλης επίθεσης 'Armed Attack' (αντίστοιχα και εθιμικά), και ειδικότερα επίθεσης που χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία της 'imminent'⁴⁹ or actual armed attack⁵⁰. Έτσι, για την καλύτερη κατανόηση του άρθρου 51 κρίνεται απαραίτητη η ανάλυση της υπόθεσης για τη Νικαράγουα και της έννοιας της ένοπλης επίθεσης.

set forth in Art 51 of the UN Charter': <http://www.icj-cij.org/en/case/95>. Βλ: 'See Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v United States of America)', ICJ Reports (2003), para 76 'there is no evidence that the United States complained to Iran of the military activities of the platforms .which does not suggest that the targeting of the platforms was seen as a necessary act). For a very helpful overview of the requirement that force be proportional in the self-defence context': <http://www.icj-cij.org/en/case/90>.

⁴⁹Βλ: 'Report by the House of Commons Foreign Affairs Committee in its Foreign Policy Aspects of the War Against Terrorism series': 'the concept of 'imminence' in anticipatory self-defence may require reassessment in the light of the [weapons of mass destruction] threat but that the Government should be very cautious to limit the application of the doctrine of anticipatory self-defence so as to prevent abuse by states pursuing their national interest. We recommend that in its response to this Report the Government set out how, in the event of the legitimisation of the doctrine of anticipatory self-defence, it will persuade its allies to limit the use of the doctrine to a "threat of catastrophic attack".'

⁵⁰Βλ: Daniel Bethlehem, 'Self-Defence Against An Imminent Or Actual Armed Attack By Non state Actors', The American Journal Of International Law, (2012), σχετικές και οι δηλώσεις του Lord Goldsmith, 'The right of self-defence under international law includes the right to use force where an armed attack is imminent.. It must be right that states are able to act in self-defence in circumstances where there is evidence of further imminent attacks by terrorist groups, even if there is no specific evidence of where such an attack will take place or of the precise nature of the attack. First, military action should be used only as a last resort. Force used must be proportionate to the threat faced and must be limited to what is necessary, House of Lords. 2004.'

1. The Nicaragua Case

Η υπόθεση που εκδικάστηκε ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου εισήλθε προς κρίση του Δικαστηρίου από την Νικαράγουα κατά των ΗΠΑ, και αφορούσε την παράνομη χρήση βίας κατά της κυβέρνησης της Νικαράγουα αλλά και την επέμβαση των ΗΠΑ μέσω στρατιωτικών και παραστρατιωτικών δραστηριοτήτων προς υποστήριξη των Κόντρας⁵¹.

Τα ερωτήματα που απασχόλησαν το Δικαστήριο κατά την εξέταση της συγκεκριμένης υπόθεσης αφορούν το κατά πόσον οι ενέργειες των ΗΠΑ ήταν παράνομες στο πλαίσιο της απαγόρευσης της χρήσης βίας, ως εθιμικός κανόνας που αποκρυσταλλώνεται στο άρθρο 2 (4), και κατά πόσο οι ενέργειες αυτές αποτελούσαν παράνομη επέμβαση κατά της κυβέρνησης της Νικαράγουα, και σε αυτή την περίπτωση θα μπορούσε να στοιχειοθετηθεί ότι αποτελούσαν αντίμετρα ή μέτρα νόμιμης ατομικής ή συλλογικής άμυνας για την προστασία των γειτονικών περιοχών⁵² από μια παράνομη ένοπλη επίθεση από την Νικαράγουα.

Το δικαστήριο προέβη στην εξέταση της απαγόρευσης της επέμβασης και της απαγόρευσης της χρήσης βίας αλλά και της μεταξύ τους σχέσης. Για την εύρεση του εθιμικού κανόνα δικαίου που αποκρυσταλλώνεται στο άρθρο 2 (4) το Δικαστήριο⁵³ χρησιμοποίησε την ‘Friendly Relations Resolution’⁵⁴ και τις αρχές της βάσει των οποίων τα κράτη έχουν την υποχρέωση σε περίπτωση εμφύλιας διαμάχης να μην παρεμβαίνουν προς υποστήριξη μίας εκ των εμπλεκόμενων πλευρών. Ταυτόχρονα αναφορικά με το δίκαιο της μη επέμβασης, το Δικαστήριο προβαίνει στην διατύπωση ότι η απαγόρευση της επέμβασης περικλείει το δικαίωμα των κρατών να επιλύουν τις εσωτερικές τους υποθέσεις χωρίς εξωτερική παρεμβολή: ‘The principle of non- intervention involves the right of every sovereign state to conduct its affairs without outside interference; though examples of trespass against this principle are not infrequent the Court considers that it is part and parcel of customary international law’⁵⁵. Το δικαστήριο επίσης αναφέρθηκε και στην υπόθεση του Στενού της Κέρκυρας στην οποία γίνεται επίσης αναφορά στην υποχρέωση μη επέμβασης, αλλά και σε

⁵¹Το 1961 ιδρύεται στη Νικαράγουα το «Μέτωπο Εθνικής Απελευθέρωσης» των Σαντινίστας, υπό τον Φονσέκα Αμαντόρ, οργάνωση αριστερής Ιδεολογίας, που στόχο είχε την ανατροπή του δικτατορικού καθεστώτος του Σομόσα. Το 1979, μετά από πολυετή εμφύλιο που επέφερε τεράστιες καταστροφές στη χώρα, οι Σαντινίστας κέρδισαν και, με επικεφαλής τον Ντανιέλ Ορτέγα, ανέλαβαν την εξουσία και προχώρησαν σε σοσιαλιστικές μεταρρυθμίσεις στην οικονομία. Εκείνη την περίοδο κάνει την εμφάνισή της και η ανταρτική οργάνωση «Κόντρας». Οι Κόντρας ισχυρίζονταν, πως ο Ορτέγα κυβερνά δικτατορικά και παραβιάζει ανθρώπινα δικαιώματα με απώτερο στόχο την επιβολή κομμουνιστικού καθεστώτος. Οι υπονίες για ανάμιξη των ΗΠΑ με στόχο την ανατροπή της σοσιαλιστικής κυβέρνησης της Νικαράγουα και την εγκαθίδρυση πιο φιλικού προς τις ΗΠΑ καθεστώτος οδήγησαν στην έκρηξη νέων διαμάχων στη χώρα που θα λήξουν συμβιβαστικά μόλις τη δεκαετία του 1990.

⁵²Κόστα Ρίκα, Ονδούρα, Ελ Σαλβαδόρ.

⁵³Βλ. ICJ, ‘Nicaragua Case’, σημ. 22, par. 191.

⁵⁴Βλ: UN, A/RES/25/2625, ‘Friendly Relations Declaration’: <http://www.un-documents.net/a25r2625.htm>.

⁵⁵Βλ: ICJ, ‘Nicaragua Case’, σημ. 22, par. 202.

ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης και στην γενικότερη αμερικανική πρακτική, ως θεμέλιο της αρχής⁵⁶.

'The principle forbids all States or groups of States to intervene directly or indirectly in internal or external affairs of other States. A prohibited intervention must accordingly be one bearing on matters in which each State is permitted, by the principle of State sovereignty to decide freely. One of these is the choice of a political, economic, social and cultural system, and the formulation of foreign policy. Intervention is wrongful when it uses methods of coercion in regard to such choices, which must remain free ones. The Element of coercion, which defines, and indeed forms the very essence of, prohibited intervention, is particularly obvious in the case of an intervention which uses force, either in the direct form of military action, or in the indirect form of support for subversive or terrorist armed activities within another State. As noted above (paragraph 191). General Assembly resolution 2625 (XXV) equates assistance of this kind with the use of force by the assisting State when the acts committed in another State "involve a threat or use of force". These forms of action are therefore wrongful in the light of both the principle of non-use of force, and that of non-intervention'.⁵⁷

Ιδιαίτερης σημασίας είναι η διατύπωση του Δικαστηρίου, ως απάντηση στις αιτιάσεις των ΗΠΑ περί εξυπηρέτησης της συλλογικής άμυνας και αναγκαίας επέμβασης για υποστήριξη των Κόντρας (οι οποίοι αντιτίθετο στην κυβέρνηση). Τα Δικαστήρια απεφάνθη πως δικαίωμα επέμβασης μπορεί να νοηθεί μόνο κατόπιν **πρόσκλησης** από την κυβέρνηση του κράτους, και όχι να γίνει δεκτό τέτοιο δικαίωμα προς τρίτα κράτη με σκοπό την ανατροπή της κυβέρνησης.

2. Η έννοια της ένοπλης επιθέσεως - 'Armed Attack'

Η σημασία που κατέχει η ανάλυση της έννοιας του *Armed Attack*, της ένοπλης δηλαδή επιθέσεως, εντός του πλαισίου του Διεθνούς Δικαίου γίνεται εμφανής συναρτήσει του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη των ΗΕ. Βάσει του άρθρου προϋπόθεση, και συγκεκριμένα *conditio sine qua non*⁵⁸ για την ενεργοποίηση του δικαιώματος άμυνας, αποτελεί η ύπαρξη ένοπλης επίθεσης: *'if an armed attack occurs'*. Η έννοια της ένοπλης επίθεσης του άρθρου 51 πρέπει να διακριθεί από την έννοια της επίθεσης του άρθρου 3(γ),⁵⁹ *'aggression is the use of armed force by a*

⁵⁶Βλ: C. Gray, σημ. 23 σελ 55.

⁵⁷Βλ. ICJ, *'Nicaragua Case'*, σημ. 22, par. 205.

⁵⁸Βλ: Ευθύμιος Παπασταυρίδης, διπλωματική εργασία, *'Η χρήση βίας από τις ΗΠΑ στο Αφγανιστάν κατά το Διεθνές Δίκαιο'*, 2003, σελ. 31.

⁵⁹Βλ: *'General Assembly Resolution on the Definition of Aggression'*, UNGA Res 3314 (XXIX) (1974): <http://hrlibrary.umn.edu/instate/GAres3314.html>.

State against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another State, or in any other manner inconsistent with the Charter of the United Nations, as set out in this Definition, διάταξη στην οποία το Δικαστήριο έχει προσδώσει και εθιμική ισχύ στην απόφασή του: Nicaragua Case⁶⁰.

Για την ανάλυση της έννοιας της ένοπλης επίθεσης το δικαστήριο σε σειρά αποφάσεών του και πιο συγκεκριμένα στις αποφάσεις: Oil Platforms⁶¹, Nicaragua Case⁶², Armed Activities⁶³, έχει αξιοποιήσει την Resolution 3314⁶⁴ ερμηνεύοντας την έννοια ως: *'the most grave form of the use of force'*⁶⁵ οριοθετώντας κατ' αυτόν τον τρόπο και την σχέση της χρήσης βίας με την ένοπλη επίθεση, ως υπαγόμενη η δεύτερη στην πρώτη. Κατά το δικαστήριο μια ένοπλη επίθεση προκειμένου να μπορεί να θεωρηθεί τέτοια και να ενεργοποιήσει το εγγενές δικαίωμα σε νόμιμη άμυνα, και προκειμένου να μπορεί να διαχωριστεί από τα διασυνοριακά επεισόδια, πρέπει να είναι διαθέτει τα εξής χαρακτηριστικά: *'a relatively large scale⁶⁶, a sufficient gravity, and a substantial effect'*. Ο βαθμός της σοβαρότητας του περιστατικού πρέπει να κριθεί ad hoc βάσει των ιδιαίτερων συνθηκών που συναπαρτίζουν το συμβάν.⁶⁷ Με την ένταξη λοιπόν της έννοιας της ένοπλης επίθεσης στην ευρύτερη έννοια της επιθέσεως και της χρήσης βίας ανακύπτουν ζητήματα αναφορικά με την απαγόρευση χρήσης βίας του άρθρου 2(4) του χάρτη. Στο άρθρο, γίνεται αναφορά στη διακρατική χρήση βίας παραβλέποντας την επίθεση από οντότητα που δεν πληροί τα συστατικά στοιχεία της έννοιας του κράτους.

Ειδικά μετά τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου,⁶⁸ το ζήτημα των ενόπλων επιθέσεων από non-state actors έχει τεθεί εντονότερα στο προσκήνιο. Οι διατυπώσεις του δικαστηρίου στις ως άνω υποθέσεις καταδεικνύουν το γεγονός, πως βασικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό ως ένοπλη επίθεση είναι η τελευταία να εμπεριέχει με οποιοδήποτε τρόπο την ανάμιξη κράτους σε αυτήν προκειμένου να μπορεί να είναι καταλογιστή σε αυτό. Δεν μπορεί συνεπώς μια ένοπλη επίθεση να διενεργηθεί από μη κρατική οντότητα per se και να ενεργοποιήσει έτσι τα δικαιώματα στην

⁶⁰Βλ: 'Jutta Brunnée- Stephen J Toope, *'Self-Defence Against Non-State Actors: Are Powerful States Willing But Unable To Change International Law?'* International and Comparative Law Quarterly, 2017, σελ. 6.

⁶¹Βλ: ICJ, *'Oil Platforms (Iran v. US)'* σημ. 48.

⁶²Βλ: ICJ, *'Nicaragua Case'*, σημ. 22.

⁶³Βλ: ICJ, *'DRC v. Uganda'*, σημ. 34.

⁶⁴Βλ: <http://hrlibrary.umn.edu/instate/GAres3314.html>.

⁶⁵Βλ: ICJ, *'Nicaragua Case'*, σημ. 22, para.191.

⁶⁶'Large scale of the attack' Αντίστοιχα και: Chatham House Principles, 966 E. Wilmshurst, *'The Chatham House Principles of International Law on the Use of Force in Self-Defence'*, International and Comparative Law Quarterly, Vol. 55 (2006), 963, 965.

⁶⁷Βλ: : ICJ, *'Oil Platforms (Iran v. US)'* σημ. 48. para.72. Το δικαστήριο τόνισε ότι it '[did] not exclude the possibility that the mining of a single military vessel might be sufficient to bring into play the 'inherent right of self -defence'. Βλ: Tom Ruys, *'Armed Attack' and Article 51 of the UN Charter'*, Cambridge University Press Cambridge (2010), σελ. 134.

⁶⁸Βλ: Karl Zemanek: *'Armed Attack'*, Max Planck Encyclopaedia of Public International Law, Oxford Public International Law, (2013).

άμυνα. Αυτή η άποψη έχει υποστηριχθεί και μέσω της θεωρίας του ‘substantial involvement’, της ουσιώδους δηλαδή εμπλοκής του κράτους στις επιθέσεις που μπορεί να δικαιολογήσει την ενεργοποίηση του δικαιώματος άμυνας εναντίον του.⁶⁹ Η έννοια προϋποθέτει την γνώση του κράτους σχετικά με την τέλεση ενόπλων επιθέσεων, ενώ η εμπλοκή του μπορεί να εκφράζεται με οποιοδήποτε μέσο διευκολυντικό προς αυτό τον σκοπό. Το γεγονός ότι το άρθρο 51 παραμένει σιωπηλό αναφορικά με την προέλευση της επίθεσης, σε συνδυασμό με την αύξηση των κρουσμάτων ένοπλης βίας και ένοπλων επιθέσεων, από ομάδες που δραστηριοποιούνται από ‘failed states’ ή από κράτη που σε κάθε περίπτωση δεν συνεργούν υλικά στις επιθέσεις, θέτει στο προσκήνιο την πιθανή αναγκαιότητα μιας διευρυμένης ερμηνείας του άρθρου⁷⁰. Η έλλειψη σαφούς διαχωρισμού στο γράμμα της διάταξης καθιστά επιτρεπτή μια διαφορετική ερμηνεία, που θα εντάξει στο καθεστώς των ενόπλων επιθέσεων τις ενέργειες μη κρατικών δρώντων, και ειδικότερα τρομοκρατικών ομάδων. Χαρακτηριστικό το γεγονός ότι στα ψηφίσματα 1368⁷¹ και 1373 του 2001, το ΣΑ αποδέχτηκε την πιθανότητα αποδοχής δικαιωμάτων άμυνας και κατά ‘non-state actor’. Επιπλέον, και στις αποφάσεις του δικαστηρίου,⁷² σημαντικός αριθμός δικαστών⁷³ δεν δέχτηκε την απόδοση του χαρακτηρισμού μόνο σε ενέργειες που διενεργούνται από κράτη. Έχει λεχθεί, ότι το άρθρο 51 ενέχει στην ερμηνεία του τις επιθέσεις που ασκούνται από τρομοκρατική ομάδα, με την παραδοχή όμως του καταλογισμού των επιθέσεων στο κράτος προέλευσης⁷⁴.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, τόσο στην υπόθεση για τη Νικαράγουα όσο και στην υπόθεση του Κονγκό που προαναφέρθηκαν, ένοπλη επίθεση που ενεργοποιεί το άρθρο 51 θεωρήθηκε η περίπτωση παραβίασης του άρθρου 3 της ‘Definiton Of Agreeesion⁷⁵’, που θεωρείται από το δικαστήριο ότι αποκρυσταλλώνει εθιμικό κανόνα, δηλαδή η παροχή στήριξης και πολεμικού

⁶⁹Βλ: Nicholas Tsagourias, ‘Self-Defence against Non-state Actors: The Interaction between Self-Defence as a Primary Rule and Self-Defence as a Secondary Rule’, *Leiden Journal of International Law* (2016), σελ. 16.

⁷⁰Βλ: Öykülmakkesen, ‘The Notion of Armed Attack under the UN Charter and the Notion of International Armed Conflict—Interrelated or Distinct?’ *Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights*, (2014), http://www.prix-henry-dunant.org/wp-content/uploads/2014_IRMAKKESEN_Paper.pdf.

⁷¹Βλ: UNSC Resolution 1368: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Afgh%20SRES1368.pdf>.

Βλ: UNSC Resolution 1373:

[http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20\(2001\).pdf](http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20(2001).pdf).

⁷²Βλ: ‘Wall Advisory Opinion’, σημ. 46, para. 139.

⁷³Βλ: Separate opinions of Judge Higgins: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-02-EN.pdf>, Judge Kooijmans: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-03-EN.pdf>, declaration of Judge Buergenthal: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-05-EN.pdf>.

⁷⁴Βλ: Steven R. Ratner: ‘Self-Defence Against Terrorists: The Meaning Of Armed Attack’, *Michigan Law, Public Law And Legal Theory Working Paper Series*, (2012), σελ. 3.

Βλ: Organization of American States [OAS], ‘Convocation of the Twenty-Third Meeting of Consultation of Ministers of Foreign Affairs’, OAS Doc. OEA/Ser.G/CP/RES 796 (2001), www.oas.org/consejo/resolutions/res796.asp.

⁷⁵Under Art 3(g), States are prohibited from sending armed bands, groups, irregulars or mercenaries, which carry out acts of armed force against another State of such gravity as to amount to the acts listed above, or its substantial involvement therein’: <http://www.un-documents.net/a29r3314.htm>.

υλικού σε ομάδες που διενεργούν επιθέσεις κατά τρίτου κράτους δίνοντας του το δικαίωμα ενεργοποίησης της άμυνας κατά του υπεύθυνου κράτους⁷⁶.

Έχει συζητηθεί η θέσπιση κριτηρίου που βασίζεται στο μέγεθος της καταστροφής και στον βαθμό απώλειας ζωών από την επίθεση⁷⁷, θέτοντας έτσι ζητήματα αναγκαιότητας και προσφορότητας αναφορικά με την ενεργοποίηση του δικαιώματος άμυνας και συνδέοντας ουσιαστικά την ένοπλη επίθεση με τη χρήση βίας μέσω της άμυνας⁷⁸.

Σε αυτό το πλαίσιο κινείται και η θεωρία της ‘συσσώρευσης γεγονότων’/ ‘accumulation of events’ όπως έχει διατυπωθεί και από τον Ruys⁷⁹. Γεγονότα δηλαδή που χαρακτηρίζονται από μια σχέση ακολουθίας και συνέχειας, ηπιότερης όμως ισχύος από την χρήση βίας, και κατ’ αυτό τον τρόπο αποτελούν ένοπλη επίθεση που ενεργοποιεί την άμυνα. Στις ως άνω υποθέσεις το δικαστήριο έχει αποδεχτεί τη θεωρία, χωρίς όμως μέχρι στιγμής να έχουμε εφαρμογή της στην πράξη⁸⁰.

Παρατηρούμε συμπερασματικά μια δυσκολία ειδικής αντιμετώπισης της έννοιας της ένοπλης επίθεσης ειδικότερα από ‘non-state actor’ και πόσω μάλλον από τρομοκρατικές ομάδες που δεν μπορούν τυπικά να καταλογιστούν στην ευθύνη κράτους. Το ζήτημα μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο μέσω διευρυμένης ερμηνείας του άρθρου 51 προκειμένου σαφώς να ενταχθούν και αυτοί οι δράστες των επιθέσεων στους σκοπούς του άρθρου και να μπορεί να ισχύσει και απέναντι τους η επιτρεπτή χρήση βίας ως έκφραση του δικαιώματος άμυνας των θιγομένων, κάτι που φαίνεται αν γίνεται δεκτό από το ΣΑ όπως προαναφέρθηκε.

Αρχές που έχουν προταθεί σχετικά με το δικαίωμα άμυνας κατά επικείμενης ή υπάρχουσας απειλής από ‘non-state actor’ όπως έχουν προταθεί από τον Daniel Bethlehem αναφέρονται συνοπτικά⁸¹: Δικαίωμα στην άμυνα, ως τελευταίο καταφύγιο χωρίς άλλο κατάλληλο μέσο, επί τη βάση της αναγκαιότητας και προσφορότητας, για μια ή σειρά επιθέσεων, οι επιθέσεις γίνονται από κοινού από τους δράστες εξυπηρετώντας ορισμένο σκοπό και περιλαμβάνονται όλοι όσοι εμπλέκονται με οποιονδήποτε τρόπο σε αυτές και κατ’ αυτών στρέφονται οι επιθέσεις, ευθύνη του

⁷⁶Βλ: N. Tsagourias, σημ. 69.

⁷⁷Βλ: T. Ruys, σημ. 67, σελ. 155.

⁷⁸Σε επιστολή από τον εκπρόσωπο των ΗΠΑ στο ΣΑ οι ΗΠΑ δικαιολόγησαν την αντίδρασή τους στις επιθέσεις με καταφυγή στην έκφραση του δικαιώματός τους στην άμυνα:

Βλ: ‘Letter Dated 7 October 2001 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations Addressed to the President of the Security Council’ UN Doc S/2001/1946): http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/31401/S_2001_946-EN.pdf?sequence=3&isAllowed=y. μπορεί αν θεωρηθεί ότι μέσω των ψηφισμάτων 1368 και 1373 του ΣΑ το Συμβούλιο αποδέχτηκε τον ισχυρισμό των ΗΠΑ και αναγνώρισε την τρομοκρατική επίθεση εναντίον του ως ένοπλη επίθεση υπό το πρίσμα του άρθρου 51 UN Charter, ICJ, ‘DRC v Uganda’ [Separate Opinion Judge Simma] σημ. 34 para. 11): <http://www.icj-cij.org/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-05-EN.pdf>.

⁷⁹Βλ: T. Ruys, σημ. 67, σελ. 168.

⁸⁰Βλ: ICJ, ‘Nicaragua Case’, σημ. 22, para. 231, ICJ, ‘Oil Platforms’, σημ. 48, para.64.

⁸¹Βλ: D. Bethlehem, σημ. 50, σελ.6-9.

host state να μην αναπτύσσονται τέτοιες δράσεις στο έδαφός του, συναίνεση του κράτους η εξουσιοδότηση από το ΣΑ, η συναίνεση δεν είναι απαραίτητη αν το κράτος είναι Unable Or Unwilling να αντιμετωπίσει το ζήτημα.

C. Η Αρχή της Ανθρωπιστικής Επέμβασης - The Humanitarian Intervention Doctrine

Εντός του πλαισίου του Διεθνούς Δικαίου⁸², και συγκεκριμένα εντός του δικαίου της χρήσης βίας, ιδιαίτερη αλλά και εξεχόντως αμφιλεγόμενη θέση, κατέχει η θεωρία της ανθρωπιστικής επέμβασης, και ειδικότερα της βίαιης ανθρωπιστικής επέμβασης, που δεν αφορά δηλαδή απλώς την παροχή βοήθειας (τρόφιμα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, κ.α.) για αποφυγή της όποιας ανθρωπιστικής καταστροφής και ειδικότερα χωρίς άδεια του ΣΑ⁸³. Η βίαιη ανθρωπιστική επέμβαση, που αφορά την παρούσα ανάλυση, θα μπορούσε συνοπτικά να οριστεί ως η απειλή ή χρήση βίας εναντίον άλλου κράτους που παρακινείται από ανθρωπιστικούς σκοπούς και με στόχο την προστασία των πολιτών από κατάφωρες παραβιάσεις του δικαίου του ανθρώπου⁸⁴.

Προκειμένου να ελεγχθεί η νομιμότητα της όποιας επέμβασης κριτήριο πρέπει να θεωρηθούν οι ίδιες οι αρχές των ΗΕ⁸⁵. Ειδικότερα, η αρχή της κυρίαρχης ισότητας των κρατών (α. 2(1), η υποχρέωση ειρηνικής επίλυσης των διαφορών (α. 2(3), η απαγόρευση της χρήσης βίας (α. 2(4), και η αρχή της μη επέμβασης των ΗΕ στις κρατικές δικαιοδοσίες (α. 2(7))⁸⁶. Καθώς όμως η χρήση βίας είναι σαφώς απαγορευμένη βάσει του άρθρου 2, ακόμη και υπό το πρίσμα των ανθρωπιστικών σκοπών, η επέμβαση θα πρέπει προκειμένου να είναι νόμιμη, είτε να είναι

⁸²⁸²Ιστορικά ζητήματα ανθρωπιστικής επέμβασης από τις Μεγάλες Δυνάμεις παρατηρούνται κατά τον 19^ο αιώνα για την προστασία των μη μουσουλμανικών πληθυσμών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Επί τη βάση αυτού ακόμη και η Ναυμαχία του Ναβαρίνου αλλά και αργότερα η αμερικανική επέμβαση στην Κουβά το 1898 θα μπορούσαν να ενταχθούν κατά πολλούς θεωρητικούς στο ρυθμιστικό πεδίο της ανθρωπιστικής επέμβασης. Αρκετά αργότερα και μετά την κρίση του Κοσόβου, οι ΗΠΑ και συγκεκριμένα ο τότε Πρόεδρος Κλίντον (<http://www.globalissues.org/article/451/the-clinton-doctrine-of-humanitarian-interventions>), επανέφερε το Δόγμα της ανθρωπιστικής επέμβασης, χωρίς την πρότερη έγκριση του ΣΑ. Η νομιμοποίηση που αντλούν οι ΗΠΑ για τις διενεργούμενες επεμβάσεις βασίζεται στην πρόληψη παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω σε πολιτικό επίπεδο αφορά τους κινδύνους κάλυψης πολιτικών επεμβατικών και επιθετικών αποφάσεων πίσω από την προστασία και του σεβασμού του Διεθνούς Δικαίου. Βλ: Nigel Rodley, Part IV 'Action on Behalf of Peoples and Populations', Ch.35 'Humanitarian Intervention' The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law, Oxford Handbooks in Law (2015), σελ. 1-3.

⁸³Βλ: Ryan Goodman, 'Humanitarian Intervention and Pretexts for War', 100 Am. J. Int'l L. 107, 141 (2006), Hein Online.

⁸⁴Βλ: Vaughan Lowe, Antonios Tzanakopoulos, 'Humanitarian Intervention', Max Planck Encyclopaedia of Public International Law, (2011) Oxford Public International Law, σελ 2.

⁸⁵Βλ: V. Lowe, A. Tzanakopoulos, σημ. 84 σελ. 4.

⁸⁶Όπως αναπτύχθηκαν οι αρχές αυτές στην: 'Friendly Relations Declaration (1970).

επιχείρηση υπό την εξουσιοδότηση του ΣΑ, επί τη βάσει του κεφαλαίου VII του Χάρτη, είτε να εμπίπτει στη νόμιμη άμυνα του α. 51⁸⁷.

Αναφορικά με την πρώτη περίπτωση⁸⁸ την λεγόμενη και ‘συλλογική ανθρωπιστική επέμβαση’ δεν πρόκειται παρά για συλλογικές επεμβάσεις υπό το κεφάλαιο VII με στόχο την προαγωγή της Διεθνούς Ειρήνης και Ασφάλειας⁸⁹. Χαρακτηριστικό είναι ότι στην υπόθεση για τη Νικαράγουα το Δικαστήριο δεν δέχτηκε κάμψη του κανόνα της απαγόρευσης χρήσης βίας ακόμη και για ανθρωπιστικούς σκοπούς και τόνισε ότι: ‘the use of force could not be the appropriate method to monitor or ensure...respect’ for human rights’⁹⁰. Αντιθέτως, οι εξουσιοδοτημένες από τα ΗΕ επιχειρήσεις στην Λιβύη και στην Ακτή Ελεφαντοστού το 2011 κατέδειξαν ως κριτήριο που νομιμοποιεί τις επεμβάσεις, την επίθεση κατά καθεστώτος⁹¹.

Από την άλλη πλευρά, αναφορικά με το ζήτημα της νομιμοποίησης της χρήσης βίας ως νόμιμη άμυνα, το άρθρο 51 αναφέρεται σε ενεργοποίηση του δικαιώματος άμα τη εμφανίσει ένοπλης επίθεσης εναντίον κράτους και συνεπώς, σπανίως οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενεργοποιούν το δικαίωμα, καθώς ακόμη και αν μπορούν να οφείλονται σε ένοπλη επίθεση δεν διενεργούνται εναντίον κράτους⁹². Επιπλέον, δικαιούχοι του δικαιώματος της άμυνας κατά το άρθρο 51 είναι τα κράτη και όχι ο λαός ως συστατικό στοιχείο του κράτους, ενώ ιθύνων για την παραβίαση εν προκειμένω είναι ex hypothesi η ίδια η κυβέρνηση και όχι άλλο κράτος⁹³. Οι προτάσεις εντός του NATO για διεύρυνση της έννοιας της νόμιμης άμυνας προκειμένου να συμπεριλάβει ανθρωπιστικές καταστροφές, ή η συμπερίληψη στους δικαιούχους του δικαιώματος και του λαού, δεν φαίνεται να εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 51, ούτε να βρίσκει θεμέλια στην πρακτική των κρατών και στην *opinio juris* τους.

Διαφορετική ερμηνεία χωρίς αναδιαμόρφωση του άρθρου θα μπορούσε να δοθεί υπό την ύπαρξη σχετικού εθμικού κανόνα που δεν φαίνεται όμως μέχρι στιγμής να υφίσταται,⁹⁴ καθώς από την

⁸⁷Βλ: V. Lowe, A. Tzanakopoulos, σημ. 84 σελ. 4

⁸⁸‘collective humanitarian intervention’.

⁸⁹ Περιπτώσεις επέμβασης από τα ΗΕ που έχουν χαρακτηριστεί ως ανθρωπιστικές επεμβάσεις είναι οι εξής: Somalia (UNSC Res 794 (1992), Rwanda (UNSC Res 929 (1994), Bosnia and Herzegovina (UNSC Res 8369 1993), Albania (UNSC Res 1101 (1997), East Timor (UNSC Res1264 (1999)). Σχετικά με τις ex post facto εξουσιοδοτήσεις του Συμβουλίου αξίζει να γίνει αναφορά και στην περίπτωση του Κοσόβου για την οποία μερίδα της θεωρίας υποστηρίζει την έλλειψη της, ενώ άλλη μερίδα της θεωρίας θεωρεί την έλλειψη καταδίκης από το Συμβούλιο ως είδος εξουσιοδότησης.

⁹⁰Βλ: ICJ ‘Nicaragua Case’, σημ. 22.

⁹¹Βλ: V. Lowe, A. Tzanakopoulos, σημ. 84 σελ 5.

⁹²Βλ: V. Lowe, A. Tzanakopoulos, σημ. 84, σελ. 6.

⁹³Βλ: V. Lowe, A. Tzanakopoulos, σημ. 84, σελ 7.

⁹⁴Βλ: V. Lowe, A. Tzanakopoulos, σημ. 84, σελ 8.

άποψη που θεωρεί κρατική πρακτική την μονομερή διενέργεια επεμβάσεων ελλείπει ακόμη το στοιχείο της *opinio juris*.

Για την εξαγωγή ενός δικαιώματος *de lege ferenda* απαραίτητη είναι η πλήρωση ορισμένων κριτηρίων: τα αντικειμενικά κριτήρια αφορούν την ύπαρξη ανθρωπιστικής καταστροφής, κρίσης, τραγωδίας, αναγκαιότητας, την έλλειψη ικανότητας ή επιθυμίας του κράτους για αντιμετώπιση της, την εξάντληση όλων των άλλων πιθανών μέσων αποκατάστασης συμπεριλαμβανομένης της καταφυγής στα ΗΕ, την αποδοχή περιορισμών αναφορικά με τη χρησιμοποιούμενη βία. Από την άλλη βασικό ζήτημα αποτελεί ο καθορισμός- χαρακτηρισμός της εν λόγω κατάστασης και συγκεκριμένα το ζήτημα του ποιος θα αναλάβει την ευθύνη αυτού του ρυθμιστικού ρόλου.⁹⁵

Γίνεται συνεπώς αντιληπτό, πως το ζήτημα της νομιμοποίησης των ανθρωπιστικών επεμβάσεων, παρά την ολοένα και ευρύτερη διεθνοποίηση του ζητήματος, αν και αφορά το φλέγον ζήτημα της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι δυνατόν να επιλυθεί ευκόλως.

Ο πρώην Γραμματέας των ΗΕ Κόφι Ανάν, με αφορμή τις αποτυχημένες επιχειρήσεις σε Κόσοβο και Ρουάντα αναφέρθηκε κατά την 54η σύσκεψη της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ το 1999 στην ανάγκη εύρεσης κοινού εδάφους μεταξύ των κρατών μελών με στόχο την προαγωγή της ειρήνης και τη διαφύλαξη της ανθρωπότητας. Στην αναφορά του το 2000 αναφέρθηκε συγκεκριμένα στο ζήτημα της ανθρωπιστικής επέμβασης θέτοντας εκ νέου και ειδικά το ζήτημα της στάθμισης μεταξύ των κινδύνων από την αλόγιστη και με πολιτικές σκοπιμότητες χρήση του δικαιώματος και την υπαρκτή παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας, και του κινδύνου από την ανέλεγκτη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε γενοκτονίες και εθνοκαθάρσεις, όπως στην περίπτωση της Ρουάντα ή της Σρεμπρένιτσα: ‘if humanitarian intervention is, indeed, an unacceptable assault on sovereignty, how should we respond to a Rwanda, to a Srebrenica – to gross and systematic violations of human rights that offend every precept of our common humanity?’

Και από νομικής απόψεως αλλά και υπό το πρίσμα της πολιτικής και των διεθνών σχέσεων δεν υφίσταται διευρυμένη και ευρεία νομιμοποίηση των επεμβάσεων. Τα κωλύματα, που αφορούν τόσο τη θεωρία του ζητήματος, όσο και το ίδιο το γράμμα των διατάξεων, είναι ακριβώς τα κωλύματα που αναλογικά μπορούν να εμφανιστούν και στις περιπτώσεις των τρομοκρατικών χτυπημάτων, όσο κατάφορες και αν είναι οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων σε αυτό το πεδίο. Ο κίνδυνος της παροχής ‘λευκής επιταγής’ για τη νομιμοποίηση επεμβάσεων από τα ισχυρότερα κράτη του Διεθνούς Συστήματος για την εξυπηρέτηση πολιτικών τους σκοπιμοτήτων και

⁹⁵Βλ.: V. Lowe, A. Tzanakopoulos, σημ. 84, σελ 11.

συμφερόντων καθιστά αδύνατη την αξιοποίηση του συστήματος των ανθρωπιστικών επεμβάσεων σε ευρεία κλίμακα. Στόχος του διεθνούς συστήματος σε κάθε περίπτωση, αναφορικά με την ανθρωπιστική στρατιωτική επέμβαση θα πρέπει να είναι η διάψευση των λόγων του Noam Chomsky για τον οποίο: “for one thing, there’s a history of humanitarian intervention. You can look at it. And when you do, you discover that virtually every use of military force is described as humanitarian intervention.”

1. Η Περίπτωση του Κοσόβου

Η περίπτωση της επέμβασης από Νατοϊκές δυνάμεις στο Κόσοβο τη δεκαετία του 1990 έχει σημασία λόγω των θεμελιωτικών επιχειρημάτων που χρησιμοποιήθηκαν από τα εμπλεκόμενα μέρη. Για τον Γενικό Γραμματέα η επιχείρηση ήταν απαραίτητη μετά την κατάρρευση των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων⁹⁶ και με στόχο την προστασία των στόχων και των συμφερόντων της Διεθνούς Κοινότητας και ειδικότερα την παύση της ανθρωπιστικής καταστροφής λόγω των βιαιοτήτων του Σερβικού στρατού.⁹⁷ Κατ’ αυτόν τον τρόπο τέθηκε εναργέστερα το επιχείρημα της ανθρωπιστικής επέμβασης κατά παρέκκλιση της απαγόρευσης του άρθρου 2(4) με ταυτόχρονη προώθηση των στόχων της διεθνούς κοινότητας⁹⁸.

Οι επικριτές της επέμβασης βασίστηκαν στην απόλυτη απαγόρευση που θέτει το άρθρο 2(4) του Χάρτη για την χρήση βίας, στον πρωταρχικό ρόλο του Συμβουλίου Ασφαλείας για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας υπό το πρίσμα του άρθρου 24 του Χάρτη, αλλά και στην ανάγκη εξουσιοδότησης από το ΣΑ (και όχι μονομερούς ενέργειας) υπό το σύστημα των άρθρων του κεφαλαίου VII του Χάρτη. Η απάντηση σε αυτές τις επικρίσεις δόθηκε από το ΣΑ τονίζοντας την υπαρκτή ανθρωπιστική καταστροφή στο Κόσοβο⁹⁹, και τη διατάραξη της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή καταφεύγοντας στο κεφάλαιο VII, γραμμή με την οποία συντάχθηκαν

⁹⁶Βλ: ‘SC Resolution 1199’, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1199>.

Βλ: ‘SC Resolution 1203’, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20SRES1203.pdf>

Βλ: ‘SC Resolution 1244’, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20SRES%201244.pdf>.

⁹⁷Βλ: NATO Press Release 1999 (040): <https://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-040e.htm>.

⁹⁸Οι επίσημες αναφορές του NATO δεν διευκρινίζουν αν η επέμβαση θεμελιώθηκε σε μια αρχή περί ανθρωπιστικής επέμβασης, ή αν οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, σε συνδυασμό με την αρχή περί έμμεσων-υπονοούμενων εξουσιών αδειοδότησης (implied authorization) απετέλεσαν τη νομική βάση για τη νομιμοποίηση των ενεργειών του Μαρτίου του 1999.

⁹⁹Βλ: ‘SC 3988th meeting’, (1999): http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.3988.

και οι ΗΠΑ¹⁰⁰. Το Ηνωμένο Βασίλειο¹⁰¹ αντιμετώπισε την επέμβαση ως ένα αναγκαίο και κατ' εξαίρεση εφαρμοσμένο μέτρο, νομικά βάσιμο, επιβεβλημένο από το μέγεθος της ανθρωπιστικής καταστροφής. Η επακολουθήσασα απόφαση του Συμβουλίου βασίστηκε στις αντικρουόμενες θέσεις των κρατών: στην άποψη περί απόλυτης απαγόρευση της χρήσης βίας και κατ' επέκταση στην παραβίαση των άρθρων 2(4), 24 (για τον ρόλο του ΣΑ) και 53 (για την ανάγκη προηγούμενης εξουσιοδότησης του ΣΑ), και σε αυτή που υποστήριζε ότι η επέμβαση ήταν απαραίτητη για την αντιμετώπιση των βιαιοτήτων της Γιουγκοσλαβικής Κυβέρνησης¹⁰², επί τη βάση μιας πιο διευρυμένης ερμηνείας του άρθρου 2(4)¹⁰³, εντός της οποίας η αρχή περί ανθρωπιστικής επέμβασης αναδύεται από το άρθρο 2 του Χάρτη, καθιστώντας το διαχρονικά ευέλικτο στην ερμηνεία του. Απαραίτητο στοιχείο της δημιουργίας μιας τέτοιας αρχής πρέπει να θεωρηθεί η πρακτική των κρατών, στοιχείο που μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία εθίμου και θα αναλυθεί περαιτέρω σε επόμενο κεφάλαιο της εργασίας.

Για την περαιτέρω κατανόηση του ζητήματος του Κοσόβου και της διαφοράς μεταξύ εξουσιοδοτημένων επιχειρήσεων από το Συμβούλιο Ασφαλείας και μη εξουσιοδοτημένων παρατίθενται τα κατωτέρω:

2. Επιχειρήσεις κατ' εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ

Σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη και το ισχύον εθιμικό Δίκαιο η επίκληση της νόμιμης άμυνας προϋποθέτει ένοπλη επίθεση. Γίνεται γενικά αποδεκτό ότι η νόμιμη άμυνα, ατομική και συλλογική αποτελεί 'αποκεντρωμένη' αντίδραση στην ένοπλη επίθεση, καθώς το σχετικό δικαίωμα τοποθετείται 'inside the Charter but outside the veto'. Η εξουσιοδότηση για χρήση βίας απέναντι σε μια σειρά παρανόμων πράξεων και έκρυθμων καταστάσεων δεν περιορίζεται στις περιπτώσεις ενόπλων επιθέσεων.¹⁰⁴ Από την γενικότερη ανάλυση των επιχειρήσεων γίνονται διακριτές δύο

¹⁰⁰Με την προσθήκη των επιχειρημάτων περί θέσης σε κίνδυνο της ασφάλειας των γειτονικών κρατών, την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την Γιουγκοσλαβία, αλλά και την ύπαρξη ψηφισμάτων του ΣΑ που τονίζουν την διατάραξη της ειρήνης και καλούν τη Γιουγκοσλαβία σε παύση των βιαιοτήτων.

¹⁰¹Βλ: Olivier Corten, *Human Rights and Collective Security: Is there an Emerging Right of Humanitarian Intervention?*, Human Rights and Collective Security, Oxford University Press, (2008), σελ. 26.

¹⁰²Βλ: C.Gray, σημ. 23, σελ. 34.

¹⁰³Σε αυτό το πλαίσιο κινούνται και οι απόψεις που διατυπώθηκαν από το Βέλγιο σχετικά με τις επεμβάσεις και τους αεροπορικού βομβαρδισμούς στην περιοχή του Κοσόβου. Το Βέλγιο βασιζόμενο στα ψηφίσματα του ΣΑ τα οποία καταδείκνυαν την σαφή ευθύνη της Γιουγκοσλαβίας για την ανθρωπιστική καταστροφή, αλλά και στις ενέργειες των υπολοίπων κρατών, (κατά το Βέλγιο η κατανήφιση του ψηφίσματος από τη Ρωσία κατεδείκνυε την παραδοχή της ως προς τον νομικά έγκυρο χαρακτήρα των επεμβάσεων), ακολούθησε τη διατύπωση μιας θεωρίας περί ανθρωπιστικής επέμβασης, θεωρία όπου συζητούνταν από θεωρητικούς του δικαίου πριν ακόμη υιοθετηθεί από τα υπόλοιπα κράτη. Βλ. και C.Gray, σημ. 23, σελ 37.

¹⁰⁴Βλ: Λίνος. Α. Σισιλιάνος, *Η εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για χρήση βίας*, Σειρά Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή (2003), σελ 34.

κατηγορίες στοιχείων που εντάσσουν τις επιχειρήσεις τόσο στο θεσμικό σύστημα του Χάρτη του ΟΗΕ, όσο και στο λεγόμενο διακρατικό πρότυπο των διεθνών σχέσεων.

Πιο αναλυτικά, οι επιχειρήσεις ενεργοποιούνται βάσει των διατάξεων του κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Προηγείται ο νομικός χαρακτηρισμός της Πράξης βάσει του άρθρου 39 του Χάρτη. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου το Συμβούλιο Ασφαλείας (ΣΑ) αποφαινεται για την ύπαρξη απειλής κατά της Διεθνούς Ειρήνης και αποφασίζει την λήψη μέτρων κατά τα άρθρα 41 και 41 του Χάρτη. Η συγκεκριμένη ενέργεια του χαρακτηρισμού αποτελεί απαραίτητη προεργασία για την εξουσιοδότηση επιχειρήσεων αποτελεί δηλαδή *conditio sine qua non* που δε γίνεται *in abstracto* αλλά μόνο όταν το Συμβούλιο είναι έτοιμο να λάβει τα σχετικά μέτρα, ενώ σπανίως επιφυλάσσεται για την λήψη μέτρων σε μεταγενέστερο στάδιο¹⁰⁵. Η τακτική αυτή καθίσταται σαφής τόσο από την πρακτική του ΣΑ όσο και από τις σχετικές ‘*travaux preparatoires*’. Συνεπώς, ο χαρακτηρισμός της πράξης και η καταδίκη από το Συμβούλιο δεν αποτελεί αναγκαία αλλά όχι απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση που επιβάλλει τη μεταγενέστερη λήψη κατασταλτικών μέτρων. Η έλλειψη μέτρων¹⁰⁶ σηματοδοτεί την απόδοση σημασίας πολιτικού επιπέδου στην απόφαση του Συμβουλίου.¹⁰⁷

Ζήτημα τίθεται στο χαρακτηρισμό της κατάστασης ‘απειλής για την ειρήνη’. Η κρίση στη Σομαλία έδωσε στο Συμβούλιο τη δυνατότητα διασταλτικής ερμηνείας της έννοιας τονίζοντας το μοναδικό της περίπτωση και το έκτακτο του χαρακτήρα της κατάστασης. Ο κίνδυνος που εμφανίστηκε για τη δημιουργία προηγούμενου σε περιπτώσεις εθνικών κρίσεων αντιμετωπίστηκε εν προκειμένω με την απόδοση διεθνούς διάστασης στην εμφύλια σύρραξη της Σομαλίας, αλλά και με τον εντοπισμό των επιπτώσεων στα γειτονικά κράτη και την αποσταθεροποίηση της ασφάλειας της ευρύτερης περιοχής¹⁰⁸. Η ως άνω αιτιολόγηση δεν κρίθηκε απαραίτητη στην περίπτωση της επέμβασης στην Ρουάντα λόγω των μεγάλων διαστάσεων της Γενοκτονίας και του όγκου των προσφυγικών ρευμάτων στην περιοχή των Μεγάλων Λιμνών.

Πρέπει να καταστεί σαφές, ότι η περίπτωση των εξουσιοδοτημένων επεμβάσεων των ΗΕ τεκμαίρεται ως νόμιμη βάσει του κεφ. VII, τεκμήριο που δεν υφίσταται στις περιπτώσεις μονομερών επεμβάσεων, ιδεολογικών ή επί τη βάσει ζωτικών συμφερόντων που αντίκεινται στο άρθρο 2 παρ. 4 του Χάρτη. Εντός αυτού του πλαισίου και από διπλωματικής απόψεως θα

¹⁰⁵ Περίπτωση κατά την οποία το Συμβούλιο καταδίκασε την διατάραξη της ειρήνης χωρίς να προβεί στη λήψη μέτρων αποτελεί η επέμβαση της Αργεντινής στα νησιά Falkland/Malvinas, 1982, SC/Res. 502 (1982).

¹⁰⁶ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και η περίπτωση των μέτρων/ κυρώσεων (βάσει α. 224 Συνθ. ΕΟΚ) που ελήφθησαν κατά του Ιράν στη υπόθεση των ομήρων της Τεχεράνης που διακρίνεται σαφώς από την απόφαση του Συμβουλίου για κλήση σε συμμόρφωση του Ιράν και απελευθέρωση των ομήρων η οποία είχε αμιγώς πολιτικό χαρακτήρα.

¹⁰⁷ Βλ: Λ.Α Σισιλιάνος, σημ. 104, σελ. 38.

¹⁰⁸ Απ. 794 (1992).

μπορούσε να τεθεί υπό αμφισβήτηση η νομιμότητα των αμερικάνικων επεμβάσεων κατά τον 20^ο αιώνα¹⁰⁹. Όπως προαναφέρθηκε, οι κατ' εξουσιοδότηση επιχειρήσεις παρουσιάζουν και εξωθεσμικά στοιχεία και διαφοροποιούνται σημαντικά από το σύστημα της συλλογικής ασφάλειας των α. 42 επ. λόγω της εκχώρησης αρμοδιοτήτων σε κράτη και οργανώσεις για τη διενέργεια των επιχειρήσεων. Έτσι το σύστημα της συλλογικής ασφάλειας με την απαγόρευση απειλής και χρήσης βίας σε ένα βαθμό κατακερματίζεται από το θεσμό της εξουσιοδότησης. Αντίθετα το ΣΑ έχει τη δυνατότητα το ίδιο να λάβει δράση κατά το σύστημα των άρθρων 42 επ. κατά τα οποία σε περίπτωση μη αποτελεσματικότητας των κυρώσεων του άρθρου 41 το ΣΑ έχει το δικαίωμα κλιμάκωσης των μέτρων η ακόμη και απ' ευθείας λήψης μέτρων στρατιωτικού εξαναγκασμού.

Έτσι η χρήση βίας στο σύστημα του Χάρτη εμφανίζεται ως ένα μέτρο in ultima ratio που συνάδει με την αναγκαιότητα της στρατιωτικής δράσης. Το άρθρο 42 μπορεί να διαγνωστεί μόνο συνολικά εντός του συστήματος των άρθρων 42-48 γεγονός που το καθιστά σχετικώς δυσχερές στην εφαρμογή του και για τον λόγο αυτό οδήγησε στην ανάπτυξη των εξουσιοδοτημένων και των ειρηνευτικών επιχειρήσεων.

a) Η ύπαρξη «σιωπηρής» εξουσιοδότησης

Η θεωρία περί δυνατότητας σιωπηρής εξουσιοδότησης από το Συμβούλιο προς τα κράτη για τη διασφάλιση της συλλογικής ειρήνης αναπτύχθηκε κυρίως λόγω των περιπτώσεων Ιράκ και Κοσσυφοπεδίου. Τα επιχειρήματα υπέρ αυτής της άποψης βασίζονται στην έλλειψη καταδίκης από το ΣΑ για σαφείς περιπτώσεις παραβίασης της ειρήνης και στη συχνή αδράνειά του για τη λήψη αποφάσεων αλλά και στην έλλειψη αποφασιστικότητας των ψηφισμάτων που έδωσαν στα κράτη τη δυνατότητα δημιουργικής ερμηνείας των αποφάσεων για νομιμοποίηση επεμβάσεων.

3. Η Βρετανική προσέγγιση αναφορικά με την αρχή της Ανθρωπιστικής Επέμβασης και της χρήσης βίας.

Ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη του θέματος στην παρούσα εργασία θα δοθεί στην άποψη του Ηνωμένου Βασιλείου και στην προσπάθεια νομικής τεκμηρίωσης των επεμβάσεων. Το Ηνωμένο Βασίλειο, ως βασικός δρών του Διεθνούς Συστήματος, θα εξεταστεί στο πλαίσιο της προβληματικής περί διαμόρφωσης εθιμικού κανόνα του Διεθνούς Δικαίου, που κατά παρέκκλιση του άρθρου 2 του Χάρτη, επιτρέπει την χρήση βίας και ειδικότερα την χρήση της στο επίπεδο της

¹⁰⁹Βλ: Λ.Α Σισιλιάνος, σημ. 104, σελ. 43.

τρομοκρατίας που αφορά την παρούσα εργασία. Το Ηνωμένο Βασίλειο επιθυμεί και επιδιώκει να διατηρήσει ηγετικό ρόλο όσον αφορά στην ανάπτυξη της συγκεκριμένης αρχής. Ο βρετανός Υπουργός Εξωτερικών έχει διατυπώσει τα εξής επιχειρήματα: Αρχικά, η επέμβαση τελείται όταν η πρόληψη της όποιας κρίσης έχει αποτύχει. Επιπλέον, η καταφυγή σε ένοπλες δυνάμεις πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν τελικό καταφύγιο¹¹⁰. Τρίτον, η καταστολή της βίας αφορά το κράτος στο οποίο αυτή έχει εμφανιστεί. Τέταρτον η διεθνής κοινότητα οφείλει να παρέμβει όταν η κυβέρνηση του κράτους εντός του οποίου η ανθρωπιστική καταστροφή έχει επέλθει εμφανίζεται ως μη ικανή ή μη επιθυμούσα (**Unable or Unwilling**) να αντιμετωπίσει την κρίση ή ακόμη και την προωθεί. Πέμπτον, η οποιαδήποτε χρήση βίας πρέπει να είναι πρόσφορη να επιτύχει τον ανθρωπιστικό σκοπό της επέμβασης, και να πραγματοποιείται σε συμφωνία με το Διεθνές Δίκαιο και καταληκτικά, η επέμβαση οφείλει να ασκείται συλλογικά, χωρίς να δίνεται σε κανένα κράτος η δυνατότητα και το δικαίωμα να αναλάβει τη διενέργεια επεμβάσεως μονομερώς εκ μέρους όλης της διεθνούς κοινότητας¹¹¹. Καθώς η επέμβαση από κράτος σε έδαφος άλλου κράτους αποτελεί μείζον ζήτημα στο σύστημα των διεθνών σχέσεων και του διεθνούς δικαίου, είναι σημαντικό να γίνει σαφές, ότι η επέμβαση πρέπει να γίνεται κατόπιν ξεκάθਾਰου και σαφούς τεκμηρίου αναφορικά με το μέγεθος της ανθρωπιστικής καταστροφής, ενώ η επέμβαση πρέπει να εμφανίζεται ως η μόνη εναλλακτική για τη σωτηρία ανθρωπίνων ζωών.

Και ενώ το ζήτημα της ανθρωπιστικής επέμβασης δείχνει να λαμβάνει έδαφος το ζήτημα της επέμβασης για δημοκρατικούς σκοπούς δεν δείχνει να χαίρει της ίδιας εκτίμησης και αποδοχής από τα κράτη. Η ερμηνεία του άρθρου υπό αυτό το πρίσμα έχει χρησιμοποιηθεί ευρέως από τις ΗΠΑ, οι οποίες θεωρώντας αποτυχημένο το σύστημα της συλλογικής άμυνας του κεφαλαίου VII του χάρτη, ειδικότερα κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, έδωσαν στον εαυτό τους τη δυνατότητα της επέμβασης για αποκατάσταση της δημοκρατίας (a right of pro-democratic intervention).

D. Η αρχή της Υποχρέωσης Προστασίας - The 'Responsibility to Protect' doctrine

Ακριβώς λόγω της αδυναμίας θεμελίωσης ενός μονομερούς δικαιώματος ανθρωπιστικής επέμβασης στο ήδη υπάρχον θετικό δίκαιο η σε μεταγενέστερο κανόνα εθιμικού δικαίου με καναδική πρωτοβουλία δημιουργήθηκε η 'Διεθνής Επιτροπή Επέμβασης και Κρατικής

¹¹⁰Βλ: C. Gray, σημ. 23, σελ. 41.

¹¹¹Συνεχής αντίθεση στις ως άνω θέσεις παρατηρείται από την Ρωσία, την Κίνα αλλά και την NAM (Non-Aligned Movement).

Κυριαρχίας¹¹², τα πορίσματα της οποίας κατέληξαν στην εξαγωγή του δόγματος της ‘Υποχρέωσης Προστασίας’, με στόχο την εξισορρόπηση των αντικρουόμενων συμφερόντων και συγκεκριμένα, την εξισορρόπηση της ανάγκης προστασίας των δικαιωμάτων και σεβασμού του δικαίου και του ρυθμιστικού πλαισίου αυτών των επεμβάσεων¹¹³. Η επιτροπή επιβεβαίωσε την μη αποδοχή των μονομερών επεμβάσεων υπό το υφιστάμενο καθεστώς δικαίου. Το δόγμα της ‘Responsibility to Protect’, ή R2P, όπως είθισται να καλείται, παρουσιάστηκε ενώπιον των κρατών κατά την τελετή για τα 60 χρόνια από την ίδρυση των ΗΕ το 2005. Η Γενική Συνέλευση εκ νέου απέφυγε να αναφερθεί στην ύπαρξη μονομερούς δικαιώματος, ενώ παρέμεινε στην παραδοσιακή χρήση βίας υπό το κεφάλαιο VII του Χάρτη¹¹⁴, καταδεικνύοντας κατ’ αυτόν τον τρόπο την διαρκή άρνηση των κρατών να αποδεχτούν την ύπαρξη δικαιώματος ανθρωπιστικής επέμβασης. Ο Γενικός Γραμματέας Bank Ki Moon σε αναφορά του το 2012 αναφέρθηκε στην αναγνώριση της R2P στις παραγράφους 138 και 139 του World Summit Outcome: ‘each individual State has the responsibility to protect its populations from genocide, war crimes, ethnic cleansing and crimes against humanity’.¹¹⁵

Με βάση την αναφορά της επιτροπής οι βασικές αρχές¹¹⁶ που πρέπει να διέπουν την R2P έχουν τις απαρχές τους στην έννοια της κρατικής κυριαρχίας, και της υποχρέωσης του άρθρου 24 του Χάρτη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, στο σύνολο των διεθνών ανθρωπιστικών κανόνων, στην αναπτυσσόμενη κρατική πρακτική και στην πρακτική των διεθνών οργανισμών και του ίδιου του Συμβουλίου. Υπονοημένη αλλά και πρωταρχική υποχρέωση του κυρίαρχου κράτους είναι η διασφάλιση της προστασίας του λαού του. Στην περίπτωση¹¹⁷ που το κυρίαρχο κράτος είναι **Unable Or Unwilling** για την προστασία του λαού του η αρχή της μη επέμβασης κάμπτεται υπέρ της διεθνούς υποχρέωσης προστασίας με τη μορφή της πρόληψης, της δράσης/αντίδρασης, ή της αποκατάστασης¹¹⁸. Η στρατιωτική επέμβαση πρέπει να θεωρείται το τελευταίο καταφύγιο, να στοχεύει αποκλειστικά στην ανακούφιση του λαού από τις

¹¹²Βλ.: ‘Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty’ (ICISS): <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report-1.pdf>, (2001).

¹¹³Βλ.: V. Lowe, A. Tzanakopoulos, σημ. 84, σελ 13

¹¹⁴Βλ.: ‘General Assembly Resolution: A/RES/60/1: ‘2005 World Summit Outcome’: ‘in accordance with Chapters VI and VIII of the Charter’; para. 139: <http://www.un.org/womenwatch/ods/A-RES-60-1-E.pdf>.

¹¹⁵Βλ.: [http://www.responsibilitytoprotect.org/UNSG%20Report_timely%20and%20decisive%20response\(1\).pdf](http://www.responsibilitytoprotect.org/UNSG%20Report_timely%20and%20decisive%20response(1).pdf).

¹¹⁶Βλ.: ‘Report of the ICISS’: σημ. 112. σελ. 13- 16.

¹¹⁷Βλ.: ‘Report of the ICISS’: σημ. 112. ‘Where a population is suffering serious harm, as a result of internal war, insurgency, repression or state failure, and the state in question is unwilling or unable to halt or avert it, the principle of non- intervention yields to the international responsibility to protect.’

¹¹⁸Βλ.: ‘Report of the ICISS’: σημ. 112. ‘The responsibility to prevent: to address both the root causes and direct causes of internal conflict and other man- made crises putting populations at risk. ‘The responsibility to react: to respond to situations of compelling human need with appropriate measures, which, may include coercive measures like sanctions an international prosecution, and in extreme cases military intervention. ‘The responsibility to rebuild: to provide, particularly after a military intervention, full assistance with recovery, reconstruction and reconciliation, addressing the causes of the harm the intervention was designed to halt or avert.’

παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να γίνεται με πρόσφορα και κατάλληλα μέσα για τον συγκεκριμένο σκοπό. Σε κάθε περίπτωση, και καθώς η αρχή δεν στοχεύει στον παραγκωνισμό αλλά στην υποβοήθηση του έργου του Συμβουλίου, επιβάλλεται να υπάρχει προηγούμενη άδεια από το ΣΑ, ή σε ακραίες περιπτώσεις από την Γενική Συνέλευση υπό τη διαδικασία ‘Uniting for Peace’, η εναλλακτικώς με καταφυγή στο κεφάλαιο VII του Χάρτη. Η άσκηση της R2P δεν μπορεί να γίνει μονομερώς από τα κράτη¹¹⁹ με τη μορφή της στρατιωτικής επέμβασης, ακόμη και στη περίπτωση αδράνειας ή αποτυχίας του Συμβουλίου. Σε αυτή τη τελευταία περίπτωση, τα κράτη που πλήττονται¹²⁰ από την αποτυχία του Συμβουλίου να ανταποκριθείς τις εξελίξεις, διατηρούν το δικαίωμα αντίδρασης με άλλα μέσα τα οποία δεν αποκλείονται όπως ρητά αποκλείεται η άνευ εξουσιοδότησης στρατιωτική επέμβαση. Φυσικά, σε αυτή την περίπτωση καθίσταται σαφές το πλήγμα στην αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα του συνόλου του συστήματος των ΗΕ.

Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές πως η αρχή θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στην περίπτωση της ανθρωπιστικής πληγής στη Συρία. Η δράση του ISIS και η γενικότερη κρίση στην χώρα έχουν οδηγήσει σε ανθρωπιστική καταστροφή ανυπολόγιστου μεγέθους. Παρ’ όλα αυτά, η έλλειψη σχετικής εξουσιοδότησης προς τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους για την ανάληψη στρατιωτικών επιχειρήσεων στο συριακό έδαφος για την εξάρθρωση των πυρήνων των τρομοκρατών και μονομερής έναρξη των αεροβομβαρδισμών δεν είναι επιτρεπτές και νόμιμες και δεν εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο της R2P όπως αυτό έχει καθοριστεί στην αναφορά της επιτροπής.

E. Η περίπτωση της επέμβασης σε εμφύλιες συρράξεις

Παρ’ όλο που το άρθρο 2 (4), συντασσόμενο κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, στόχευε εν πρώτοις στις περιπτώσεις διακρατικών συρράξεων δεν πρέπει να παραγκωνιστεί η εφαρμογή του στις περιπτώσεις εμφυλίων πολέμων¹²¹, που είναι συχνότερες μετά το πέρας του Β’ Παγκοσμίου

¹¹⁹Βλ.: Lou Pingeot, Wolfgang Obeland: ‘In whose name?’ *A critical view of the Responsibility to Protect Report*, Global Policy Forum, Rosa Luxemburg Stiftung, New York Office, (2014):

https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/images/pdfs/In_whose_name_web.pdf.

¹²⁰Βλ.: ‘Report of the ICISS’: σημ.112: <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report-1.pdf>. Right Authority (C): The Security Council should in all cases be sought prior to any military intervention action being carried out. Those calling for an intervention should formally request such authorization, or have the council raise the matter on its own initiative, or have the Secretary- General raise it under article 99 of the UN Charter. (E): if the Security Council rejects a proposal or fails to deal with it in a reasonable time alternative options are: I. consideration of the matter by the General Assembly in Emergency Special Session under the ‘Uniting for Peace’ procedure; and II. Action within area of jurisdiction by regional or sub-regional organizations under Chapter VII of the Charter, subject to their seeking subsequent authorization from the Security Council. (F). The Security Council should take into account in all its deliberations that, if it fails to discharge its responsibility to protect in conscience- shocking situations crying out for action, concerned states may not rule out other means to meet the gravity and urgency of that situations- and that the stature and credibility of the United Nations may suffer thereby.

¹²¹Συμπεριλαμβανομένων και των περιπτώσεων εξωτερικής ανάμειξης ή των περιπτώσεων διασποράς της εμφύλιας διαμάχης σε γειτονικά κράτη.

Πολέμου. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα τρίτα κράτη έχουν αναμειχθεί είτε με την μορφή άμεσης στρατιωτικής επέμβασης μέσω του τακτικού τους στρατού, είτε μέσω πιο περιορισμένης επέμβασης, ή ακόμα και με έμμεση ανάμιξη με την υποστήριξη μη τακτικών δυνάμεων δράσης.¹²² Η απαγόρευση της επέμβασης σε περιπτώσεις εμφυλίων πολέμων έχει καθιερωθεί και μέσω ψηφισμάτων της Γενική Συνέλευσης των ΗΕ. Στη διατύπωση τους γίνεται φανερή η απαγόρευση της εμπλοκής τρίτων κρατών με στόχο την ανάμιξη στις εσωτερικές και εξωτερικές υποθέσεις άλλου κράτους,¹²³¹²⁴ αλλά και η ανάμιξη στις εμφύλιες συρράξεις.

Στις περιπτώσεις εμφύλιων πολέμων που ανέκυψαν κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, ειδικότερα στην Αφρική, το ΣΑ με τα ψηφίσματα στα οποία προέβη καταδίκασε εκ νέου την βίαιη επέμβαση τρίτων κρατών. Συγκεκριμένα στην περίπτωση της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό, με ταυτόχρονη επίκληση στο άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των ΗΕ, το ΣΑ κατέστησε σαφές ότι η παροχή βοήθειας για την παύση των εχθροπραξιών ήταν επιθυμητή, όχι όμως και η άμεση επέμβαση με στόχο τον παραγκωνισμό της κυβέρνησης.¹²⁵

Αυτή η αντίληψη του Συμβουλίου αντανακλάται και στο διατακτικό της Δικαστηρίου στην περίπτωση της Νικαράγουα.

¹²²Βλ: C. Gray, σημ. 23 σελ. 51.

¹²³Βλ: 'General Assembly Resolution 2131 A/RES/20/2131 (1965) in the Inadmissibility of Intervention': 'No state has the right to intervene, directly or indirectly, for any reason whatever, in the internal or external affairs of any other state. Consequently armed intervention and all other forms of interference or attempted threats against the personality of the state or against its political, economic, and cultural elements, are condemned.' <http://www.un-documents.net/a20r2131.htm>.

¹²⁴Βλ: 'General Assembly Resolution 375 (1949) on the Rights and Duties of States': 'every state has the right to refrain from intervention in the internal or external affairs of any other states...and the duty to refrain from fomenting a strife in the territory of another state.':

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/051/94/IMG/NR005194.pdf?OpenElement>.

¹²⁵Βλ: 'SC Resolution 1234 (1999)': <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1234>.

III. Η ΘΕΩΡΙΑ UNABLE OR UNWILLING

Η θεωρητική κατασκευή της θεωρίας του *Unable or Unwilling* επιδιώκει να θέσει τις βάσεις για την δημιουργία ενός νέου εθιμικού κανόνα, που να μπορεί να οδηγήσει σε αναδιαμόρφωση του συστήματος των ΗΕ αναφορικά με την *jus ad bellum*. Η θεωρία στοχεύει στην δημιουργία ενός πλαισίου, εντός του οποίου να μπορεί να νοηθεί δικαίωμα ενεργοποίησης του δικαιώματος άμυνας του άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη των ΗΕ, το οποίο να μπορεί να ασκηθεί εξωεδαφικά, χωρίς προηγούμενη άδεια από το ΣΑ. Στόχος της θεωρίας είναι να θέσει τις βάσεις προστασίας των λεγόμενων ‘Victim States’, των κρατών θυμάτων δηλαδή, που πλήττονται από τη δράση τρομοκρατικών ομάδων, ειδικά ομάδων της κατηγορίας των ‘non- state actor’ (NSA). Για την ενεργοποίηση εν προκειμένω του δικαιώματος άμυνας του άρθρου 51, ως εξαίρεση από την απαγόρευση χρήσης βίας του άρθρου 2(4), είναι απαραίτητος ο χαρακτηρισμός του ‘host state’, του κράτους φιλοξενίας, ως Unable Or Unwilling, δηλαδή ως κράτος που δεν μπορεί, ή δεν θέλει να αντιμετωπίσει την απειλή.

Τα ιστορικά θεμέλια της θεωρίας βρίσκονται κατά τους υποστηρικτές της¹²⁶ στο Δίκαιο της Ουδετερότητας όπως αυτό έχει διατυπωθεί και με τις σχετικές Συνθήκες της Χάγης του 1907. Με βάση αυτή την άποψη τα ουδέτερα σε μία σύγκρουση κράτη έχουν υποχρέωση ‘due diligence’, δέουσας επιμέλειας, αναφορικά με την πρόληψη παραβιάσεων εντός του εδάφους τους. Στα δικαιώματα που απορρέουν για την εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσής του, είναι και η δυνατότητα χρήσης βίας προκειμένου το ουδέτερο κράτος να διασφαλίσει την εδαφική του ακεραιότητα. Στην περίπτωση που η προσπάθειά του δεν στεφθεί με επιτυχία, το κράτος δεν μπορεί να κατηγορηθεί για παραβίαση των διεθνών του υποχρεώσεων που να επισύρουν τη διεθνή του ευθύνη. Αυτό όμως κατά τη θεωρία του Unable Or Unwilling δεν συνεπάγεται την απώλεια δυνατοτήτων αποκατάστασης της ζημιογόνου κατάστασης για το ‘Victim State’. Με κριτήριο την υλική ζημία όπως έχει διατυπωθεί εντός του δικαίου της Ουδετερότητας το κράτος θύμα έχει τη δυνατότητα χρήσης βίας για την προστασία των δικαιωμάτων του. Η συγκεκριμένη δυνατότητα έχει θεωρηθεί από μερίδα της θεωρίας, ότι εκφράζει εθιμικό κανόνα δικαίου. Τα όρια που μπορούν να τεθούν σε αυτή τη περίπτωση στο κράτος θύμα, μπορούν να αντληθούν και από τους κανόνες για την ένοπλη σύγκρουση στη θάλασσα: ‘*San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea, 1994*’¹²⁷ και θα μπορούσε συνοπτικά να αναφερθούν η ανάγκη

¹²⁶Βλ: Ashley S. Deeks, ‘*Unwilling or Unable*’: *Toward a Normative Framework for Extraterritorial Self-Defense*’, *Virginia Journal on International Law*, Volume 52, n3, (2012), σελ. 15.

¹²⁷Βλ: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/560?OpenDocument>.

ειδοποίησης πριν την ενεργοποίηση του δικαιώματος, και η παροχή εύλογου χρόνου αντίδρασης προς το 'host state'.

Ειδικά για την περίπτωση των NSA's (non- state actors), αναφορά αξίζει να γίνει στην υπόθεση Caroline 1837¹²⁸, γνωστή για τη διατύπωση βασικών κανόνων προληπτικής άμυνας που θα μπορούσε να ειπωθεί¹²⁹ ότι θέτει η ίδια ένα είδος ελέγχου της θεωρίας του Unable Or Unwilling. Την περίοδο εκείνη ο Καναδάς βρισκόταν υπό βρετανική κυριαρχία, ενώ οι ΗΠΑ και η μεγάλη Βρετανία βρισκόταν σε κατάσταση ειρήνης. Ένα αμερικανικό πλοίο το Caroline παρείχε βοήθεια προς Καναδούς αντάρτες, που στόχευαν και επιτίθεντο κατά των βρετανικών δυνάμεων στον Καναδά. Το πλοίο βυθίστηκε από τους βρετανούς οδηγώντας στο θάνατο και Αμερικανούς πολίτες. Το γεγονός ακολούθησε απολογία από τη Βρετανία, που δήλωσε ότι ενεργούσε στο πλαίσιο της άμυνας. Τέθηκαν όμως δύο σημαντικά ζητήματα αναφορικά με την προληπτική άμυνα και συγκεκριμένα, τα κριτήρια της αναγκαιότητας και προσφορότητας τα οποία εντάσσονται με αυτή την έννοια στην ερμηνεία του άρθρου 51¹³⁰.

Κατ' αυτόν τον τρόπο θεωρείται ότι τίθενται οι βάσεις της προληπτικής άμυνας ακόμη και εναντίον της τρομοκρατίας με τη λογική ότι το host state, σε αυτή την περίπτωση οι ΗΠΑ, εμφανίστηκε ως Unable Or Unwilling να αντιμετωπίσει την υπάρχουσα, αλλά και την όποια μελλοντική απειλή, προερχόμενη από το έδαφός του, δίνοντας έτσι το δικαίωμα στο κράτος θύμα να προστατεύσει τα συμφέροντά του. Και οι δύο πλευρές επιθυμούν την προστασία της εδαφικής τους ακεραιότητας¹³¹, αλλά κρίνεται απαραίτητο η θεωρία να εξασφαλίζει επαρκή στάθμιση μεταξύ του δικαιώματος διασφάλισης της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους προέλευσης από τη μία πλευρά και του δικαιώματος διασφάλισης της εθνικής ασφάλειας του κράτους στόχου, καθώς και συνολικά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Χωρίς αυτή την εξασφάλιση η θεωρία δεν θα μπορούσε να λάβει και την δέουσα αποδοχή της Διεθνούς Κοινότητας.

Ως υλική ζημία, κριτήριο που, όπως προαναφέρθηκε, έχει τα θεμέλιά του στο Δίκαιο της Ουδετερότητας, μπορεί να θεωρηθεί¹³² η απώλεια μεγάλου αριθμού ζώων από τις επιθετικές ενέργειες των NSA's, η δημιουργία προπυργίων και δομών στο έδαφος του κράτους φιλοξενίας, ενώ ακόμη σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η ύπαρξη προγραμματισμένων μελλοντικών επιθέσεων. Το κράτος θύμα οφείλει επιπλέον, αναφορικά με τους μη κρατικούς δρώντες, να ελέγξει την γεωγραφική έκταση της δράσης τους, τη μεθοδολογία και τη στόχευση των επιθέσεων,

¹²⁸Βλ: https://en.wikipedia.org/wiki/Caroline_test.

¹²⁹Βλ: A. Deeks, σημ. 126, σελ. 21.

¹³⁰Βλ: Anthony Clark Arend, 'International Law and the Preemptive Use of Military Force', The Washington Quarterly, Spring, (2003), σελ. 2-3.

¹³¹Βλ: A. Deeks, σημ. 126, σελ. 22.

¹³²Βλ: A. Deeks, σημ. 126, σελ. 40.

τον αριθμό των δραστηριοποιούμενων ατόμων, και εν συνόλω το μέγεθος της απειλής που προκαλούν, προϋποθέσεις που ελέγχονται και μέσω των κριτηρίων της αναγκαιότητας και προσφορότητας.

Γίνεται σαφές ότι ελλείπει συγκεκριμένου ορισμού της θεωρίας αφήνεται στα κράτη η δυνατότητα να επιλέξουν το περιεχόμενο που θα της αποδώσουν ad hoc. Μια γενική διατύπωση περί του περιεχομένου της έννοιας μπορεί να δοθεί όταν ως Unable χαρακτηρίζεται κράτος το οποίο έχει περιορισμένο έδαφος, και ως εκ τούτου και περιορισμένη δυνατότητα ανάπτυξης στρατιωτικών δυνάμεων, ενώ ως Unwilling μπορεί οπωσδήποτε να θεωρηθεί το κράτος που έχει συμμετοχή και σύνδεση με τον ενεργό 'NSA'. Κατά τη θεωρία του Unable Or Unwilling, οι μη κρατικοί δρώντες αντιμετωπίζονται σαν ανεξάρτητοι παράγοντες, που πραγματοποιούν ένοπλες επιθέσεις (armed attacks) και για τον λόγο αυτό αποτελούν άμεσους στόχους στο πλαίσιο της άμυνας, ακόμη και στο έδαφος του κράτους από το οποίο ενεργούν (host state). Η ratio πίσω από αυτή την αντίληψη βρίσκεται στην πρωταρχική υποχρέωση των κρατών να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν επιθετικές ενέργειες από ομάδες που μπορεί να δρουν στο έδαφός τους. Όμως, έχοντας αδυναμία ή ανικανότητα να εκπληρώσουν αυτή τους την υποχρέωση, το κράτος το οποίο υφίσταται τις αρνητικές συνέπειες αυτών των ενεργειών, ως θύμα των εγκληματικών ενεργειών έχει το δικαίωμα να λάβει μέτρα άμυνας εναντίον του μη κρατικού δρώντος .

Αρχικά, σχετικά με το ζήτημα της ερμηνείας έχει λεχθεί¹³³, ότι για να διαπιστώσουμε αν ένα κράτος εμπίπτει στο πλαίσιο των δύο εννοιών θα μπορούσαμε, ως κριτήρια, να χρησιμοποιήσουμε τις εξής διαπιστώσεις¹³⁴:

1. Υπάρχει κατ' αρχήν συναίνεση ή συνεργασία του κράτους φιλοξενίας για την αντιμετώπιση η πρόληψη των παρανόμων ενεργειών;

Το ζήτημα που ανακύπτει σε αυτή την περίπτωση είναι ότι η θεωρία δεν έχει εφαρμογή, και συνεπώς δεν είναι απαραίτητη η επίκληση σε αυτήν, στην περίπτωση που έχει δοθεί συναίνεση από το κράτος προς το κράτος θύμα να παρέμβει¹³⁵. Αντιθέτως, σε περίπτωση αιτήματος στο οποίο η απάντηση είναι αρνητική, αυξάνονται οι πιθανότητες να χαρακτηριστεί το 'host state' ως Unwilling. Ταυτόχρονα, και δεδομένου ότι, αναφορικά με τη χρήση βίας, υπάρχουν δύο ανεξάρτητες θεμελιωτικές βάσεις εντός τους Διεθνούς Δικαίου, οδηγούμαστε στο να θεωρείται η προηγούμενη συναίνεση στοιχείο, που καθιστά την συναινετική επέμβαση ως πρωτεύουσα¹³⁶ και πιο αποτελεσματική, σε σχέση με την άσκηση βίας στο πλαίσιο της άμυνας του άρθρου 51.

¹³³Βλ: A. Deeks, σημ126, σελ. 25-27.

¹³⁴Βλ: N. Tsagourias, σημ.69, σελ. 8-10.

¹³⁵Βλ: N. Tsagourias, σημ. 69 σελ. 8.

¹³⁶Βλ: <https://www.justsecurity.org/20118/clus-kreb-force-isil-syria/>.

Επίσης, όσον αφορά στη συναίνεση, έχει σημασία να ελεγχθεί αν δίνεται από την επίσημη κυβέρνηση του κράτους, κάτι που πολλές φορές έχει αποδειχθεί δυσχερές να αποδειχθεί. Ταυτόχρονα σε περιπτώσεις που η ίδια η κυβέρνηση του κράτους, (όπως στην περίπτωση της Συρίας) προβαίνει σε παραβιάσεις του Διεθνούς Δικαίου, όπως για παράδειγμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ζήτημα αποτελεί το από πού αντλεί την εγκυρότητα και νομιμότητα της συναίνεσής της.

2. Υπάρχουν προηγούμενα αιτήματα προκειμένου να αντιμετωπιστεί η απειλή και έχει παρασχεθεί επαρκής χρόνος ανταπόκρισης¹³⁷;

Εν προκειμένω δυσχερής εμφανίζεται η διαπίστωση του κατά πόσον ένα αίτημα του κράτους προς βοήθεια επιτρέπει πράγματι τη στρατιωτική ανάμειξη τρίτου κράτους, ή αν η επέμβαση που θα πραγματοποιηθεί δεν είναι νόμιμη πραγματοποιούμενη με τη μορφή έμμεσου εξαναγκασμού.

3. Το είδος και η φύση της απειλής.

Κατά πόσον δηλαδή η απειλή είναι υφιστάμενη ή μελλοντική, γενικευμένη ή τοπική, θέτουμε σε κίνδυνο απροσδιόριστο αριθμό προστατευμένων από το Διεθνές Δίκαιο υποκειμένων και δικαιωμάτων¹³⁸.

4. Λογικές και αντικειμενικές διαπιστώσεις σχετικά με την ικανότητα του κράτους να ασκεί πραγματικό έλεγχο επί του εδάφους του, αλλά και η αντικειμενική ικανότητα αντίδρασής του.

Η ικανότητα του κράτους εντός του οποίου δραστηριοποιούνται οι μη κρατικοί δρώντες να αντιμετωπίσει την απειλή των τελευταίων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την δυνατότητα να ασκεί ουσιαστικό έλεγχο, πολιτικό και στρατιωτικό, επί του εδάφους του. Το εάν εδάφη βρίσκονται υπό κατοχή των μη κρατικών δρώντων, ή είναι σε κάθε περίπτωση ακυβέρνητα, είναι στοιχείο που μπορεί να οδηγήσει στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την μη ικανότητα του 'host state', καθώς στις περισσότερες των περιπτώσεων έλλειψη ελέγχου επί του εδάφους μπορεί να σημαίνει αδύναμες στρατιωτικές δυνάμεις, μη ικανές να επιβάλλουν την τάξη, και συνεπώς να αντιμετωπίσουν την απειλή¹³⁹. Οι διαπιστώσεις αυτές επιβάλλεται να γίνονται από το κράτος θύμα έλλογα και επί τη βάσει των αρχών της καλής πίστης¹⁴⁰.

5. Έχουν προταθεί τρόποι ή έχει γίνει προηγούμενη προσπάθεια για την αντιμετώπιση της απειλής;

Η κριτική που θα μπορούσε να αντιταχθεί απέναντι σε αυτό το κριτήριο αφορά στην αποτελεσματικότητα των μέτρων που το κράτος θα μπορούσε να λάβει, αλλά και την συμβατότητά τους με το Διεθνές Δίκαιο. Μέτρα που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι

¹³⁷Βλ: A. Deeks, σημ.126, σελ. 25.

¹³⁸Βλ: N. Tsagourias, σημ. 69 σελ. 10.

¹³⁹Βλ: A. Deeks, σημ.126, σελ. 46.

¹⁴⁰Βλ: A. Deeks, σημ.126, σελ. 49.

δεκτό να ενταχθούν σε αυτό το κριτήριο; Ενώ, μπορεί να τεθεί και το ερώτημα του τί γίνεται στην περίπτωση που το τρίτο κράτος, ενώ έχουν ληφθεί μέτρα από το ‘host state’, δεν τα θεωρεί επαρκή. Ταυτόχρονα, ένα διάγραμμα προτεινόμενων μέτρων, που στοχεύει στην αντιμετώπιση της απειλής, μπορεί να αποδειχθεί ως μη ικανό να εξολοθρευτεί το σύνολό της, και σε αυτή την περίπτωση δεν μπορεί να οδηγήσει στη διαπίστωση ότι το κράτος είναι Unable Or Unwilling. Για παράδειγμα, αν ένα μέτρο το οποίο εκ των πραγμάτων πρέπει να ελεγχθεί ex ante από το ‘victim state’ κράτος θύμα, κρίνεται λογικό από μεγάλη μερίδα κρατών της διεθνούς κοινότητας, μια επέμβαση κατά του ‘host state’ δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί νόμιμη¹⁴¹.

6. Προηγούμενη διάδραση με το ‘host state’, είτε θετική είτε αρνητική, σε αντίστοιχα ζητήματα.

Αναφορικά με τη προηγούμενη διάδραση, πρέπει να ελεγχθεί αν το κράτος φιλοξενίας έχει προβεί στο παρελθόν σε ενέργειες αντιμετώπισης της απειλής, και αν έχει ανταποκριθεί σε προηγούμενα αιτήματα του κράτους θύματος. Στόχος η εξαγωγή μελλοντικών συμπερασμάτων για τις πιθανές ενέργειες του ‘host state’, ώστε να μπορεί να γίνει ουσιαστικός έλεγχος της αναγκαιότητας τυχόν προληπτικών μέτρων άμυνας κατά των μη κρατικών δρώντων. Σημαντικό εν προκειμένω είναι να ληφθεί υπόψιν οποιαδήποτε μεταβολή των συνθηκών (καθεστώς, κυβέρνηση) στο ‘host state’ κατά την εξεταζόμενη χρονική διάρκεια¹⁴², που θα μπορούσε να έχει επηρεάσει τις ειλημμένες αποφάσεις.

Ένα ακόμη στοιχείο που προαναφέρθηκε και πρέπει να εξεταστεί, είναι αυτό της φύσης των δύο εννοιών του Unable και του Unwilling από νομικής απόψεως. Επ’ αυτού, η θεωρία δεν μπορεί να ενταχθεί στο ήδη υπάρχον εννοιολογικό πλαίσιο του δικαιώματος άμυνας ως θεμελιωτικό στοιχείο αυτού, καθώς δεν μπορεί να λεχθεί ότι αποτελεί απλώς νομιμοποιητικό και θεμελιωτικό στοιχείο του. Το δικαίωμα στην άμυνα, βάσει του γράμματος των διατάξεων, παρέχεται στις περιπτώσεις που ένα κράτος δέχεται επίθεση και όχι όταν ένα κράτος είναι Unable Or Unwilling για την αντιμετώπιση της όποιας απειλής. Συνεπώς, μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν ένα στοιχείο που δικαιολογεί θεωρητικά την χρήση βίας σαν τη μόνη εναλλακτική απέναντι στο ζήτημα, αλλά δεν μπορεί να θεμελιώσει αυτοτελώς την ενεργοποίηση του δικαιώματος άμυνας¹⁴³.

Ένα ακόμη ιδιαίτερος σημαντικό ζήτημα, που δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να παραβλεφθεί, είναι αυτό της παραβίασης της εδαφικής κυριαρχίας του ‘host state’, πράξη που καταδικάζεται και αποτελεί ξεκάθαρη απαγόρευση του Διεθνούς Δικαίου. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι η ίδια η θεωρία του Unable Or Unwilling, στην ουσία της θεωρεί την παραβίαση ουσιώδη προϋπόθεση

¹⁴¹Βλ: A. Deeks, σημ.126, σελ. 50.

¹⁴²Βλ: A. Deeks, σημ.126, σελ. 50.

¹⁴³Βλ: N. Tsagourias, σημ. 69, σελ. 10.

της αποτελεσματικότητας της άσκησης του δικαιώματος στην άμυνα. Δεν σημαίνει όμως ότι έτσι νομιμοποιείται η παραβίαση της κυριαρχίας του ‘host state’ αφού δεν αποτελεί τον υπαίτιο των βλαπτικών ενεργειών, ο οποίος εν προκειμένω είναι ο ‘non-state actor’ κατά του οποίου πρέπει να στρέφεται η ενεργοποίηση του δικαιώματος στην άμυνα μέσω της χρήσης βίας. Η τοποθέτηση αυτή όμως έρχεται σε αντίθεση με την άποψη ότι δικαίωμα άμυνας κατά μη κρατικών δρώντων (non-state actors), που θεμελιώνει δικαίωμα επέμβασης στο έδαφος άλλου κράτους, μπορεί να νοηθεί στην περίπτωση που υφίσταται πραγματικός δεσμός μεταξύ κράτους και ‘non-state actor’. Και ακριβώς αυτός είναι και ο στόχος της θεωρίας, να μπορέσει δηλαδή να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ενεργοποίηση του δικαιώματος ακόμη και στην περίπτωση που δεν μπορεί να υπάρξει καμία σύνδεση του κράτους με τον μη κρατικό δρώντα που θα μπορούσε να δικαιολογήσει την παραβίαση της εδαφικής του κυριαρχίας. Εξηγεί συνεπώς η θεωρία, γιατί η χρήση βίας κατά του ‘non-state actor’ είναι επιβεβλημένη, χωρίς όμως να μπορεί να δικαιολογήσει την παραβίαση της εδαφικής κυριαρχίας του ‘host state’. Στον αντίποδα αυτής της κριτικής¹⁴⁴ μπορεί να λεχθεί ότι η κατάληψη και ο έλεγχος τμήματος των εδαφών του ‘host state’ από ‘non-state actors’ οδηγεί στην παραδοχή ότι η εδαφική κυριαρχία είναι ήδη παραβιασμένη, και ήδη υπό την κατοχή τρομοκρατών, και συνεπώς δεν μπορεί να νοηθεί περαιτέρω παραβίαση.

Επιπλέον, αναφορικά με τον χαρακτηρισμό ενός κράτους ως Unwilling, η ίδια η έννοια οδηγεί στην υπόνοια για ύπαρξη υπαιτιότητάς του ‘host state’, με την έννοια της από πταίσματος αποδοχής της απώλειας ελέγχου και της διενέργειας εγκληματικών ενεργειών από το έδαφός του. Ακόμη όμως και αν δεχτούμε ότι υπάρχει πράγματι μια υποχρέωση δέουσας επιμέλειας του ‘host state’ (due diligence) για εξασφάλιση της κρατικής κυριαρχίας επί του εδάφους του, η τυχόν παραβίαση αυτής υπό το πρίσμα του Unable Or Unwilling, δεν θα μπορούσε να θεμελιώνει την αποδοχή εξαναγκαστής επέμβασης ή άμυνας εντός του, υπό το πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου. Σχετικό με τα ως άνω είναι και το επιχείρημα που θέλει δυνατή τη λήψη ενεργειών εναντίον ενός ουδέτερου κράτους από ένα τρίτο κράτος, όταν το καθεστώς ουδετερότητας παραβιάζεται ουσιαστικά από τη μη αντιμετώπιση των παράνομων ενεργειών που ασκούνται από το έδαφός του, κάτι που δεν έχει μέχρι στιγμής ενταχθεί στο υπάρχον νομικό πλαίσιο για τη χρήση βίας. Σε αυτή την άποψη προσιδιάζει και η θεωρία του Dinstein περί εξωεδαφικής επιβολής του δικαίου, ‘Extraterritorial Law Enforcement Theory’, σε περίπτωση πλήρωσης των κριτηρίων του Unable Or Unwilling για την αντιμετώπιση της όποιας απειλής. Η άποψη αυτή όμως, έρχεται σε αντίθεση με την ίδια την ουσία του δικαίου της άμυνας και της χρήσης βίας, που επιτρέπει την παραβίαση της απαγόρευσης χρήσης βίας με στόχο την προστασία από επικείμενη απειλή, ενώ προβαίνει¹⁴⁵

¹⁴⁴Όπως ειδικότερα και στην περίπτωση της Συρίας.

¹⁴⁵Βλ: N. Tsagourias, σημ. 69, σελ. 13.

ακόμη και σε σύνδεση του με το θεσμό των αντιμέτρων τα οποία αποτελούν επίσης μια διαφορούμενη πρακτική στο πεδίο του Διεθνούς Δικαίου. Προς αυτή την άποψη κλίνει και η μειοψηφία στην υπόθεση *'Wall Advisory Opinion'*¹⁴⁶: οι δικαστές Buerghenthal, Kooyjmans, και Simma υποστήριξαν ότι δικαίωμα άμυνας μπορεί να ενεργοποιηθεί ακόμη και στις περιπτώσεις που οι ένοπλες επιθέσεις δεν έχουν καμία σύνδεση με το κράτος κατά του οποίου θα ενεργοποιηθεί το δικαίωμα.

Όσο ελκυστική και αν μπορεί να φαίνεται μια τέτοια προσέγγιση στο πλαίσιο της ασφάλειας των κρατών, η θεωρία παρουσιάζει ελλείψεις, ορισμένες εκ των οποίων προαναφέρθηκαν, και που μέχρι στιγμής δεν έχουν αντιμετωπιστεί, όπως η ερμηνεία των δύο εννοιών *Unable Or Unwilling*, η φύση των εννοιών ως κριτήρια της θεωρίας, αλλά και η νομιμοποίηση της παραβίασης της κρατικής κυριαρχίας του 'host state'. Κατά τον Abram Chayes¹⁴⁷ προκειμένου το διεθνές δίκαιο να επηρεάζει με ορθό τρόπο τη λήψη αποφάσεων στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, θα έπρεπε η θεωρία να διαρθρωθεί με τρόπο που αρχικά να εξασφαλίζει περιορισμένη δυνατότητα χρήσης βίας από το κράτος θύμα, περιορίζοντας τις περιπτώσεις στις οποίες μπορεί να καταφύγει σε αυτήν. Επιπλέον, η εξέταση της συνδρομής των προϋποθέσεων για τον χαρακτηρισμό ως *Unable Or Unwilling* θα έπρεπε να εξασφαλίζει πλήρη νομιμοποίηση της χρησιμοποιούμενης βίας με τρόπο σαφή και ξεκάθαρο. Τέλος, απαιτείται, μέσω της θέσπισης διαδικασιών, βελτιστοποίηση της ποιότητας των σχετικών αποφάσεων που λαμβάνονται για την χρήση βίας από τα κράτη θύματα και τους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς.

Θα μπορούσαμε συμπερασματικά να πούμε, ότι η θεωρία του *Unable Or Unwilling* αφορά ουσιαστικά την ίδια τη φύση των υποχρεώσεων των κρατών σε διεθνές επίπεδο, και την ίδια την υποχρέωση τους για σεβασμό και εξασφάλιση των παραδεδεγμένων γενικών αρχών του Διεθνούς Δικαίου, με στόχο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Η αδυναμία, ή η μη επιθυμία για εκπλήρωση και τήρηση αυτών των υποχρεώσεων, είναι αυτή που οδηγεί στην ανάληψη ενεργειών από άλλα κράτη. Αυτή η ανάληψη ενεργειών, στο όνομα του μη ενεργούντος κράτους, θέτει ουσιαστικά μια αξιολογική στάθμιση αναφορικά με την επιβολή των κανόνων του δικαίου. Ποιος αναλαμβάνει λοιπόν το ρόλο του ρυθμιστή του δικαίου, και το ρόλο αστυνόμευσης των κανόνων της διεθνούς τάξης; Ή, με άλλα λόγια, ποιος έχει τη δικαιοδοσία να προβεί σε πράξεις εξαναγκαστικής επιβολής του δικαίου υπέρ των συμφερόντων της διεθνούς κοινότητας; Γίνεται λοιπόν κατανοητό, πως πέρα από την όποια νομική θεμελίωση που μπορεί να δοθεί σε μια τέτοια θεωρία, ένα βασικό ερώτημα

¹⁴⁶Βλ.: Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, *'Wall Advisory Opinion'*: <http://www.icj-cij.org/en/case/131>.

¹⁴⁷Βλ.: A.S. Deeks, σημ. 126, σελ. 8- 9, Βλ.: Abram Chayes, *'The Cuban Missile Crisis: International Crises And The Role Of Law'*, University Press of America, (1974).

είναι κατά πόσο η διεθνής κοινότητα είναι έτοιμη, και μπορεί να αποδεχθεί, από πολιτικής καθαρά απόψεως, μια τέτοια μεταβολή του υπάρχοντος καθεστώτος.

1. Η εφαρμογή της θεωρίας στην Συρία

Η θεωρία έχει χρησιμοποιηθεί ήδη κατά τον παρελθόν¹⁴⁸, χωρίς να υπάρχει σαφής διαπίστωση τυχόν ύπαρξης εθιμικού κανόνα δικαίου. Έτυχε μεγαλύτερης αναφοράς όταν στις 23 Σεπτεμβρίου 2014 οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, και εν συνεχεία και άλλα κράτη της αμερικανικής συμμαχίας, σε επιστολή τους προς το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών παρέθεσαν την επιχειρηματολογία τους για την νομιμοποίηση επιθέσεων μέσω αέρος στο Συριακό έδαφος, με την αφορμή πρόσκλησης από το Ιράκ, με στόχο την εξολόθρευση του Ισλαμικού Κράτους, το οποίο δρούσε κατά την περίοδο εκείνη από μέρος του συριακού εδάφους που είχε καταλάβει με χρήση βίας, και για τον λόγο αυτό εξετάζεται σε αυτό το πλαίσιο στην παρούσα εργασία.

Ειδικότερα, η σχετική Επιστολή των ΗΠΑ¹⁴⁹ προς το ΣΑ ακολουθεί τον κατωτέρω συλλογισμό:

Τα κράτη έχουν το εγγενές δικαίωμα σε νόμιμη ατομική ή συλλογική άμυνα, σύμφωνα με το άρθρο 51 του καταστατικού Χάρτη των ΗΕ, ειδικά όταν το κράτος στο οποίο εντοπίζεται η απειλή εμφανίζεται ως μη πρόθυμο ή μη ικανό (Unwilling or Unable) να την αντιμετωπίσει. Το συριακό καθεστώς, δεν μπορεί και δεν θα αντιμετωπίσει άνευ βοήθειας το ζήτημα. Για τον λόγο αυτό, και με σκοπό την προστασία του Ιράκ και των ιρακινών πολιτών, αλλά και με στόχο την προστασία και εξασφάλιση των συμφερόντων τόσο των ΗΠΑ όσο και των συμμάχων τους, οι Ηνωμένες Πολιτείες προβαίνουν στη διενέργεια στρατιωτικών ενεργειών στη Συρία.

Αναλυτικότερα, η επιστολή ανέφερε:

‘ISIL and other terrorist groups in Syria are a threat not only to Iraq, but also too many other countries, including the United States and our partners in the region and beyond. States must be able to defend themselves, in accordance with the inherent right of individual and collective self - defence, as reflected in Article 51 of the Charter of the United Nations, when, as is the case here, the government of the State where the threat is located is unwilling or unable to

¹⁴⁸Βλ: Ian Brownlie, *‘International Law and the Activities of Armed Bands’*, International & Comparative Law Quarterly, Cambridge University Press, (1958): ‘which the territorial sovereign is Unable Or Unwilling to suppress, Βλ: Carsten Stahn, *‘Terrorist Acts as “Armed Attack”: The Right to Self-Defense, Article 51 (1/2) of the UN Charter, and International Terrorism’*, 27 Fletcher F. World Aff. 35, (2003): becomes evident that the host state is Unable Or Unwilling to act, the injured may, as an ultima ratio measure, take military action to stop the persisting threat.

¹⁴⁹Βλ: ‘Letter dated 23 September 2014 from the Permanent Representative of the US of America to the United Nations addressed to the Secretary-General’, UN Doc. S/2014/695:

http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3CF6E4FF96FF9%7D/s_2014_695.pdf.

prevent the use of its territory for such attacks. The Syrian regime has shown that it cannot and will not confront these safe havens effectively itself. Accordingly, the United States has initiated necessary and proportionate military actions in Syria in order to eliminate the ongoing ISIL threat to Iraq, including by protecting Iraqi citizens from further attacks and by enabling Iraqi forces to regain control of Iraq's borders. In addition, the United States has initiated military actions in Syria against al -Qaida elements in Syria known as the Khorasan Group to address terrorist threats that they pose to the United States and our partners and allies'.

Για χρόνια η Συρία είχε βρεθεί στη δυσχερή θέση να πρέπει να αντιμετωπίσει την δράση αρκετών τρομοκρατικών ομάδων από το έδαφός της, είτε με τη λήψη στρατιωτικών μέτρων εναντίον τους είτε με έκκληση προς άλλα κράτη να παράσχουν την συνδρομή τους. Αναφορικά με την δράση του ISIL, το συριακό κράτος ουδέποτε είχε ανάμιξη ή παρείχε στο ΙΚ συνδρομή με οποιοδήποτε μέσο, ενώ οι δράσεις της Συρίας κατά των τρομοκρατών δεν επιτρέπουν να χαρακτηριστεί ως παθητική απέναντι στο ζήτημα¹⁵⁰. Αντιθέτως το ΙΚ δεν μπορεί σε κανένα πλαίσιο να χαρακτηριστεί ως de jure η de facto όργανο της Συρίας ή οποιουδήποτε άλλου κράτους, δεν ασκεί εξουσία σε κανένα τμήμα του συριακού κράτους στο όνομα της Συριακής Κυβέρνησης, και δεν λειτουργεί υπό τις οδηγίες και εντολές άλλου κράτους.¹⁵¹ Όμως, και αυτό ήταν το βασικό σημείο της επιχειρηματολογίας των ΗΠΑ, παρά τις εμφανείς ενέργειες της Συριακής Κυβέρνησης προς εξολόθρευση της μεγάλης και βίαιης αυτής τρομοκρατικής ομάδας, το ISIL συνεχίζει να ελέγχει με τις στρατιωτικές του δυνάμεις μεγάλο τμήμα του συριακού εδάφους οδηγώντας στο συμπέρασμα ότι η Συρία δεν έχει την δυνατότητα και συνεπώς είναι 'Unable' να αντιμετωπίσει το ΙΚ.

Επιπλέον, ο ίδιος ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών αναφορικά με τον έλεγχο των συριακών εδαφών από το ΙΚ και σχετικά με το μέγεθος της τρομοκρατικής απειλής δήλωσε όταν εκδηλώθηκε η επέμβαση των ΗΠΑ:

'I am aware that today's strikes were not carried out at the direct request of the Syrian Government, but I note that the Government was informed beforehand. I also note that the strikes took place in areas no longer under the effective control of that Government. I think it is

¹⁵⁰Βλ: O. Corten: σημ. 101, σελ. 2.

¹⁵¹Βλ: Nicholas Tsagourias, σημ. 134 σελ. 5.

*undeniable – and the subject of broad international consensus – that these extremist groups pose an immediate threat to international peace and security*¹⁵².

Τα ανωτέρω, σε συνδυασμό με το Ψήφισμα 2249¹⁵³ του ΣΑ με το οποίο το Συμβούλιο καλούσε όλα τα κράτη μέλη, να προβούν στη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων στις ελεγχόμενες από το ΙΚ περιοχές, μπορεί να ερμηνευτεί ως ακριβώς αποδοχή της άποψης της ήδη υπάρχουσας απώλειας της εδαφικής κυριαρχίας, που νομιμοποιεί τη μεταγενέστερη επέμβαση επί του Συριακού εδάφους ως μη παραβίαση της εδαφικής κυριαρχίας του¹⁵⁴. Προς επίρρωση, το Ινστιτούτο Διεθνούς Δικαίου αναγνώρισε¹⁵⁵ επίσης το δικαίωμα άμυνας κατά μη κρατικών δρώντων, στις περιπτώσεις που οι ενέργειες τους ασκούνται από περιοχή που εκφεύγει κάποιας κρατικής δικαιοδοσίας. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται ουσιαστικά για μια προσπάθεια νομικής τεκμηρίωσης μιας κρατικής πρακτικής που ήθελε κράτη να παραβιάζουν την εδαφική ακεραιότητα άλλων κρατών, τα οποία είχαν κατηγορηθεί ως μη ικανά να αντιμετωπίσουν την τρομοκρατική απειλή στο έδαφός τους, δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις για την δημιουργία ενός πλαισίου εντός του οποίου θα μπορούσε να αναπτυχθεί ένα δικαίωμα εξωεδαφικής νόμιμης άμυνας¹⁵⁶, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω.

Το ζήτημα που θα πρέπει να εξεταστεί εν προκειμένω, είναι κατά πόσο αυτή η απώλεια της κρατικής δικαιοδοσίας και της εδαφικής κυριαρχίας στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου, μπορεί να νοηθεί και να νομιμοποιηθεί, όταν αυτή έχει συμβεί κατά παράβαση και με ξεκάθαρη παραβίαση των κανόνων του δικαίου, που θεμελιώνουν τη συνέχεια του κράτους ως οντότητα άκρως προστατευμένη από τους κανόνες του. Η απώλεια κατοχής μέρους του εδάφους μιας χώρας μέσω παράνομης κατάληψης δεν πρέπει να οδηγεί στο συμπέρασμα της απώλειας κυριαρχίας στα εδάφη αυτά. Επομένως δεν δικαιολογείται η παραβίαση της κυριαρχίας μέσω επέμβασης άλλων κρατών. Η αδυναμία της Συρίας να ελέγξει τις περιοχές που είχαν καταληφθεί και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το Ισλαμικό Κράτος, θεμελιώνει, κατά τις ΗΠΑ, ότι δεν ήταν ικανή προς αντιμετώπιση της τρομοκρατικής απειλής, και συνεπώς θεμελιώνει το δικαίωμα των ΗΠΑ για νόμιμη δράση προς υποστήριξη του συμμάχου τους Ιράκ, για εμπέδωση της ασφάλειας τόσο για

¹⁵²Βλ: ‘Remarks at the Climate Summit press conference (including comments on Syria)’, Secretary-General Ban Ki-moon, UN Headquarters, (2014): <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2014-09-23/remarks-climate-summit-press-conference-including-comments-syria>.

¹⁵³Βλ: ‘UNSC Res 2249/2015’: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2249.pdf.

¹⁵⁴Στο ίδιο πλαίσιο κινούνται και οι δηλώσεις του βρετανού πρωθυπουργού αναφορικά με τις επιθέσεις κατά περιοχών μη κυβερνωμένων χωρών να στρέφονται κατά του συριακού καθεστώτος. Αλλά αντίστοιχη θεμελίωση του Ισραήλ για την επίθεση στο Λίβανο κατά της Hezbollah.

¹⁵⁵Βλ: Institut de Droit International, ‘Present Problems of the Use of Armed Force in International Law’, Resolution 10A’ (2007) para. 10(ii).

¹⁵⁶Βλ. A. Deeks, σημ. 126126.

τις ΗΠΑ όσο και για άλλα κράτη. Ήταν συνεπώς η αντικειμενική αδυναμία της Συρίας που επέτρεπε στις ΗΠΑ, κατά τη θεωρία του Unable Or Unwilling, τη διενέργεια επιθέσεων χωρίς προηγούμενη πρόσκληση ή έγκριση της συριακής κυβέρνησης.

Σε αυτό το πλαίσιο βέβαια θα μπορούσε να θεμελιωθεί δικαίωμα κατόπιν ‘συναίνεσης και συνεργασίας’, όπως δηλαδή θα μπορούσε να νοηθεί κατόπιν πρόσκλησης από το συριακό κράτος, κάτι που όμως στην τεκμηρίωση που παρέθεσαν οι ΗΠΑ προς το ΣΑ δεν υφίσταται. Αναφορικά με το ζήτημα της συναίνεσης/πρόσκλησης, στην περίπτωση της Συρίας, τίθενται ερωτηματικά αναφορικά με τη νομιμότητα και την αξιοπιστία μιας πρόσκλησης απευθυνόμενης από την κυβέρνηση Bashar al- Assad.¹⁵⁷ Κατά πολλούς η επανεκλογή της κυβέρνησης Assad εν μέσω εμφυλίου πολέμου και υπό πιθανώς μη αξιόπιστες διαδικασίες, θέτει υπό αμφισβήτηση την νομιμοποίηση και την λαϊκή αποδοχή της συριακής κυβέρνησης, και συνεπώς θέτει ερωτήματα σχετικά με την ισχύ της όποιας πρόσκλησης.

Σύμφωνα με τον M. Weller: *‘A very large number of States have determined that the Assad government can no longer fully claim to represent the people of Syria. Instead, the opposition is the true representative of Syria...Having been disowned by such a large segment of its population, and over such a long period, [the Assad government] can no longer lawfully invite foreign military force to intervene and fight on its behalf’.*¹⁵⁸

Κατ’ αυτόν τον τρόπο η θεμελίωση των ΗΠΑ αποτελεί μια άκρως διευρυμένη εφαρμογή της θεωρίας και ανακύπτει το ζήτημα, προκειμένου να ελεγχθεί η νομιμότητα των αμερικανικών ενεργειών, κατά πόσο πράγματι η Συρία εμπίπτει στην περιγραφόμενη από τις ΗΠΑ κατηγορία των Unable Or Unwilling states, κάτι που με βάση τα ισχύοντα δεδομένα δεν φαίνεται να πληρούται ως κριτήριο¹⁵⁹. Επιπλέον, για τη νομιμοποίηση αυτής της θεωρίας απαιτείται και η αποδοχή της από το σύνολο της Διεθνούς Κοινότητας (άρθρο 53 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών¹⁶⁰), καθώς αφενός δεν έχει διαμορφωθεί, ακόμη και μεταξύ των κρατών που προβαίνουν σε επεμβάσεις, σχετική και ξεκάθαρη opinio juris επί του ζητήματος, αφετέρου επειδή τα υπόλοιπα κράτη, εκτός του φιλοαμερικανικού συνασπισμού, δεν αποδέχονται αυτή τη θεωρία και συνεπώς δεν υφίσταται ακόμη σχετικός εθιμικός κανόνας, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω.

¹⁵⁷Βλ: Karine Bannelier-Christakis: *‘Military Interventions against ISIL in Iraq, Syria and Libya, and the Legal Basis of Consent’*, Leiden Journal of International Law (2016), σελ.19.

¹⁵⁸Βλ: *‘Russia Says Its Airstrikes In Syria Are Perfectly Legal. Are They?’* The World Post, (2015): www.huffingtonpost.com/entry/russia-airstrikes-syria-international-law_us_560d6448e4b0dd85030b0c08.

¹⁵⁹Βλ: O. Corten, σημ. 101, σελ. 4.

¹⁶⁰Βλ: α.53 VCLT: *‘accepted by the international community of States as a whole’.*

Έχει σημασία να αναφερθεί, ότι η αποδοχή μια τέτοιας θεωρίας, θα μπορούσε να οδηγήσει σε ριζική και ουσιώδη αναδιαμόρφωση του καθεστώτος *jus ad bellum*, την οποία σε πολιτικό επίπεδο τα κράτη δεν διατίθενται να αποδεχθούν. Επιπλέον, σε περίπτωση αποδοχής της θεωρίας θα βρισκόμασταν μπροστά σε μια ερμηνεία του Χάρτη που θα αντιδιαστέλλονταν προς την απαγόρευση χρήσης βίας, όπως αυτή καθιερώνεται και είναι αποδεκτή από τα κράτη, στο άρθρο 2 (4), αλλά ακόμη και σε μια μεταστροφή και εσωτερίκευση του συστήματος συλλογικής ασφαλείας των ΗΕ και συγκεκριμένα της συλλογικής άμυνας του κεφαλαίου VII.

B. Η δημιουργία εθίμου

1. Ο έλεγχος της ύπαρξης σαφούς *Opinio Juris* για τη θεωρία του *Unable Or Unwilling*

Όπως προαναφέρθηκε, για την περαιτέρω πρακτική εφαρμογή της ως άνω θεωρίας κρίνεται απαραίτητη η αποδοχή της από τη Διεθνή κοινότητα μέσω μιας κοινής *opinio juris* που να την επιτρέπει¹⁶¹. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός, πως όχι μόνο η πλειονότητα των κρατών δεν αποδέχεται τη θεωρία, αλλά έτι περισσότερο τα ίδια τα κράτη που προέβησαν σε επεμβάσεις στο συριακό έδαφος, με την εξαίρεση φυσικά των ΗΠΑ και ορισμένων χωρών που θα αναφερθούν εκτενέστερα στη συνέχεια, δεν επικαλούνται ως νομιμοποιητική βάση των ενεργειών τους την ως άνω θεωρία¹⁶². Συνοπτικά, τα κράτη που συνέπραξαν με τις ΗΠΑ στην επέμβαση στη Συρία είναι τα: Ηνωμένο Βασίλειο, Καναδάς, Αυστραλία, Γαλλία, Ολλανδία, Γερμανία, Δανία, Σαουδική Αραβία, Ιορδανία, Κατάρ, Μπαχρέιν, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Μαρόκο και Τουρκία.

a) Κράτη που υιοθέτησαν τη θεωρία

Από τα ανωτέρω ξεκάθαρη θέση υπέρ της θεωρίας του *Unable Or Unwilling* έλαβαν, εκτός των ΗΠΑ, ο Καναδάς,¹⁶³ και η Αυστραλία¹⁶⁴, αλλά και η Τουρκία¹⁶⁵ σε διαφορετικό πλαίσιο

¹⁶¹Βλ: O. Corten, σημ. 101, σελ. 5.

¹⁶²Βλ: O. Corten, σημ. 101, σελ. 4.

¹⁶³Βλ: 'Letter dated 31 March 2015 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Canada to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/221, (2015): <http://repository.un.org/handle/11176/310200>.

¹⁶⁴Βλ: 'Letter dated 9 September 2015 from the Permanent Representative of Australia to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/693, (2015): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_693.pdf.

¹⁶⁵Βλ: 'Letter dated 24 July 2015 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/563, (2015): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_563.pdf.

εντάσσοντας στο πεδίο εφαρμογής της θεωρίας τις τουρκικές ενέργειες κατά του ΡΚΚ, ενώ η Γερμανία¹⁶⁶ αναφέρθηκε αρχικά στην έλλειψη αποτελεσματικού ελέγχου από πλευράς Συρίας ενώ στη συνέχεια κατά τη διάρκεια των συζητήσεων για την έγκριση της έναρξης των επιθέσεων θεωρία τέθηκε σαφώς στο προσκήνιο¹⁶⁷. Επιπλέον ξεκάθαρη αναφορά στη θεωρία έγινε και από την Ολλανδία¹⁶⁸ και την Τσεχία¹⁶⁹. Επίσης, το Ισραήλ έχει αναφερθεί κατά το παρελθόν στη θεωρία για τη δικαιολόγηση επιθέσεων κατά του Λιβάνου και της ΟΑΠ (Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης¹⁷⁰).

Αξίζει να αναφερθεί η περίπτωση της Ρωσίας, η οποία έκανε δεκτή τη θεωρία για τη δικαιολόγηση των επιθέσεων της κατά των Τσετσένων ανταρτών στην Γεωργία, δεν δέχτηκε όμως την εφαρμογή της στην περίπτωση της Συρίας, στην οποία θεωρήθηκε ως ενέργεια εντασσόμενη στο πεδίο της επίθεσης, και συνεπώς αντίθετη με το Διεθνές Δίκαιο.

Τα συμπεράσματα και οι παρατηρήσεις που εξάγονται είναι ότι ορισμένα από τα κράτη που προβαίνουν σε αναφορά στη θεωρία σχετικά με τους αεροβομβαρδισμούς κατά του ΙΚ (Τουρκία¹⁷¹, Καναδάς, ΗΠΑ), επικαλούνται ένα δικαίωμα σε ατομική νόμιμη άμυνα (ακόμη και

Βλ: 'Letter dated 14 June 2015 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/434, (2015): <http://undocs.org/S/2015/434>.

¹⁶⁶Βλ: 'The Government of the Syrian Arab Republic does not at this time exercise effective control. States that have been subjected to armed attack by ISIL originating in this part of Syrian territory, are therefore justified under Article 51 of the Charter of the United Nations to take necessary measures of self-defence.'

Βλ: 'Letter dated 10 December 2015 from the Charge' d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Germany to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/946, (2015):http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_946.pdf.

¹⁶⁷Βλ: 'Application of the German Federal Government to the Bundestag', (December 1 2015): 'because the Syrian government is not able and/or unwilling to stop the ISIL attacks that are being launched from their territory': <https://www.documentcloud.org/documents/3125740-Germany-Syria-Isil-12-1-2015.html>.

Βλ: Elena Chachko, Ashley Deeks, 'Who is on Board with "Unwilling or Unable"?', Lawfare, (2016): <https://www.lawfareblog.com/who-board-unwilling-or-unable#UnitedStates>

¹⁶⁸Βλ: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: 'Dutch government's answers to questions presented by the Dutch Parliament's Permanent Committee on Foreign Affairs', (2015), (answer to question 75), 'The third State is Unable Or Unwilling to put an end to the activities of non-state entities in its territory'.

¹⁶⁹Βλ: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: Official response of the Czech Ministry of Defence to a questionnaire disseminated in the framework of this study by Jessica Dorsey and Christophe Paulussen, (2015): 'if a territorial state is unable to act against a[n] NSA, such a state must be prepared to limit its own sovereignty in order to allow a victim state to redress the situation. If a territorial state would be unwilling [,] the consequences may differ [,] as acts of such [a] state could be interpreted as a certain degree of support to [the] NSA. It is acknowledged that state sovereignty should not serve as a protection of a State if such [a] state is Unable Or Unwilling to exercise its sovereignty within its territory. This confirms settled jurisprudence such as Lotus case... At this point we are not sure whether [the] criterion [of] Unable Or Unwilling represents part of the customary international law requirement of necessity'.

¹⁷⁰Βλ: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: Former Israeli Ambassador to the UN Haim Herzog's address to the Security Council: (March 17 1978) (paras. 53-54): 'are either Unable Or Unwilling to control and restrain them'.

¹⁷¹Βλ: 'Letter dated 24 July 2015 from the Charge' d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/563, (2015): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_563.pdf:

'the regime in Syria is neither capable of nor willing to prevent these threats emanating from its territory which clearly imperil the security of Turkey and safety of its nationals'.

προληπτική¹⁷²), ενώ τα υπόλοιπα (Αυστραλία), βασίζονται τα δικαιώματα τους στη συλλογική άμυνα με στόχο την προστασία του Ιρακινού Κράτους από το ΙΚ για τις ενέργειες του από το συριακό έδαφος. Πρόκειται συνεπώς για προλαμβάνουσα αυτοάμυνα (preventive self-defence), σε αντίθεση με την άποψη της Τουρκίας για προληπτική αυτοάμυνα (pre-emptive self-defence)¹⁷³. Η διαφορά των δύο θα μπορούσε συνοπτικά να εντοπιστεί στο επικείμενο, αλλά όχι παροντικό της υφιστάμενης απειλής στην πρώτη περίπτωση, που προλαμβάνεται μέσω πράξεων άμυνας, και στο πρόωπο της κλιμακούμενης αντίδρασης κατά της απειλής στη δεύτερη.

Ειδικότερα, αναφορικά με την Αυστραλία, χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως τον Σεπτέμβριο του 2014 η Αυστραλία, με δηλώσεις του Πρωθυπουργού Tony Abbot, αμφισβήτησε τη νομιμότητα των επιχειρήσεων στο συριακό έδαφος, νομιμοποίησε κατά βάση τις επιθέσεις εντός του Ιράκ, ακριβώς λόγω του αιτήματος της ιρακινής κυβέρνησης¹⁷⁴. Ο ίδιος όμως, ένα χρόνο αργότερα, τον Αύγουστο του 2015 αναφέρθηκε, προκειμένου να προβεί σε δικαιολόγηση της συμμετοχής της χώρας στις επιδρομές, σε ηθική ομοιότητα μεταξύ των δύο περιπτώσεων (Συρίας και Ιράκ), η οποία καθιστούσε απαραίτητη τη συμμετοχή της χώρας στις επιθέσεις. Έτσι, και μετά τη σταδιακή υιοθέτηση από τους Αυστραλούς θεωρητικούς της θεωρίας του Unable Or Unwilling¹⁷⁵, τον Σεπτέμβριο του 2015 η θεωρία εμφανίστηκε στις επιστολές της χώρας προς το Συμβούλιο¹⁷⁶.

Αλλά και στην περίπτωση του Καναδά, παρατηρείται αντίστοιχη πολιτική μεταστροφή. Τον Οκτώβριο του 2014 ο Καναδός Υπουργός Εξωτερικών δήλωσε πως δεν υφίσταται νομικό θεμέλιο για τις επεμβάσεις στη Συρία¹⁷⁷, απορρίπτοντας τα επιχειρήματα που τέθηκαν από τις ΗΠΑ, ενώ

¹⁷²Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ. 5: 'individual right to anticipatory self- defence'.

¹⁷³Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ. 5: 'so that it appears as an application of a broadly defined right of 'preventive' self-defence. By contrast Turkey invoked 'pre-emptive' self-defence, allegedly aimed at riposting to a 'clear and imminent' threat'. Σχετικά με τη διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών: Βλ. επίσης: K. P. Mueller, Report: "Striking First: Preemptive and Preventive Attack in U.S. National Security Policy" on www.rand.org: 'Pre-emptive attacks are based on the belief that the adversary is about to attack, and that striking first will be better than allowing the enemy to do so. Preventive attacks are launched in response to less immediate threats. Preventive attack is motivated not by the desire to strike first rather than second, but by the desire to fight sooner rather than later', Βλ: <https://usiraq.procon.org/view.answers.php?questionID=000877> .

¹⁷⁴Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ. 5.

¹⁷⁵ Βλ: 'Letter dated 9 September 2015 from the Permanent Representative of Australia to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/693 (2015): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_693.pdf: 'in support of the collective self-defence of Iraq' and that 'States must be able to act in self-defence when the Government of the State where the threat is located is unwilling or unable to prevent attacks originating from its territory'.

¹⁷⁶ Βλ: 'Letter dated 9 September 2015 from the Permanent Representative of Australia to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/693, (2015): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_693.pdf.

¹⁷⁷Βλ: Hon. John Baird: Government orders – Military Contribution against ISIL, House of Commons Debates, 41st Legislature, Second session, I2, 3, Parliament of Canada, 6 October 2014:

μερικούς μήνες αργότερα, τον Μάρτιο του 2015, με επιστολή προς το ΣΑ και ο Καναδάς υιοθέτησε την αμερικανική θέση¹⁷⁸: *'States must be able to act in self-defence when the Government of the State where a threat is located is unwilling or unable to prevent attacks emanating from its territory'*.

Αξιοσημείωτη είναι η στάση του Ηνωμένου Βασιλείου, ενός από τους σημαντικότερους δρώντες του διεθνούς συστήματος και βασικού ευρωπαϊκού εκπροσώπου στους αεροβομβαρδισμούς. Για το Ηνωμένο Βασίλειο, μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2014¹⁷⁹, η ιρακινή συναίνεση και αίτηση για βοήθεια αποτελούσε τη βασική νομιμοποιητική βάση της συμμετοχής της. Τον Νοέμβριο όμως, η επιστολή του Ηνωμένου Βασιλείου προς το ΣΑ αναφερόταν σε δικαίωμα συλλογικής άμυνας¹⁸⁰. Τον Σεπτέμβριο του 2015¹⁸¹, με νέα επιστολή, το συλλογικό δικαίωμα αντικαταστάθηκε με επίκληση σε ατομικό δικαίωμα άμυνας, ενώ αργότερα μετατράπηκε σε επίκληση του δικαιώματος ατομικής και συλλογικής άμυνας βασιζόμενο στο ψήφισμα του ΣΑ 2249 (2015)¹⁸².

Σε καμία από αυτές τις περιπτώσεις δεν γίνεται αναφορά σε μη επιθυμία ή μη ικανότητα της Συριακής κυβέρνησης για εξάρθρωση του ISIL το οποίο να αποτελούσε την αιτία πυροδότησης του άρθρου 51. Αντιθέτως τον Νοέμβριο του 2015 σε δηλώσεις του ο David Cameron, που ήταν

<http://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/41-2/house/sitting-123/hansard>: *'The democratically elected government of Iraq has asked the world for assistance and has asked Canada to participate. This initiative has obviously been before the United Nations Security Council, where the Prime Minister showed great leadership by speaking, as I did at a previous Security Council meeting, in the last two weeks. It obviously has the blessing of both the UN Security Council and the government of Iraq. We do not have any legal authorization in Syria. As despicable as the political leadership is in Syria, and with respect to the motion before Parliament, we obviously do not have any legal basis at this stage for that effort'*.

¹⁷⁸Βλ.: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: <https://www.documentcloud.org/documents/3125806-CANADA-SYRIA-Isil-3-31-2015.html>, <https://www.lawfareblog.com/who-board-unwilling-or-unable#Canada>.

¹⁷⁹Βλ.: *'Summary of the government legal position on military action in Iraq against ISIL'*, (2014): <https://www.gov.uk/government/publications/military-action-in-iraq-against-isil-government-legal-position/summary-of-the-government-legal-position-on-military-action-in-iraq-against-isil>.

¹⁸⁰Βλ.: *'Identical Letters dated 25 November 2014 from the Permanent Representative of the United Kingdom of Great Britain And Northern Ireland to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council'*, UN Doc. S/2014/851, (2014): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2014_851.pdf.

¹⁸¹Βλ.: *'Letter dated 7 September 2015 from the Permanent Representative of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the United Nations addressed to the President of the Security Council'*, UN Doc. S/2015/688, (2015): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_688.pdf.

¹⁸²Βλ.: *'Letter dated 3 December 2015 from the Permanent Representative of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the United Nations addressed to the President of the, Security Council'*, UN Doc. S/2015/928, (2015): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_928.pdf, <http://www.gov.uk/government/publications/militaryaction-in-iraq-against-isil-government-legal-position/summary-of-the-government-legal-position-onmilitary-action-in-iraq-against-isil>.

Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου κατά την περίοδο, προέβη σε σαφείς αναφορές¹⁸³ χαρακτηρίζοντας το καθεστώς Assad ως Unable Or Unwilling να αντιμετωπίσει το ΙΚ.

Γίνεται φανερό, πως σε αυτές τις περιπτώσεις παρά τα λεγόμενα των πλευρών σχετικά με την ύπαρξη ηθικών λόγων για τη μεταστροφή τους, η αλλαγή τοποθέτησης οφείλεται μάλλον σε πολιτικούς παράγοντες παρά σε λόγους ηθικούς καθήκοντος¹⁸⁴.

b) Κράτη που δεν υιοθέτησαν άμεσα τη θεωρία

Ένας ακόμη παράγοντας που αποδεικνύει την έλλειψη *opinio juris* των κρατών μελών της Διεθνούς Κοινότητας για την αποδοχή της θεωρίας του Unable Or Unwilling, είναι και η μερίδα των κρατών που τεκμηρίωσαν την ανάμειξη τους χωρίς άμεση αναφορά και υιοθέτηση της θεωρίας, αλλά με καταφυγή στο άρθρο 51 του καταστατικού Χάρτη των ΗΕ.

Η Γαλλία, αφού απέφυγε επί σειρά μηνών να επέμβει στη Συρία, έκανε επίκληση στο δικαίωμα της σε νόμιμη άμυνα, αλλά χωρίς ορισμένη αιτιολογία, μετά τις επιθέσεις της 13^{ης} Νοεμβρίου στο Παρίσι. Οι δηλώσεις βασιζόνταν στην εφαρμογή του άρθρου 51 του Χάρτη και ανακοίνωναν την απόφαση της Γαλλίας να πάρει μέρος στις επιθέσεις: *'In accordance with Article 51 of the Charter of the United Nations, France has taken actions involving the participation of military aircraft in response to attacks carried out by ISIL from the territory of the Syrian Arab Republic'*.¹⁸⁵ Σε αυτό το σημείο, και προκειμένου να ελεγχθεί κατά πόσον η Γαλλία υιοθετεί τη θεωρία, αξίζει να γίνει αναφορά και στη δεκαετία του 1950, όταν η Γαλλία ανέλαβε δράση στη Τυνησία κατά των τυνησίων ανταρτών θεωρώντας την Τυνησία ως: *'the Tunisian Government*

¹⁸³Βλ.: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/david-cameron/12018841/David-Camerons-full-statement-calling-for-UK-involvement-in-Syria-air-strikes.html>

Βλ.: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: <https://www.documentcloud.org/documents/3125729-UK-SYRIA-Isil-PM-Response-to-FAC-Report.html>, <https://www.lawfareblog.com/who-board-unwilling-or-unable#UnitedKingdom>.

¹⁸⁴Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ. 6

¹⁸⁵Βλ.: *'Identical letters dated 8 September 2015 from the Permanent Representative of France to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council'*, UN Doc. S/2015/745, (2015): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_745.pdf.

Βλ.: *'Declaration du gouvernement sur l'engagement des forces aeriennes - Intervention de Laurent Fabius au Senat'*, (2015): <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/anciens-ministres/laurent-fabius-2012-2016/interventions-a-l-assemblee-nationale-et-au-senat/>,

<http://basedoc.diplomatie.gouv.fr/vues/Kiosque/FranceDiplomatie/kiosque.php?fichier=bafr2015-01-14.html#Chapitre5>.

Βλ.: *'Declaration officielle de Francois Hollande, President de la Republique - 27 septembre 2015 – ONU'*, (2015), <http://www.lefigaro.fr/international/2015/09/27/01003-20150927ARTFIG00019-la-france-a-mene-ses-premieres-frappes-aeriennes-en-syrie.php>.

Βλ.: <https://onu.delegfrance.org/Face-a-Daech-nous-avons-l-humanite-en-commun>.

Βλ.: SC, *'Meeting on Threats to International Peace and Security caused by Terrorist Acts'*, UN Doc. S/PV. 7565, (2015): <http://undocs.org/S/PV.7565>.

*has not shown itself capable of maintaining order on the Franco-Tunisian frontier, or disposed to do so*¹⁸⁶.

Αξίζει να γίνει αναφορά και στην περίπτωση της Νοτίου Αφρικής η οποία εμμέσως αξιοποίησε τη θεωρία για να νομιμοποιήσει τις επεμβάσεις σε Μοζαμβίκη, Ζάμπια, Αγκόλα, και Μποτσουάνα¹⁸⁷.

Το Βέλγιο για τις επιδρομές στη Συρία επικαλέστηκε το δικαίωμα άμυνας χωρίς αναφορά στη θεωρία άμεσα. Αναφορά έμμεση έγινε μέσω της διατύπωσης: *'the Government of the Syrian Arab Republic does not, at this time, exercise effective control'*.¹⁸⁸

Το Ιράν το 2001 στην πολεμική του αντιπαράθεση με το Ιράκ είχε κάνει επίκληση στο άρθρο 51¹⁸⁹.

Σημασία έχει ακόμη η αναφορά σε μεγάλο αριθμό κρατών για τα οποία είναι δυσχερής η απόφαση επί της θέσης τους.

Χαρακτηριστικά αναφέρονται η Δανία και η Νορβηγία που με αντίστοιχη διατύπωση αναφέρθηκαν στην ενεργοποίηση του δικαιώματος άμυνας του άρθρου 51 τονίζοντας το γεγονός ότι τα αμυντικά-επιθετικά μέτρα δεν στρέφονται κατά του Συριακού κράτους, χωρίς να κάνουν αναφορά στη θεωρία. Σε αντίστοιχες δηλώσεις προέβησαν και η Πορτογαλία. Στις αρχές του 1970 αντίστοιχες δηλώσεις είχαν κάνει και η Ζάμπια και η Γουινέα κατά των ανταποικιακών ανταρτών¹⁹⁰.

Οι χώρες του Κόλπου (Αίγυπτος, Ιράκ, Ιορδανία, Λίβανος), συνόδευσαν τη συμμετοχή τους στις στρατιωτικές επιδρομές στη Συρία με δήλωση περί στήριξης και βοήθειας των χωρών που υποφέρουν από τη δράση του ΙΚ¹⁹¹, χωρίς αναφορά στη θεωρία.

¹⁸⁶Βλ: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167.

¹⁸⁷Βλ: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: <https://www.lawfareblog.com/who-board-unwilling-or-unable#SouthAfrica>.

¹⁸⁸Βλ: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: <https://www.documentcloud.org/documents/3125905-BELGIUM-SYRIA-Isil-6-9-2016.html> <https://www.lawfareblog.com/who-board-unwilling-or-unable#Germany>.

¹⁸⁹Βλ: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: <https://www.documentcloud.org/documents/3124037-IRAN-IRAQ-Mko-4-19-2001.html>, <https://www.lawfareblog.com/who-board-unwilling-or-unable#Germany>.

¹⁹⁰Βλ: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: <https://www.lawfareblog.com/who-board-unwilling-or-unable#Denmark>.

¹⁹¹Βλ: E. Chanko, A. Deeks, σημ. 167: <https://www.lawfareblog.com/who-board-unwilling-or-unable#Denmark>.

Αντιστοίχως, η ενεργοποίηση από το Συμβούλιο της Ευρώπης της ρήτρας Κοινής Άμυνας¹⁹², τον Νοέμβριο του 2015, επί τη βάσει του άρθρου 42 (7) της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση¹⁹³, εντός του οποίου περιγράφεται υποχρέωση των κρατών-μελών για παροχή συνδρομής προς όποιο κράτος- μέλος είναι θύμα επιθετικών ενεργειών εντός του εδάφους του, έγινε χωρίς αναφορά¹⁹⁴ σε θεωρία περί Unable Or Unwilling. Το άρθρο 42 (7) παραπέμπει στο άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών: *'Article 42(7) of the Treaty of the European Union: "If a Member State is the victim of armed aggression on its territory, the other Member States shall have towards it an obligation of aid and assistance by all the means in their power, in accordance with Article 51 of the United Nations Charter. This shall not prejudice the specific character of the security and defence policy of certain Member States'*. Συνεπώς σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, υφίσταται επίκληση στο δικαίωμα άμυνας κατά μιας υπαρκτής επίθεσης και απειλής. Εν προκειμένω η επίθεση προέρχεται από τον ISIL, δηλαδή από έναν μη κρατικό δρώντα του Διεθνούς Δικαίου, χωρίς να τίθεται όπως φαίνεται από τα ανωτέρω ως προϋπόθεση η ύπαρξη εδαφικής σύνδεσής του με το κράτος από το οποίο δρα.

c) Κράτη που αντιτάχθηκαν στην εφαρμογή της θεωρίας

Κατωτέρω αναφέρονται τα κράτη τα οποία αντιτάχθηκαν στην εφαρμογή της θεωρίας και προέταξαν την εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας της Συρίας¹⁹⁵. Πιο αναλυτικά, η Βενεζουέλα, τόνισε την δέσμευσή της απέναντι στην κυριαρχία, την εδαφική ακεραιότητα και τη πολιτική ανεξαρτησία της Συρίας επί τη βάσει του Διεθνούς Δικαίου και του Καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών: *'Reiterated its commitment to the sovereignty, territorial integrity and political independence of the Syrian Arab Republic, in line with international law, including the*

¹⁹²Βλ. *'Mutual Defence Clause'*: <file:///C:/Users/ly/Downloads/st14120.en15.pdf>, σελ. 6: *'Defence ministers discussed the reaction to the Paris attacks of 13 November 2015. French President François Hollande had invoked article 42(7) of the Treaty on European Union, requesting bilateral aid and assistance from the other EU member states. Ministers expressed their unanimous and full support for France and their readiness to provide all the necessary aid and assistance. In the coming days France will have bilateral discussions with other member states. As pointed out by High Representative, offers of material assistance or of support in theatres of operation where France is engaged may be made. No formal decision or conclusion by the Council will be required to implement article 42(7). The High Representative underlined that this is not a CSDP operation, but an activation of bilateral aid and assistance'*.

¹⁹³Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ. 7.

¹⁹⁴Βλ. Council of the EU, 'Outcome of the Council Meeting 3426th, Foreign Affairs, Brussels, 14120/15, (2015: <file:///C:/Users/ly/Downloads/st14120.en15.pdf>: *'It simply stated that: If a Member State is the victim of armed aggression on its territory, the other Member States shall have towards it an obligation of aid and assistance by all the means in their power, in accordance with Article 51 of the United Nations Charter'*.

¹⁹⁵Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ. 12

Charter of the United Nations'¹⁹⁶. Το Εκουαδόρ¹⁹⁷, αναφέρθηκε σε έλλειψη νομιμότητας της επέμβασης ειδικά άνευ άδειας από το ΣΑ, η Κούβα¹⁹⁸ στάθηκε αντίθετη σε οποιαδήποτε καταπάτηση της ανεξαρτησίας της Συρίας, η Αργεντινή επίσης καταδίκασε την επέμβαση, ενώ αντίστοιχα η Κίνα¹⁹⁹, το Τσάντ²⁰⁰ και η Βραζιλία²⁰¹ αναφέρθηκαν στην ανάγκη αντιμετώπισης του ζητήματος με ταυτόχρονο σεβασμό στην εδαφική κυριαρχία της Συρίας. Η Αλγερία αναφέρθηκε στην ανάγκη για πολιτική επίλυση του ζητήματος²⁰². Και άλλα κράτη σε δηλώσεις τους τόνισαν την ανάγκη σεβασμού των διατάξεων του διεθνούς δικαίου με τη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας και της κρατικής κυριαρχίας της Συρίας²⁰³.

Καμία από τις δηλώσεις των ως άνω κρατών δεν έκανε συγκεκριμένη αναφορά στη θεωρία του Unlawful Or Unwilling, ή στο άρθρο 51 του Χάρτη, και τα περισσότερα εμφανίστηκαν αντίθετα προς την μονομερή ενέργεια της Αμερικής. Ταυτόχρονα δηλώσεις²⁰⁴ του ΣΑ αλλά και της Γενικής

¹⁹⁶Βλ.: 'Security Council Meeting on the Situation in the Middle East', UN Doc. S/PV.7504, (2015): <http://undocs.org/S/PV.7504>.

Βλ.: 'Security Council Meeting on the Situation in the Middle East', UN Doc. S/PV.7419, (2015):

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N15/087/78/PDF/N1508778.pdf?OpenElement>.

Βλ.: Security Council Meeting on the Situation in the Middle East, UN Doc. S/PV.7501, (2015): <http://undocs.org/S/PV.7501>.

Βλ.: 'Security Council Meeting on the Maintenance of International Peace and Security', ό.π. 'Venezuela's Nicolas Maduro Calls Re-Founding of UN; Slams US-Led Air Strikes in Iraq and Syria', International Business Times, (2014): www.ibtimes.com/venezuelas-nicolas-maduro-calls-re-founding-un-slams-us-led-airstrikes-iraq-syria-1694699.

¹⁹⁷Βλ.: www.cancilleria.gob.ec/ecuador-rechaza-ofensiva-estadounidense-en-territorio-sirio/.

¹⁹⁸Βλ.: 'Cuba Advocates Political Solution to Crisis in Syria', Ahora: www.ahora.cu/en/sections/world/1931-cuba-advocates-political-solution-to-crisis-in-syria.

¹⁹⁹Βλ.: 'Security Council Meeting on Threats to International Peace and Security caused by Terrorist Acts, UN Doc. S/PV.7272, (2014): <http://undocs.org/s/pv.7272>. 'Imperative to consistently comply with the purposes and principles of the Charter of the United Nations as well as the basic norms governing international relations, while maintaining the sovereignty, independence, unity and territorial integrity of Syria'. Βλ.: 'Security Council Meeting on the Maintenance of International Peace and Security' and 'Russia Says Air Strikes in Syria Would Be Act of Aggression without UN Vote', (2014): <http://www.un.org/en/sc/>.

²⁰⁰Βλ.: 'Security Council Meeting, σημ. 199: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2249%20%282015%29&referer=http://www.un.org/en/documents/index.html&Lang=E. 'importance of preserving the sovereignty and territorial integrity of States and the need to ensure that any recourse to force is solidly rooted in the principles and purposes of the Charter of the United Nations'.

²⁰¹Βλ.: Security Council Meeting, σημ. 199: 'its commitment to a multidimensional response to the challenges posed by terrorism and remain convinced that cooperation and dialogue within the United Nations will enhance our capacity to counter this dangerous matter'.

²⁰²Βλ.: Security Council Meeting on the Maintenance of International Peace and Security:

<http://www.un.org/en/sc/meetings/>. sincere negotiated political solution among the Syrians themselves in respect for the sovereignty.. instead of the indiscriminate, disproportionate and counterproductive use of force'.

²⁰³Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ. 12.

²⁰⁴Βλ.: UN Security Council, Statement by the President of the Security Council on Threats to International Peace and Security Caused by Terrorist Acts, UN Doc. S/PRST/2014/23, 19 November 2014:

http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/N1463834_EN.pdf. το ΣΑ δήλωσε: 'It's respect for the sovereignty, territorial integrity and political independence of all States in accordance with the United Nations Charter' and that 'Member States must ensure that any measures taken to counter terrorism comply with the UN Charter and all their other obligations under international law'

Βλ.: UN General Assembly, General Assembly Resolution 69/189 (2015) on the Situation of Human Rights in the Syrian Arab Republic (127-13-48), UN Doc. A/RES/69/189, 29 January 2015:

http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/PV.73.

Συνέλευσης²⁰⁵ των ΗΕ επί σειρά μηνών αναφέρουν την ανάγκη να τηρηθούν οι προβλέψεις του Χάρτη με σεβασμό στην πολιτική ανεξαρτησία και την εδαφική κυριαρχία του συριακού κράτους:

*'Recognising that international cooperation and measures taken by Member States to prevent and combat terrorism must comply fully with the Charter of the United Nations, Reaffirming its respect for the sovereignty, territorial integrity and political independence of all States in accordance with the Charter,[...]. Calls upon Member States to cooperate and consistently support each other's efforts to counter violent extremism, which can be conducive to terrorism.'*²⁰⁶.

Ιδιαίτερη σημασία αναφορικά με τη διαπίστωση ότι τα περισσότερα κράτη αλλά και το ίδιο το ΣΑ δεν φέρονται να έχουν υιοθετήσει τη θεωρία και δεν φέρονται να αποδέχονται τις μονομερείς ενέργειες που οδηγούν σε παραβίαση του Χάρτη²⁰⁷ έχει και το ψήφισμα της 20^{ης} Νοεμβρίου 2015 του ΣΑ,²⁰⁸ (**Resolution 2249 (2015)**):

'Reaffirming the principles and purposes of the Charter of the United Nations, Reaffirming its respect for the sovereignty, territorial integrity, independence and unity of all States in accordance with purposes and principles of the United Nations Charter, Reaffirming that terrorism in all forms and manifestations constitutes one of the most serious threats to international peace and security and that any acts of terrorism are criminal and unjustifiable regardless of their motivations, whenever and by whomsoever committed, [...]

1. Unequivocally condemns in the strongest terms the horrifying terrorist attacks perpetrated by ISIL also known as Da'esh [...] including hostage-taking and killing, and notes it [ISIS] has the capability and intention to carry out further attacks and regards all such acts of terrorism as a threat to peace and security.

5. Calls upon Member States²⁰⁹ that have the capacity to do so to take all necessary measures, in compliance with international law, in particular with the United Nations Charter, as well as

²⁰⁵Τον Δεκέμβριο του 2014 (18/12/2014), η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αποφάσισε σχετικά: *'Reaffirms its strong commitment to the sovereignty, independence, unity and territorial integrity of the Syrian Arab Republic and to the principles of the Charter'*.

²⁰⁶Βλ: 'UN Security Council, Security Council Resolution 2178 (2014) on Threats to International Peace and Security Caused by Terrorist Acts', (15-0-0), UN Doc. S/RES/2178 (2014), http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/SCR%202178_2014_EN.pdf.

²⁰⁷Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ 14

²⁰⁸Βλ: 'UN Security Council, Security Council Resolution 2195 on Threats to International Peace and Security', UN Doc. S/RES/2195 (2014), (2014): http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/N1470875_EN.pdf.

Βλ: 'UN Security Council, Statement by the President of the Security Council on the Middle East', UN Doc. S/PRST/2015/10, (24 April 2015): <http://undocs.org/S/PRST/2015/10>.

Βλ: 'UN Security Council, Statement by the President of the Security Council on the Middle East', UN Doc. S/PRST/2015/15, (17 August 2015): <http://undocs.org/S/PRST/2015/15>.

²⁰⁹Βλ: UN Security Council, Security Council Resolution 2254 (2015) on the Middle East (Syria), UN Doc.S/RES/2254 (2015), (18 December 2015): [https://undocs.org/S/RES/2254\(2015\)](https://undocs.org/S/RES/2254(2015)).

international human rights, refugee and humanitarian law, on the territory under the control of ISIL also known as Da'esh, in Syria and Iraq [...] and to eradicate the safe haven they have established over significant parts of Iraq and Syria [...]'

Το συγκεκριμένο ψήφισμα είναι γεγονός ότι γεννά ορισμένα ερωτηματικά για την ύπαρξης πιθανής εξουσιοδότησης του Συμβουλίου για τη χρήση βίας, κάτι που θα αναλυθεί εκτενέστερα κατωτέρω. Όμως σημαντικό είναι ότι στο απόσπασμα που παρατέθηκε δεν υπάρχει καμία αναφορά σε δικαίωμα άμυνας του άρθρου 51 το οποίο να ενεργοποιείται ειδικά μέσω της θεωρίας.

Στο άλλο άκρο βρίσκονται Αραβικά κράτη, η συμμετοχή των οποίων στη συνεργασία κρίνεται ως ιδιαίτερος ουσιαστική²¹⁰, τα οποία όχι μόνο δεν υιοθέτησαν τη θεωρία αλλά αντιθέτως απέφυγαν να δικαιολογήσουν σε οποιαδήποτε νομική βάση τη συμμετοχή τους, παρά τις συζητήσεις και τις διαφωνίες εντός της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ και του ΣΑ. Επιπλέον, καταστρατηγώντας το άρθρο 51 το οποίο προϋποθέτει την αποστολή αναφοράς προ το ΣΑ για τέτοιες ενέργειες, προέβησαν στην έναρξη της επέμβασης στο Συριακό έδαφος. Αν και όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο στην υπόθεση των Στρατιωτικών Δραστηριοτήτων,²¹¹ η προέβλεψε για αποστολή αναφοράς δεν αποτελεί ουσιαστική, αλλά διαδικαστική προϋπόθεση, η σημασία της έγκειται στην αναγκαιότητα ύπαρξης της ως θεμελιωτικού στοιχείου ενός πιθανού εθιμικού κανόνα, ο οποίος όμως δεν φαίνεται να αναδύεται από τη συγκεκριμένη πρακτική. Ακριβώς η έλλειψη της αναφοράς μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι το ίδιο το κράτος που προέβη στην εφαρμογή του άρθρου 51 θεωρούσε πράγματι ότι ενεργεί στο πλαίσιο της νόμιμης άμυνας²¹² με αποτέλεσμα να απουσιάζει η απαραίτητη opinio juris για τη δημιουργία αντίθετης διάταξης.

Επιπλέον η ψήφιση της Διακήρυξης της Ντόχα²¹³ με αναφορά στο συριακό ζήτημα κατέστησε την επέμβαση δικαιολογημένη για τον Αραβικό κόσμο, με στόχο την προστασία με κάθε μέσο του Συριακού λαού και του Συριακού ελεύθερου στρατού. Η Διακήρυξη θέτει και ζήτημα αποδοχής του δικαιώματος σε άμυνα και στη περίπτωση που υφίστανται ένοπλες επιθέσεις από δημόσιες αρχές κατά του ίδιου τους του λαού²¹⁴, πρόταση που χωρίς αμφιβολία δεν αντανάκλα θετικό διεθνές δίκαιο²¹⁵ και για αυτό δεν έχει τεθεί υπό συζήτηση εντός των Ηνωμένων Εθνών.

²¹⁰Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ 7.

²¹¹Βλ: ICJ 'Nicaragua Case', σημ. 22 para. 199.

²¹²Βλ: ICJ 'DRC v Uganda' σημ. 34, para. 145.

²¹³Βλ: '24th Arab Summit Issues Doha Declaration', (26 March 2013):

<http://arableaguesummit2013.qatarconferences.org/news/news-details-17.html>.

²¹⁴Βλ: 'Letter dated 12 May 2015 from the Permanent Representative of Qatar to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/332, (2015: <http://undocs.org/S/2015/332>).

²¹⁵Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ. 8.

Καταληκτικά για το συμπέρασμά μας σημασία έχει η πλήρης έλλειψη αναφοράς και από τα Αραβικά κράτη της θεωρίας του Unable Or Unwilling.

Σημασία έχει και ο έλεγχος πιθανής opinio juris του Ιράκ, που απετέλεσε το στόχο της βοήθειας και προέβη στην πρόσκληση προς τις ΗΠΑ. Παρά το γεγονός ότι το Ιράκ εν προκειμένω επωφελείται από την ενεργοποίηση του άρθρου 51 μέσω της θεωρίας, πέραν της έκφρασης συναίνεσης το Ιράκ δεν προέβη σε επίκληση του άρθρου 51, προϋπόθεση που κρίθηκε απαραίτητη από το Δικαστήριο στην υπόθεση για τη Νικαράγουα²¹⁶, προκειμένου να ελεγχθεί η νομιμότητα των ενεργειών.

Συνοψίζοντας καθίσταται μη δυνατή η εξαγωγή συμπεράσματος αναφορικά με την ύπαρξη κοινής υιοθέτησης της θεωρίας από τα κράτη παρά το γεγονός ότι στο πεδίο των διεθνών σχέσεων και της εξωτερικής πολιτικής οι μεταστροφές δεν είναι σπάνιο φαινόμενο. Οι περισσότερες περιπτώσεις που αναφέρθηκαν δεν υιοθετούν τη θεωρία του Unable Or Unwilling. Ακόμη και τα κράτη που δικαιολόγησαν την ενεργοποίηση του άρθρου 51 μέσω της θεωρίας και μέσω του δικαιώματος της άμυνας δεν έθεσαν²¹⁷ το ζήτημα προς συζήτηση στο ΣΑ²¹⁸ παρά μόνο αρκετά αργότερα²¹⁹. Σε παλαιότερες επεμβάσεις, όπως στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας τα κράτη είχαν λάβει από νωρίς ξεκάθαρη θέση υπέρ ή κατά των επεμβάσεων κάτι που δεν συνέβη στην περίπτωση της Συρίας. Συνεπώς, θα ήταν λογικό και νομικό άλμα να θεωρήσουμε ότι οι ασαφείς και πολλές φορές ελλείψεις δηλώσεις των κρατών οδηγούν στην εξαγωγή του συμπεράσματος ότι η θεωρία του Unable Or Unwilling έχει γίνει αποδεκτή.²²⁰

2. Το ζήτημα της συναίνεσης- πρόσκλησης κατά την εφαρμογή της θεωρίας- η στάση των κρατών στην περίπτωση της Συρίας.

Ένα από τα βασικότερα ζητήματα που απασχολεί κατά την εφαρμογή της θεωρίας είναι αυτό της επίκλησής της ακόμη και άνευ συναίνεσης του κράτους από το έδαφος του οποίου τελούνται οι τρομοκρατικές πράξεις. Αποτελεί η έλλειψη συναίνεσης μια ‘θυσία’ εις βάρος των κατοχυρωμένων κανόνων και δικαιωμάτων του Διεθνούς Δικαίου, που πρέπει να γίνει ανεκτή από τη Διεθνή Κοινότητα στο όνομα της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης, ή πρόκειται για μια

²¹⁶Βλ. O. Corten, σημ. 101, σελ. 9.

²¹⁷Βλ.: ‘Security Council Meeting on the Maintenance of International Peace and Security’, UN Doc. S/PV.7527, (2015).http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF99B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_pv_7527.pdf.

²¹⁸Η Ολλανδία δεν εισήγαγε το θέμα προς συζήτηση στα Ηνωμένα Έθνη υποστήριξε όμως το επιχείρημα του δικαιώματος άμυνας σε εθνικό επίπεδο.

²¹⁹Βλ.: O. Corten, σημ. 101, σελ. 9.

²²⁰Βλ.: O. Corten, σημ. 101, σελ. 10.

παραβίαση της κρατικής κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας μια κρατικής οντότητας, προστατευόμενης από τις διεθνείς συμβάσεις, η οποία θα οδηγούσε στην καταστρατήγηση ενός δικαίου, που στόχο έχει την εξυπηρέτηση των συμφερόντων και των δικαιωμάτων κρατών και πολιτών σε παγκόσμιο επίπεδο;

Αναφορικά με την περίπτωση της Συρίας, που αποτελεί και το δείγμα προς εξέταση εν προκειμένω, το ζήτημα της ύπαρξης ή μη συναίνεσης, αν και όχι με απόλυτη ευκρίνεια σίγουρα όμως με σαφήνεια, μπορεί να γίνει κατανοητό μέσω των δηλώσεων της στις διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών. Χαρακτηριστικό είναι επίσης και το γεγονός πως τα μέλη της αμερικανικής συμμαχίας ουδέποτε επικαλέστηκαν την ύπαρξη πρόσκλησης ή συναίνεσης, ενώ ουδέποτε υπήρξε από αυτά αίτημα για παροχή συναίνεσης προς την συριακή κυβέρνηση, απέναντι στην οποία πρόσκεινται όλα εχθρικά, αφού δεν αναγνωρίζουν την νομιμότητα της κυβέρνησης Bashar al-Assad. Βέβαια δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι και οι ίδιες οι ΗΠΑ έχουν δηλώσει ότι δεν βασίστηκαν σε τυχόν συναίνεση από τη Συρία για τους βομβαρδισμούς και στις δηλώσεις τους επικαλούνται αποκλειστικά το αίτημα για βοήθεια του Ιράκ.

Είναι γεγονός, ότι η Συρία δεν εξέφρασε επίσημη διαμαρτυρία κατά των αμερικανικών επεμβάσεων στο έδαφός της για σχεδόν ένα χρόνο²²¹. Η απουσία καταδίκης των αμερικανικών επιθέσεων και η παθητική αντιμετώπιση της Συρίας απέναντι στις Αμερικανικές ενέργειες αποτελούν αδιαμφισβήτητο γεγονός, ενώ περαιτέρω περιπλέκουν την εξαγωγή συμπερασμάτων δηλώσεις που ακολούθησαν τους πρώτους βομβαρδισμούς και που φαίνεται να αναγνωρίζουν την αποτελεσματικότητα των βομβαρδισμών εναντίον του ΙΚ²²². Με επιστολή της προς το ΣΑ, η Συρία έθεσε εαυτήν έτοιμη να συνεργαστεί σε τοπικό και διεθνές επίπεδο για αντιμετώπιση της τρομοκρατικής απειλής και δήλωσε ότι διατίθεται να στηρίξει οποιαδήποτε ενέργεια, που συμβάλλει στην αντιμετώπιση των τρομοκρατών με ταυτόχρονη διασφάλιση των αμάχων και με σεβασμό της εθνικής της κυριαρχίας.²²³ Πιθανότατα όπως έχει λεχθεί αυτό εξηγεί και τη στάση πολλών τρίτων κρατών που επηρεαζόμενες από την έλλειψη αντίδρασης από την ίδια την Συρία δεν προέβησαν ούτε εκείνα σε δηλώσεις καταδίκης, χωρίς βέβαια αυτό να σηματοδοτεί την αποδοχή οποιασδήποτε άλλης νομικής θέσης από τα κράτη αυτά.

²²¹Βλ.: O. Corten, σημ. 101, σελ 10

²²²Βλ.: Karine Bannelier-Christakis, *'Military Interventions against ISIL in Iraq, Syria and Libya, and the Legal Basis of Consent'*, *Leiden Journal of International Law*, (2016), σελ. 28- 29

²²³ Βλ.: *'Identical letters dated 25 May 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council'*. UN Doc. S/2015/371, (1 June 2015): <http://undocs.org/S/2015/371>.

Πιο αναλυτικά, η απουσία άμεσης αντίδρασης γεννά ερωτηματικά αναφορικά με την πιθανότητα ύπαρξης τυχόν ‘παθητικής συναίνεσης’²²⁴ η οποία, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι διατηρούνταν κατά τη διάρκεια του πρώτου χρόνου των επιδρομών, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διατηρήθηκε μετά τις δηλώσεις που ακολούθησαν ένα χρόνο αργότερα. Πιο συγκεκριμένα, παρά τις υπαρκτές της αντιδράσεις τον Σεπτέμβριο του 2014 για την υποστήριξη, που πολλά Αραβικά και Δυτικά κράτη παρείχαν προς τους αντάρτες²²⁵, ή οι αντιδράσεις κατά των οικονομικών κυρώσεων²²⁶, ή παρά τις αντιδράσεις της εναντίον των Ισραηλινών και Τουρκικών επεμβάσεων²²⁷, οι αντιδράσεις για τις επεμβάσεις από το ΗΒ, την Αυστραλία και τη Γαλλία²²⁸ έγιναν μόλις τον Σεπτέμβριο του 2015²²⁹.

²²⁴Βλ: K.B. Christakis, σημ. 222, σελ. 29.

²²⁵Βλ: ‘Identical letters dated 26 September 2014 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. A/69/411–S/2014/705,(2014):

http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/157674/A_69_411%3BS_2014_705-EN.pdf?sequen.

Βλ: ‘Identical letters dated 29 June 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. S/2015/487, (2015): <http://undocs.org/S/2015/487>.

Βλ: ‘Identical letters dated 28 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. S/2015/1044, (2015): https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/s70_0.pdf.

²²⁶Βλ: ‘Identical letters dated 28 October 2014 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. S/2014/769, (2014): https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/s70_0.pdf.

Βλ: ‘Identical letters dated 8 June 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. A/69/930–S/2015/414, (2015): https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/s70_0.pdf.

²²⁷Βλ: ‘Identical letters dated 8 December 2014 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc.A/69/646–S/2014/874,(2014):http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/158597/A_69_646%3BS_2014_874-EN.pdf?sequence=3&isAllowed=y.

Βλ: ‘Identical letters dated 9 February 2015 from the Charge d’affaires a.i. of the Permanent Mission of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. S/2015/98, (2015): <http://www.un.org/Docs/journal/En/20150523e.pdf>.

Βλ: ‘Identical letters dated 25 February 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. A/69/799–S/2015/143, (2015): <http://www.un.org/Docs/journal/En/20150307e.pdf>.

Βλ: ‘Identical letters dated 3 October 2014 from the Chargé d’affaires a.i. of the Permanent Mission of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. A/69/426–S/2014/719, (2014): <https://www.justsecurity.org/wp-content/uploads/2014/12/Syria-letter-to-UN-October-3-2014-re-Turkey.pdf>.

Βλ: ‘Identical letters dated 18May 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. A/69/905–S/2015/346, (2015): https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/s70_0.pdf.

Βλ: ‘Identical letters dated 18 January 2016 from the Charge’ d’affaires a.i. of the Permanent Mission of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. S/2016/45, (2016): <http://undocs.org/es/E/2016/45>.

²²⁸Βλ: ‘Identical letters dated 17 September 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’, UN Doc. S/2015/719, (2015): <http://undocs.org/S/2015/719>.

²²⁹Βλ: ‘Identical letters dated 17 September 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’. UN Doc. S/2015/719, (2015): <http://undocs.org/S/2015/719>.

Συγκεκριμένα, στις 17 Σεπτεμβρίου 2015 η Συρία τόνισε: *‘that it ‘has not made any request to that effect’*, οδηγώντας στη διαπίστωση πως το συριακό κράτος δεν είχε με κανένα τρόπο εκφράσει πρόσκληση για βοήθεια προς την αμερικανική συμμαχία, σε αντίθεση με το Ιράκ. Ταυτόχρονα τον ίδιο μήνα έγινε από τη Σύρια η δήλωση, ότι οποιαδήποτε ενέργεια χωρίς τη συναίνεση της Συριακής κυβέρνησης ισοδυναμεί με επίθεση προς την χώρα²³⁰. Τον ίδιο μήνα ακολούθησαν και οι εξής δηλώσεις, που καταδεικνύουν έτι περαιτέρω την έλλειψη συναίνεσης, και επισημαίνουν την παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου και του Χάρτη των ΗΕ: *‘The United States, Britain, France, Canada and Australia have sought to justify their intervention in Syria by citing the fight against ISIL. They have invoked Article 51 of the Charter of the United Nations, but have not consulted with the Syrian Government. That course of action distorts the provisions of the Charter and manipulates international law’*²³¹.

Αλλά, και οι ενέργειες του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας στον εναέριο χώρο της Συρίας χαρακτηρίστηκαν²³² αντίθετες με τον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και το Διεθνές Δίκαιο²³³:

‘Any attempt to invoke Article 51 of the Charter to justify military action on Syrian territory without coordination with the Syrian Government manipulates, distorts and misinterprets the provisions of that Article. The international community recognizes that the exercise of legitimate defence is subject to conditions that were put in place in order to uphold international law and the principles of sovereignty and non-interference, and to prevent the threat or use of force. Among the conditions required by Article 51 are that there should be an ongoing and effective act of aggression on the part of an armed force against a Member State, that the response should be temporary, and that it should respect the authority and responsibility of the Security Council. The

²³⁰Βλ.: K.B. Christakis, σημ. 222, σελ. 28.

²³¹Βλ.: *‘Identical letters dated 21 September 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’*, UN Doc. A/70/385–S/2015/727, (2015): <http://www.un.org/Docs/journal/En/20151003e.pdf>.

²³²Βλ.: K.B. Christakis, σημ. 222, σελ. 29.

²³³Βλ.: *‘Identical letters dated 9 November 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’*, UN Doc. S/2015/851, (2015): <http://undocs.org/S/2015/851>.

Βλ.: *‘Identical letters dated 7 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’*, UN Doc. S/2015/933, (2015): <http://undocs.org/ch/S/2015/933>.

Βλ.: *‘Identical letters dated 27 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’*, UN Doc. A/70/671: <https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/a70-parti.pdf>, UNDoc.S/2015/1043,(2015): <http://undocs.org/en/S/2015/1043>.

Βλ.: *‘Identical letters dated 22 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council’*, UN Doc. A/70/654: <https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/a70-parti.pdf>, UNDoc.S/2015/1014,(2016): <https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/a70-parti.pdf>.

*military actions taken by Britain and other States in Syria do not meet those conditions. As a result, they belong outside the scope of international law, absent full cooperation and prior coordination with the Syrian State and its legitimate institutions as is the case with the Syrian and Russian Governments.*²³⁴,

Συνεπώς οι συριακές αρχές δεν υιοθέτησαν την άποψη περί άμυνας²³⁵. Καθίσταται λοιπόν σαφές, ότι στην περίπτωση της Συρίας ούτε εδόθη, ούτε εξητήθη, ούτε ελήφθη, ξεκάθαρη συναίνεση για επέμβαση και χρήση βίας εντός του Συριακού εδάφους²³⁶. Πιθανώς, θα μπορούσε να ειπωθεί, ότι η ύπαρξη ενός κοινού εχθρού οδήγησε τη Συρία να μην καταδικάσει άμεσα και εναργώς την επέμβαση στο έδαφος της και όχι αυτή καθ' εαυτή η επιθυμία της για αποδοχή της όποιας επέμβασης.

Αξίζει να σημειωθούν οι αντιδράσεις από ορισμένα κράτη που βασίζονταν στο μονομερές των ενεργειών από τις ΗΠΑ. Χαρακτηριστικά, για την Ρωσία η έλλειψη προηγούμενης συναίνεσης από την επίσημη κυβέρνηση συνιστά κατάφωρη παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου και σαφή επιθετική ενέργεια: *'There is doubt over the legitimacy of the strikes as such actions can only be carried out with the approval of the United Nations and the unequivocal permission of the authorities of the country where they are taking place, which in this case is the government in*

²³⁴Βλ.: *'Identical letters dated 29 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council'*, UN Doc. A/70/673: <http://undocs.org/fr/A/70/673>, UN Doc. S/2015/1048, (2016): https://digitallibrary.un.org/record/816573/files/A_70_673_S_2015_1048-EN.pdf.

Βλ.: *'Identical letters dated 11 January 2016 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council'*, UN Doc. S/2016/31, (2016): <http://undocs.org/S/2016/31>.

²³⁵Βλ.: O. Corten, σημ. 101, σελ. 11.

Βλ.: *'Security Council Meeting on the situation concerning Iraq'*: http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=6331:the-situation-concerning-iraq-security-council-7804th-meeting&Itemid=542&lang=en.

Βλ.: *'Security Council Meeting on Threats to International Peace and Security caused by Terrorist Acts'*: [https://www.un.org/sc/ctc/blog/document/sres2370-2017-threats-to-international-peace-and-security-caused-by-terrorist-acts-preventing-terrorists-from-acquiring-weapons/view_doc.asp?symbol=S/RES/2370\(2017\)&referer=/english/&Lang=E](https://www.un.org/sc/ctc/blog/document/sres2370-2017-threats-to-international-peace-and-security-caused-by-terrorist-acts-preventing-terrorists-from-acquiring-weapons/view_doc.asp?symbol=S/RES/2370(2017)&referer=/english/&Lang=E),

Βλ.: *'Security Council Meeting on the Situation in the Middle East'*, UN Doc. S/PV.7433, (2015): <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N15/116/38/PDF/N1511638.pdf?OpenElement>,

Βλ.: *'Security Council Meeting on the Situation in the Middle East'*, UN Doc. S/PV.7476, (2015): <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N15/200/63/PDF/N1520063.pdf?OpenElement>.

²³⁶Βλ.: K.B. Christakis, σημ. 222, σελ. 31.

*Damascus*²³⁷. Λίγο αργότερα²³⁸ η Ρωσία προέβη σε στρατιωτικές ενέργειες εντός του Συριακού εδάφους, έχοντας την συναίνεση της χώρας²³⁹.

Παρατηρούμε καταληκτικά ότι όσον αφορά στην εφαρμογή της θεωρίας και την έλλειψη συναίνεσης σε συνδυασμό με την παραβίαση των αρχών του Διεθνούς Δικαίου, τα κράτη της Διεθνούς Κοινότητας και πρωτίστως οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, η Συρία και το Ιράκ, δεν έχουν αποδεχτεί και υιοθετήσει τις παραβιάσεις. Επιπλέον, όπως καθίσταται σαφές από τις δηλώσεις τους, πέρα από ελάχιστα κράτη που προέβησαν σε αεροβομβαρδισμούς, δεν υπάρχει σαφής και ενιαία *opinio juris* που να οδηγεί στην ανάδειξη εθίμου.

C. Κριτική θεωρίας

Απέναντι σε μια θεωρία που προσπαθεί να νομιμοποιήσει τις μονομερείς στρατιωτικές επεμβάσεις εντός του εδάφους ξένου κράτους, ακόμη και υπό το πέπλο της νόμιμης άμυνας, ευρεία κριτική μπορεί να ασκηθεί. Κατά καιρούς έχουν υπάρξει προσπάθειες νομιμοποίησης των επεμβάσεων με πρόσχημα την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, τη διασφάλιση της ειρήνης και της δημοκρατίας, και την ίδια την εθνική ασφάλεια. Λόγω ακριβώς της πολυπλοκότητας του συστήματος των διεθνών σχέσεων, και του διαρκώς μεταβαλλόμενου χαρακτήρα της εξωτερικής πολιτικής, οι θεωρητικές αυτές κατασκευές προσκρούουν και θα συνεχίσουν να προσκρούουν, στα κωλύματα της νομικής απόδοσής τους. Η νομική αποτύπωση δογμάτων και πρακτικών που άπτονται της πολιτικής θεωρίας, και η προσπάθεια κωδικοποίησης ζητημάτων που διατρέχουν την κοινωνική δομή ενέχει τους κινδύνους της πιθανής καταστρατήγησης θεμελιωδών αρχών του δικαίου.

Εν προκειμένω, η θεωρία του *Unable or Unwilling* προκειμένου να μπορέσει να αποτελέσει αποτελεσματικό εργαλείο της νομικής και πολιτικής επιστήμης επιβάλλεται να κωδικοποιηθεί με τρόπο που θα εξασφαλίζει και θα επιλύει τα προαναφερθέντα ζητήματα. Ο νεφελώδης χαρακτήρας των εννοιών, αποτέλεσμα του μη σαφώς καθορισμένου περιεχομένου τους, οδηγεί στη αξιοποίηση της θεωρίας με τρόπο που δεν εξυπηρετεί πάντοτε τις ανάγκες της εκάστοτε επείγουσας κατάστασης. Η περιορισμένη χρήση και αποδοχή της οφείλεται ακριβώς στην έλλειψη σαφούς νομικού πλαισίου, που να καθορίζει το πεδίο και τον τρόπο εφαρμογής της. Μια θεωρία που

²³⁷Βλ.: ‘*Russia Condemns U.S. Strikes on Islamic State Without Syria’s Approval*’, The Moscow Times, (2014): www.themoscowtimes.com/news/article/russia-condemns-u-s-strikes-on-islamic-state-without-syria-s-approval/507784.html.

Βλ.: ‘*Arab backing for U.S.-led airstrikes in Syria widens front against Islamic State*’, The Washington Post, (2014): www.washingtonpost.com/world/arab-backing-to-us-led-airstrikes-in-syria-widens-front-against-islamic-state/2014/09/23/85664a44-430c-11e4-b437-1a7368204804_story.html.

²³⁸Βλ.: K.B. Christakis, σημ. 222, σελ. 30.

²³⁹Βλ.: ‘*Lawmakers authorize use of Russian military force for anti-IS airstrikes in Syria*’ TASS, (2015): <http://tass.com/politics/824795>.

καταστρατηγεί αρχές του δικαίου, όπως η πολιτική ανεξαρτησία και η εδαφική κυριαρχία, χρειάζεται τουλάχιστον ένα διαδικαστικό πλέγμα κανόνων που να εξασφαλίζει την ορθολογική της εφαρμογή. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να αποφευχθεί και η χρήση της για σκοπούς πολιτικούς που έχουν ως έναυσμά τους την εγγενή επιθυμία και ανάγκη των κρατών να επιβληθούν στο πεδίο της εξωτερικής τους πολιτικής.

Φυσικό επακόλουθο, σε κάθε περίπτωση, αποτελεί το γεγονός πως την δυνατότητα για εκτεταμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις στο έδαφος άλλου κράτους, κατέχουν κυρίως τα κράτη με εξέχουσα θέση στην παλέτα των μεγάλων δυνάμεων την διεθνούς σκηνής. Ως εκ τούτου τα κράτη με ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις, κάτι που γίνεται φανερό και αν αναλογιστούμε τους θερμότερους υποστηρικτές της θεωρίας, επιθυμούν την διατήρηση και επικράτηση της. Η νομική επιστήμη είναι συνεπώς η μόνη κατάλληλη να εξασφαλίσει πως οι νομικές θεωρίες δεν θα χρησιμοποιούνται ως πρόσχημα για τη νομιμοποίηση στρατιωτικών επεμβάσεων των ισχυρότερων κρατών.

Η υπαρκτή ανάγκη για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, και η αναγκαιότητα διασφάλισης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, αρχές που το ίδιο το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών έχει εξασφαλίσει, πρέπει με κάθε τρόπο να τηρούνται απαρέγκλιτα και όλες οι θεωρητικές κατασκευές να στρέφονται προς αυτό τον σκοπό.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καταληκτικά, με βάση τις διατυπώσεις των κρατών και με βάση τα κείμενα που έχουν υιοθετηθεί από τα ΗΕ, η θεωρία του Unable Or Unwilling δείχνει να είναι περιορισμένης αποδοχής. Παρά το γεγονός της μακρόχρονης παρουσίας της στη διεθνή σκηνή, δεν έχει επιτευχθεί έως σήμερα η ανάδειξή της σε κανόνα εθιμικού δικαίου που να οδηγήσει σε αλλαγή του υφιστάμενου καθεστώτος της χρήσης βίας.

Η θεωρία, η οποία εφαρμόζεται κατά των ‘non-state actor’ δεν φαίνεται να κατορθώνει να νομιμοποιήσει με επαρκή τρόπο την παραβίαση της εδαφικής κυριαρχίας των κρατών, ώστε να οδηγήσει τα κράτη να την υιοθετήσουν με τρόπο δεσμευτικό. Φυσικά τίποτα δεν εμποδίζει τα κράτη της Διεθνούς Κοινότητας σε σύνολο, να αποδεχτούν ακόμα και να υιοθετήσουν τα επιχειρήματα υπέρ της οδηγώντας σε μεταβολή ακόμη και ελάττωση της εφαρμογής των άρθρων 2(4) και 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

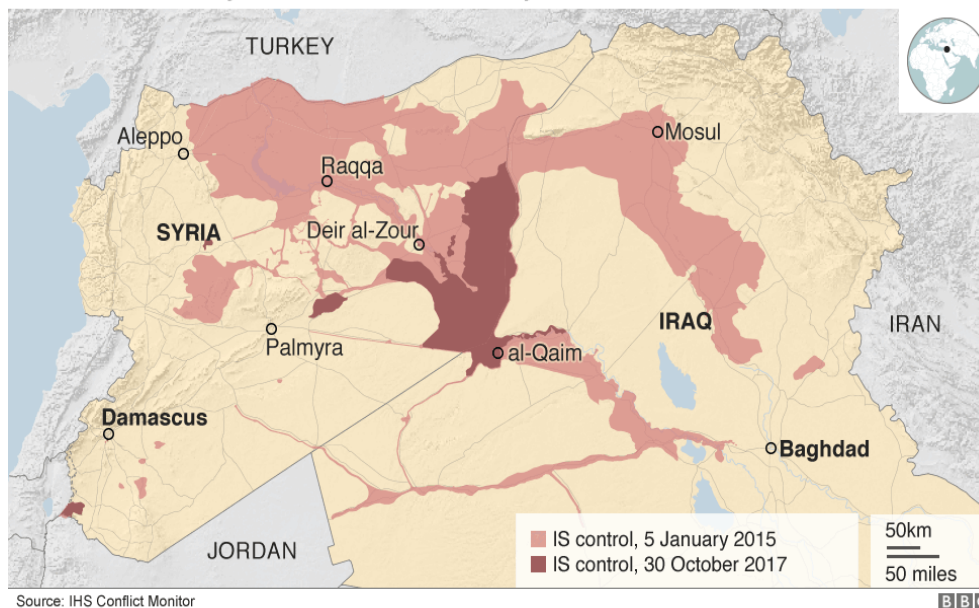
Κρίνεται απαραίτητη η συντονισμένη προσπάθεια των κρατών για τη δημιουργία ενός διαγούσ πλαισίου το οποίο να μπορέσει να επιτρέψει την εφαρμογή της θεωρίας με τρόπο συντονισμένο και ασφαλές, ώστε οι παραβιάσεις της απαγόρευσης της χρήσης βίας, που ελλείπει εθιμικού κανόνα προερχόμενου από τη θεωρία δεν μπορούν να δικαιολογηθούν, να ενταχθούν σε ένα πλαίσιο ελέγχου και διαφάνειας των σχετικών ενεργειών. Εξ άλλου το ερώτημα που έχει απασχολήσει την πολιτική παραμένει αναπάντητο: *Quis custodiet ipsos custodies?*²⁴⁰

²⁴⁰ Decimus Iunius Iuvenalis, 55-135 μ.Χ.

A. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ

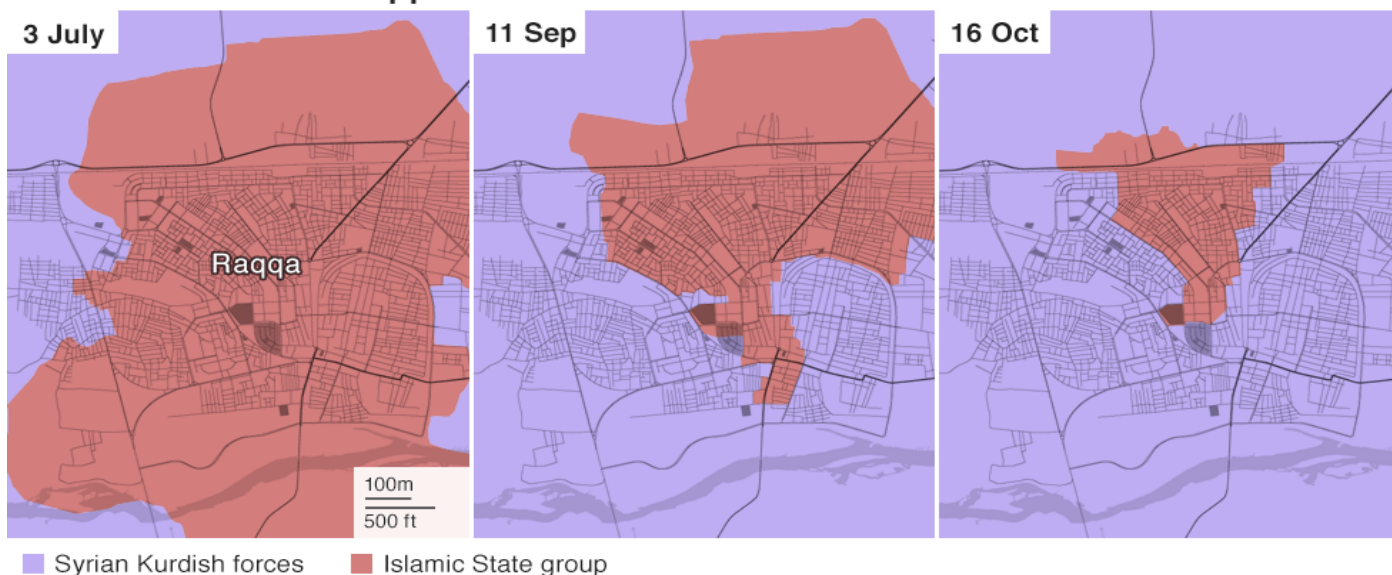
ΧΑΡΤΗΣ I: Απόδοση των εδαφών των οποίων το ΙΚ έχασε την κατοχή από την έναρξη των βομβαρδισμών σε Συρία και Ιράκ τον Ιανουάριο του 2015 έως τον Οκτώβριο του 2017. Εμφανής ο σημαντικός περιορισμός της τρομοκρατικής ομάδας σε μικρό τμήμα του συριακού και ιρακινού εδάφους.

How much territory IS has lost since January 2015

ΧΑΡΤΗΣ II: Απόδοση της σταδιακής απώλειας της πόλης της Ράκκα από το Ισλαμικό Κράτος που κατά τη διάρκεια των μηνών: Ιούλιος- Οκτώβριος 2017, το μεγαλύτερο τμήμα της διήλθε στον έλεγχο των συνασπισμένων συριακών και κουρδικών δυνάμεων.

IS loses control of Raqqa

Source: IHS Markit

BBC

ΓΡΑΦΗΜΑ Ι: Στο γράφημα παρουσιάζεται η εμπορική δραστηριότητα του ΙΚ με την οποία επέτυχε να διατηρήσει την εισροή κεφαλαίων τα τελευταία χρόνια για την εξυπηρέτηση των σκοπών του.

Islamic State revenue

■ Taxes & fees ■ Oil ■ Kidnapping ■ Looting, confiscations & fines

*2015 kidnapping figure is unknown

Note: Amounts shown are upper estimates. Other income comes from the sale of antiquities and foreign donations, but is not thought to be significant.

Source: ICSR

BBC

V. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Γιόκαρης Άγγελος, Σισιλιάνος Λίνος- Αλέξανδρος, Παζαρτζή Φωτεινή, Γαβουνέλη Μαρία, Κυριακόπουλος Γιώργος, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Κείμενα και Πρακτική*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012.
- 2) Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.
- 3) Συλλογικός τόμος, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*, επιμέλεια Κωνσταντίνος Αντωνόπουλος, Κωνσταντίνος Μαγκλιβέρας, 2η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014.
- 4) Χατζηβασιλείου Ευάνθης, *Εισαγωγή στην ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου*, Εκδόσεις Πατάκη, 2010.
- 5) Brownlie Ian, *'International Law and the Activities of Armed Bands'*, International & Comparative Law Quarterly, Cambridge University Press, 1958.
- 6) Corten Olivier, *Human Rights and Collective Security: Is There an Emerging Right of Humanitarian Intervention?*, Oxford University Press, 2008.
- 7) Crawford James, Abdul Koroma G., Said Mahmoudi, Alain Pellet, essays in honour of Djamchid Momtaz, *The International Legal Order: Current Needs and Possible Responses*, Leiden : Brill Nijhoff, 2017.
- 8) De Hoogh Andre, *Restrictivist Reasoning on the Ratione Personae Dimension of Armed Attacks in the Post 9/11 World*, *Leiden Journal of International Law*, 2016.
- 9) Gavouneli Maria, *The introduction and implementation of UN Security Council Resolutions in the Greek Legal System*, *HeinOnline*, 1998.
- 10) Jackson Robert –Sorensen Goerg, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*, Η Σύγχρονη Συζήτηση, εκδ. Gutenberg, 2006.
- 11) Joseph Sarah, McBeth Adam, *Research Handbook on International Human Rights Law*, Edward Elgar, 2010.
- 12) Krisch Nico, Review Essay Legality, *'Morality and the Dilemma of Humanitarian Intervention after Kosovo'*, *EJIL*, 2002.
- 13) Iyi John-Mark, *Humanitarian Intervention and the AU-ECOWAS Intervention Treaties Under International Law, Towards a Theory of Regional Responsibility to Protect*, Springer, 2016.
- 14) Lyndsey Kelly, *The Downfall of the Responsibility to Protect: How the Libyan and Syrian Crises Secured the Fate of the Once-Emerging Norm*, *Heinonline*, 2016.
- 15) Rodley Nigel, *'Humanitarian Intervention'*, From: *The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law*, Oxford Public International Law, 2015.
- 16) Trapp Kimberley, *The 'turn to responsibility' and the jus ad bellum: 'unwilling or unable' in context* *Journal on the Use of Force and International Law*, Taylor & Francis group, 2015.
- 17) Van Steenberghe Raphael, *The Law of Self-Defence and the New Argumentative Landscape on the Expansionists Side*, *Leiden Journal of International Law*, 2016.

B. ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. ΚΕΙΜΕΝΑ

- 1) Γιόκαρης Άγγελος - Φωτεινή Παζαρτζή, *Εθνική και Διεθνής Ποινική Καταστολή των Διεθνών Εγκλημάτων*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012.
- 2) Δημόπουλος Χαράλαμπος, *Παγκοσμιοποίηση και Τρομοκρατία*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006.
- 3) Κυριακόπουλος Γεώργιος, *Η περίπτωση του ISIS*, αδημοσίευτες σημειώσεις, προσβάσιμες από τον συγγραφέα.
- 4) Παπασταυρίδης Ευθύμιος, διπλωματική εργασία, *Η χρήση βίας από τις ΗΠΑ στο Αφγανιστάν κατά το Διεθνές Δίκαιο*, εκδόσεις ANT. N. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 2004.
- 5) Σιζιλιάνος Λίνος Α., *Η εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για χρήση βίας*, Σειρά Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003.
- 6) Φίλης Κωνσταντίνος, *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ασφάλεια*, εκδ. Παπαδόπουλος, 2017.
- 7) Arend Clark Anthony, *International Law and the Pre-emptive Use of Military Force*, The Washington Quarterly, Spring, 2003.
- 8) Bannelier-Christakis Karine: *Military Interventions against ISIL in Iraq, Syria and Libya, and the Legal Basis of Consent*, Leiden Journal of International Law, 2016.
- 9) Bethlehem Daniel, *Self-Defense against an Imminent or Actual Armed Attack by Non state Actors*, HeinOnline, 2012.
- 10) Brownlie Ian, *International Law and the Use of Force*, Clarendon Press, 1963.
- 11) Brunnée Jutta, Toope J. Stephen, *Self-Defence Against Non-State Actors: Are Powerful States Willing But Unable To Change International Law?* International and Comparative Law Quarterly, 2017.
- 12) Chachko Elena, Deeks Ashley S., *Who is on Board with “Unwilling or Unable”?*, Lawfare, 2016.
- 13) Chayes Abram, *The Cuban Missile Crisis: International Crises And The Role Of Law*, University Press of America, 1974.
- 14) Corten Olivier, *The ‘Unwilling or Unable’ Test: Has it Been, and Could it be, Accepted?* Leiden Journal of International Law, 2016.
- 15) Olivier Corten, *Human Rights and Collective Security: Is there an Emerging Right of Humanitarian Intervention?*, Oxford University Press, 2008.
- 16) Deeks Ashley S., *“Unwilling or Unable”?: Toward a Normative Framework for Extraterritorial Self-Defense*, Virginia Journal of International Law Association, 2012.
- 17) Fox Gregory H., *Intervention by Invitation*, The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law, Oxford Public International Law, 2015.
- 18) Goodman Ryan, *Humanitarian Intervention and Pretexts for War*, Heinonline, 2006.
- 19) Gray Christine: *International Law and the Use Of Force*, Oxford University Press, 2000.
- 20) Trapp Kimberley N.: *Back to Basics: Necessity, Proportionality, and the Right of Self-Defence Against Non-State Terrorist Actors*, British Institute of International and Comparative Law, Cambridge University Press, 2008.
- 21) ÖyküIrmakkesen, *The Notion of Armed Attack under the UN Charter and the Notion of International Armed Conflict–Interrelated or Distinct?*, Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, 2014.
- 22) Pingeot Lou, Obeland Wolfgang: *‘In whose name?’ A critical view of the Responsibility to Protect*, Global Policy Forum, Rosa Luxemburg Stiftung, New York Office, 2014.

- 23) Rapoport David C., *Fear and Trembling: Terrorism in Three Religious traditions*, American Political Science Review, vol. 78, no3, 1984.
- 24) Ruys Tom, *'Armed Attack' and Article 51 of the UN Charter*, Cambridge University Press, 2010.
- 25) Ratner Steven R.: *Self Defense Against Terrorists: The Meaning Of Armed Attack*, Michigan Law, Public Law And Legal Theory Working Paper Series, 2012.
- 26) Stahn Carsten, *'Terrorist Acts as "Armed Attack": The Right to Self-Defense, Article 51 (1/2) of the UN Charter, and International Terrorism'*, 27 Fletcher F. World Aff. 35, 2003.
- 27) Tams Christian J., *The Use of Force against Terrorists*, The European Journal of International Law, 2009.
- 28) Tsagourias Nicholas, *Self-Defence against Non-state Actors: The Interaction between Self-Defence as a Primary Rule and Self-Defence as a Secondary Rule*, Leiden Journal of International Law, 2016.
- 29) Lowe Vaughan, Tzanakopoulos Antonios, *Humanitarian Intervention*, Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Oxford Public International Law, 2011.
- 30) Wilmshurst Elizabeth, *The Chatham House Principles of International Law on the Use of Force in Self-Defence*, International and Comparative Law Quarterly, Chatham House Organisation, Vol. 55, 2006.
- 31) Zemanek Karl, *Armed Attack*, Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Oxford Public International Law, 2013.

2. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

- 1) *Corfu Channel Case, (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania*, ICJ, 1948.
- 2) *Military and Paramilitary activities in and Against Nicaragua'*, ICJ, 1986.
- 3) *Advisory Opinion on the Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, ICJ, 1996.
- 4) *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v United States of America)'*, ICJ, 2003.
- 5) *Wall Advisory Opinion', Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ, 2004.
- 6) *Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v Uganda)'*, [DRC v Uganda], ICJ, 2005.

3. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Τελευταία Επίσκεψη στις ηλεκτρονικές Δ/νσεις: 6/12/2017.

- 1) Ahora: www.ahora.cu/en/sections/world/1931-cuba-advocates-political-solution-to-crisis-in-syria.
- 2) BBC: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>.
- 3) (Application of the German Federal Government to the Bundestag): <https://www.documentcloud.org/documents/3125740-Germany-Syria-Isil-12-1-2015.html>.
- 4) Cancilleria: www.cancilleria.gob.ec/ecuador-rechaza-ofensiva-estadounidense-en-territorio-sirio/.
- 5) DW: <http://www.dw.com/el/%CF%84%CE%AD%CF%83%CF%83%CE%B5%CF%81%CE%B1-%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1->

- [%CE%B5%CE%BC%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%AD%CE%BC%CE%BF%CF%85/a-18317229.](#)
- 6) Europol: [http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/anciens-ministres/laurent-fabius-2012-2016/interventions-a-l-assemblee-nationale-et-au-senat/](https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjw1K7umbbWAhWLNxQKHd2YBDoQFggpMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.europol.europa.eu%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fdocuments%2F_el_europolreview.pdf&usg=AFQjCNFxe0FCzWHVTa5dCcQ29Goj_ottmA.7) France Diplomatie: <a href=).
<http://basedoc.diplomatie.gouv.fr/vues/Kiosque/FranceDiplomatie/kiosque.php?fichier=b afr2015-01-14.html#Chapitre5>.
 - 8) Global Issues: <http://www.globalissues.org/article/451/the-clinton-doctrine-of-humanitarian-interventions>.
 - 9) GlobalPolicy: https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/images/pdfs/In_whose_name_web.pdf.
 - 10) Gov. UK. <https://www.gov.uk/government/publications/military-action-in-iraq-against-isil-government-legal-position/summary-of-the-government-legal-position-on-military-action-in-iraq-against-isil>.
 - 11) Huffington Post: www.huffingtonpost.com/entry/russia-airstrikes-syria-international-law_us_560d6448e4b0dd85030b0c08.
 - 12) International Business Times: www.ibtimes.com/venezuelasnicolas-maduro-calls-re-founding-un-slams-us-led-airstrikes-iraq-syria-1694699.
 - 13) Just Security: <https://www.justsecurity.org/20118/clus-kreb-force-isil-syria/> .
 - 14) Le Figaro: <http://www.lefigaro.fr/international/2015/09/27/01003-20150927ARTFIG00019-la-france-a-mene-ses-premieres-frappes-aeriennes-en-syrie.php>.
 - 15) NBC: <https://www.nbcnews.com/storyline/isis-terror/isis-revenue-falls-80-percent-militants-lose-ground-iraq-syria-n778071>.
 - 16) News States Man: <https://www.newstatesman.com/international-politics/2014/06/isis-and-global-rise-non-state-actors>.
 - 17) The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/07/losing-ground-fighter-morale-is-it-all-over-for-isis-syria-turkey>.
 - 18) The Moscow Times: www.themoscowtimes.com/news/article/russia-condemns-u-s-strikes-on-islamic-state-without-syria-s-approval/507784.html.
 - 19) The Telegraph: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/david-cameron/12018841/David-Camersons-full-statement-calling-for-UK-involvement-in-Syria-air-strikes.html>.
 - 20) Presentation Permanente de la France auprès aux nations Unies a New York <https://onu.delegfrance.org/Face-a-Daech-nous-avons-l-humanite-en-commun>.
 - 21) ProCon.org: <https://usiraq.procon.org/view.answers.php?questionID=000877>.
 - 22) Reuters: <https://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-raqqa-insight/in-northeast-syria-islamic-state-builds-a-government-idUSKBN0GZ0D120140904>.
 - 23) TASS: <http://tass.com/politics/824795>.
 - 24) Understanding War: http://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISIS_Governance.pdf
 - 25) University of Oxford, Changing Character of War Centre: <http://www.ccw.ox.ac.uk/blog/2016/2/7/violent-non-state-actors-and-complementary-governance-what-isis-hizballah-and-farc-have-in-common>.

26) Washington

Post:

https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/06/18/isis-or-isil-the-debate-over-what-to-call-iraqs-terror-group/?utm_term=.440ef7d8b00a.
www.washingtonpost.com/world/arab-backing-to-us-led-airstrikes-in-syria-widens-front-against-islamic-state/2014/09/23/85664a44-430c-11e4-b437-1a7368204804_story.html.

27) Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Caroline_test.

4. ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΚΡΑΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΑ

- 1) Letter Dated 7 October 2001 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations Addressed to the President of the Security Council' UN Doc S/2001/1946): http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/31401/S_2001_946-EN.pdf?sequence=3&isAllowed=y.
- 2) Identical letters dated 26 September 2014 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. A/69/411-S/2014/705: http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/157674/A_69_411%3BS_2014_705-EN.pdf?sequen.
- 3) Letter dated 23 September 2014 from the Permanent Representative of the US of America to the United Nations addressed to the Secretary-General', UN Doc. S/2014/695: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3CF6E4FF96FF9%7D/s_2014_695.pdf.
- 4) Identical letters dated 3 October 2014 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. A/69/426-S/2014/719: <https://www.justsecurity.org/wp-content/uploads/2014/12/Syria-letter-to-UN-October-3-2014-re-Turkey.pdf>.
- 5) Identical letters dated 28 October 2014 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. S/2014/769: https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/s70_0.pdf.
- 6) Identical Letters dated 25 November 2014 from the Permanent Representative of the United Kingdom of Great Britain And Northern Ireland to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. S/2014/851: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2014_851.pdf.
- 7) Identical letters dated 8 December 2014 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. A/69/646-S/2014/874: http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/158597/A_69_646%3BS_2014_874-EN.pdf?sequence=3&isAllowed=y.
- 8) Identical letters dated 9 February 2015 from the Charge d'affaires a.i. of the Permanent Mission of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/98: <http://www.un.org/Docs/journal/En/20150523e.pdf>.
- 9) Identical letters dated 25 February 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council, UN Doc. A/69/799-S/2015/143: <http://www.un.org/Docs/journal/En/20150307e.pdf>.
- 10) Letter dated 31 March 2015 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Canada to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/221: <http://repository.un.org/handle/11176/310200>.

- 11) Letter dated 12 May 2015 from the Permanent Representative of Qatar to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/332: <http://undocs.org/S/2015/332>.
- 12) Identical letters dated 18 May 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed the Secretary-General and the President of the Security Council, UN Doc. A/69/905-S/2015/346: https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/s70_0.pdf.
- 13) Identical letters dated 25 May 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council'. UN Doc. S/2015/371: <http://undocs.org/S/2015/371>.
- 14) Identical letters dated 8 June 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. A/69/930-S/2015/414: https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/s70_0.pdf.
- 15) Letter dated 14 June 2015 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/434: <http://undocs.org/S/2015/434>.
- 16) Identical letters dated 29 June 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/487: <http://undocs.org/S/2015/487>.
- 17) Letter dated 24 July 2015 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/563, : http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_563.pdf.
- 18) Letter dated 7 September 2015 from the Permanent Representative of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/688: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_688.pdf.
- 19) Letter dated 9 September 2015 from the Permanent Representative of Australia to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/693,: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_693.pdf.
- 20) Identical letters dated 17 September 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council, UN Doc. S/2015/719: <http://undocs.org/S/2015/719>.
- 21) Identical letters dated 8 September 2015 from the Permanent Representative of France to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/745, (2015): http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_745.pdf.
- 22) Identical letters dated 21 September 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. A/70/385-S/2015/727: <http://www.un.org/Docs/journal/En/20151003e.pdf>.
- 23) Identical letters dated 9 November 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/851: <http://undocs.org/S/2015/851>.
- 24) Letter dated 3 December 2015 from the Permanent Representative of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the United Nations addressed to the President of the, Security Council', UN Doc. S/2015/928: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_928.pdf, www.gov.uk/government/publications/militaryaction-in-iraq-against-isil-government-legal-position/summary-of-the-government-legal-position-onmilitary-action-in-iraq-against-isil.
- 25) Identical letters dated 7 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/933: <http://undocs.org/ch/S/2015/933>.

- 26) Letter dated 10 December 2015 from the Charge' d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Germany to the United Nations addressed to the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/946: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF99B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_946.pdf.
- 27) Identical letters dated 22 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. A/70/654: <https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/a70-parti.pdf>. UN Doc. S/2015/1014: <https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/a70-parti.pdf>.
- 28) Identical letters dated 27 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. A/70/671: <https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/a70-parti.pdf>. UN Doc. S/2015/1043: <http://undocs.org/en/S/2015/1043>.
- 29) Identical letters dated 28 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. S/2015/1044,: https://library.un.org/sites/library.un.org/files/itp/s70_0.pdf.
- 30) Identical letters dated 29 December 2015 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. A/70/673: <http://undocs.org/fr/A/70/673,UNDoc.S/2015/1048>. https://digitallibrary.un.org/record/816573/files/A_70_673_S_2015_1048-EN.pdf.
- 31) Identical letters dated 11 January 2016 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council', UN Doc. S/2016/31: <http://undocs.org/S/2016/31>.
- 32) Identical letters dated 18 January 2016 from the Charge' d'affaires a.i. of the Permanent Mission of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council, UN Doc. S/2016/45: <http://undocs.org/es/E/2016/45>.

5. ΚΕΙΜΕΝΑ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

- 1) United Nations, *Charter of the United Nations*: <http://legal.un.org/repertory/art51.shtml>.
- 2) United Nations, *Vienna Convention of the Law of the Treaties 1969*: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201155/volume-1155-i-18232-english.pdf>.
- 3) United Nations, *Remarks at the Climate Summit press conference, Secretary-General Ban Ki-moon, 2014*: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2014-09-23/remarks-climate-summit-press-conference-including-comments-syria>.
- 4) International Conference Of American States, *Montevideo Convention on the Rights and Duties of States*: <http://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties-states.xml>.
- 5) International Institute of Humanitarian Law, *San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea*: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/560?OpenDocument>.
- 6) Institute of Economics and Peace, *Global Terrorism Index 2016*: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/11/Global-Terrorism-Index-2016.2.pdf>.
- 7) United Nations, *Friendly Relations Declaration, 1970*: <http://www.un-documents.net/a25r2625.htm>.
- 8) The Arab League, 24th Arab Summit, *Doha Declaration*: <http://arableaguesummit2013.qatarconferences.org/news/news-details-17.html>.

- 9) Organization of American States, *Convocation of the Twenty-Third Meeting of Consultation of Ministers of Foreign Affairs*, www.oas.org/consejo/resolutions/res796.asp.
- 10) NATO, Press Release 1999 (040): <https://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-040e.htm>.
- 11) International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS), *Report on Responsibility to Protect*: <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report-1.pdf>.
- 12) Institut de Droit International, *Present Problems of the Use of Armed Force in International Law*, 2007: <http://www.idi-iil.org/en/publications-par-categorie/resolutions/>.
- 13) Parliament of Canada, *Military Contribution against ISIL*, 2014: <http://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/41-2/house/sitting-123/hansard>.

6. ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

- 1) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/502, 1982: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/435/26/IMG/NR043526.pdf?OpenElement>.
- 2) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/836, 1993: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/330/21/IMG/N9333021.pdf?OpenElement>.
- 3) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/929, 1994: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/260/27/PDF/N9426027.pdf?OpenElement>.
- 4) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/1101, 1997: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/084/37/PDF/N9708437.pdf?OpenElement>.
- 5) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/1199, 1998: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1199>.
- 6) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/1203, 1998: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20SRES1203.pdf>.
- 7) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/1244, 1998: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20SRES%201244.pdf>.
- 8) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/1234 1999: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1234>.
- 9) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/1264, 1999: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1264%20\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1264%20(1999)).
- 10) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/1368, 2001: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement>.
- 11) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/1373, 2001: [http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20\(2001\).pdf](http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20(2001).pdf).
- 12) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/2178, 2014: http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/SCR%202178_2014_EN.pdf.
- 13) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/2195, 2014: http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/N1470875_EN.pdf.
- 14) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/2249, 2016: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2249.pdf.

- 15) UN Security Council Resolution UN Doc. S/RES/2254, 2015: [https://undocs.org/S/RES/2254\(2015\)](https://undocs.org/S/RES/2254(2015)).
- 16) UN Security Council, Statement by the President of the Security Council on Threats to International Peace and Security Caused by Terrorist Acts, UN Doc. S/PRST/2014/23, 2014: http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/N1463834_EN.pdf.
- 17) UN Security Council, Statement by the President of the Security Council on the Middle East', UN Doc. S/PRST/2015/10, 2015: <http://undocs.org/S/PRST/2015/10>.
- 18) UN Security Council, Statement by the President of the Security Council on the Middle East', UN Doc. S/PRST/2015/15, 2015: <http://undocs.org/S/PRST/2015/15>.
- 19) General Assembly Resolution UN Doc. A/RES/375, 1949: <https://documents-dds-ny.un.org/>.
- 20) General Assembly Resolution, UN Doc, A/RES/20/2131, 1965: <http://www.un-documents.net/a20r2131.htm>.
- 21) General Assembly Resolution, UN Doc. A/RES/25/2625, 1970: <http://www.un-documents.net/a25r2625.htm>.
- 22) General Assembly Resolution, UN Doc. A/RES/3314, 1974: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/GAres3314.html>.
- 23) General Assembly Resolution, UN Doc. A/RES/60/1, 2005: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf?OpenElement>.
- 24) General Assembly Resolution UN Doc. A/RES/69/189, 2015: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/PV.73.

7. ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

- 1) Security Council Meeting on the Maintenance of International Peace and Security, UN Doc. S/PV. 1940, 1976 (Sweden against Israeli actions): http://www.un.org/en/sc/repertoire/75-80/Chapter%208/75-80_08-15-Complaint%20by%20the%20Prime%20Minister%20of%20Mauritius.pdf.
- 2) Security Council Meeting on the situation in Grenada, UN Doc. S/PV.2491, 1983: http://www.un.org/en/sc/repertoire/81-84/Chapter%208/81-84_08-28-The%20situation%20in%20Grenada.pdf.
- 3) Security Council Meeting on situation in Kosovo: Press Release SC/6657, 1999 http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.3988.
- 4) Security Council Meeting on the situation concerning Iraq, Report S/2016/897: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2016/897, <http://webtv.un.org/meetings-events/watch/the-situation-concerning-iraq-security-council-7804th-meeting/5203056482001>.
- 5) Security Council Meeting on Threats to International Peace and Security caused by Terrorist Acts: <http://www.un.org/en/sc/ctc/resources/res-sc.html>.
- 6) Security Council Meeting on Threats to International Peace and Security caused by Terrorist Acts, UN Doc. S/PV.7272, 2014: <http://undocs.org/s/pv.7272>.
- 7) Security Council Meeting on Threats to International Peace and Security caused by Terrorist Acts, UN Doc. S/PV. 7565, 2015: <http://undocs.org/S/PV.7565>.
- 8) Security Council Meeting on the Situation in the Middle East, UN Doc. S/PV.7501, 2015: <http://undocs.org/S/PV.7501>.

- 9) Security Council Meeting on the Situation in the Middle East, UN Doc. S/PV.7504, 2015:
<http://undocs.org/S/PV.7504>.
- 10) Security Council Meeting on the Situation in the Middle East, UN Doc. S/PV.7419, 2015:
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N15/087/78/PDF/N1508778.pdf?OpenElement>.
- 11) Security Council Meeting on the Situation in the Middle East, UN Doc. S/PV.7433, 2015:
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N15/116/38/PDF/N1511638.pdf?OpenElementat>.
- 12) Security Council Meeting on the Situation in the Middle East, UN Doc. S/PV.7476, 2015:
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N15/200/63/PDF/N1520063.pdf?/>
- 13) Security Council Meeting on the Maintenance of International Peace and Security, UN Doc. S/PV.7527, 2015:
http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_pv_7527.pdf.

8. ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΣΥΜΟΥΛΙΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

- 1) Council of the EU Meeting 3426th: 14120/15:
<file:///C:/Users/ly/Downloads/st14120.en15.pdf>.